

Luceafărul

ITI

Apare săptămânal sub egida Uniunii Scriitorilor
Serie nouă inițiată de LAURENȚIU ULICI

Nr. **22** (606)
Miercuri, 11 iunie, 2003

Cucernicia lecturii, fie ea de ordin religios sau modern-laică, are și o evidentă dimensiune socială: ea nu poate înflori decât într-un cerc limitat, (...) într-o asociație de fan(atic)i, într-un grup ai cărui membri se cunosc, dar mai ales se recunosc, cu protocoalele, ritualurile și codurile lui, cu semnele lui de recunoaștere care sunt indiscernabile ochiului neștiutor. (...)

matei călinescu

sorin comoroșan

RAPORTUL DESPRE LUME, foșnetul găinilor în pivnița cotețului anunță venirea Bătrânului. *Incongruențele lumii.*

ISTORIA, un șir programat de erori menit să destabilizeze locul. când el acumulează prea multă trăinicie. Vocea oboșită își poartă cuvintele. Cain le așază apoi pe sacul pânzei. Noi alegem oamenii și îi educăm să gândească, astfel ca prin gândul lor să schimbe lumea. Apoi, prin *Joc Secund*, schimbarea să le falsifice modul de gândire.

pag. 19

cartea străină

Mic atelier
Bataille

bogdan ghiu

meditații contemporane

Cultul fragmentului

ion crețu

pag. 18

horia gârbea:

Întoarcerea cititorului

Parafraza din titlu a fost ocazionată de lansarea unei cărți de referință intitulată **100 - Cei mai mari scriitori români**. Lucrarea a apărut la Editura Lider în urma unui parteneriat cu Uniunea Scriitorilor din România. De altfel, prefața este semnată chiar de președintele U.S.R. care, atunci când cartea s-a lansat, a prezentat-o ca pe un punct dintr-un program al Uniunii care vizează revenirea cititorului la literatura română.

O misiune foarte nobilă, dar și foarte grea având în vedere cei 13 ani de îndepărtare progresivă de o literatură care s-a eliberat de cenzură dar și de cititorii ei atrași în alte direcții. Volumul de la Editura Lider este un pas important pentru că este primul. În el publicul larg, în primul rând cel școlar, ia notă, ca să zic

cașa, de existența unor scriitori care sunt prezentați succint, cam pe trei pagini fiecare, cu o scurtă biografie, bibliografie completă și o apreciere asupra operei. Un colectiv de aproximativ 20 de autori au lucrat, fiecare, la unul sau mai multe capitole, în mod independent. Coordonarea volumului a fost realizată de Mircea Ghițulescu, în chip cu atât mai meritoriu cu cât s-a aflat sub presiunea unui termen scurt.

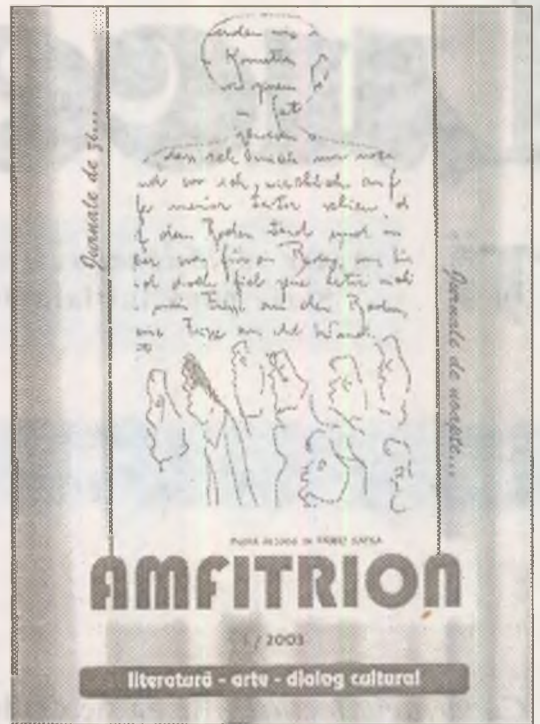
Formula prezentării, titlul lucrării și

chiar selecția "celor 100" au un caracter atractiv, își doresc să cheme cititorii spre carte și, ulterior, de se va putea, spre lectură operei măcar a celor 100, dispuși cronologic de la Neagoe Basarab la Mircea Nedelciu. De precizat că au fost selectați numai autori a căror operă este încheiată prin faptul încetării existenței lor.

Nu cred că fac o indiscreție spunând că șirul colecției "celor 100" va continua curând cu "100 de capodopere ale literaturii române", "100 de romane românești" etc. Titluri ușor de enunțat dar greu de acoperit. Din fericire Uniunea Scriitorilor dispune de suficiente personalități care să-și asume scrierea cărților în cauză, iar Editura Lider a arătat că are mijloacele tehnice și manageriale pentru a realiza proiectul și mai ales de a-l difuza cât mai larg.

În jurul selecției se poate discuta, desigur, și ea poate părea, după unghiul de vedere al cititorului, prea largă (cu croniciarii, Petre Ispirescu, I.M. Sadoveanu, Dan Botta, Titus Popovici, Beniuc, Constantin Chiriță, I. Teodoreanu) sau prea îngustă (fără Blecher, St. Röll, Mazilescu, D. Stelaru, R. Guga etc.). Dar, cum s-ar spune, barca este mai importantă decât echipajul și ce este și mai bine este faptul că ea a pornit la drum. Pariul e foarte ambițios și eu unul aștept cu speranță, dar cu oarecare strângere de inimă, să văd ce va fi peste, să zicem, 5 ani. Se va întoarce la operă cititorul?

El, publicul larg, mai ales.

Tot mai atrăgătoare, de la un număr la altul, revista poetei Ileana Roman din Drobeta Tr. Severin, „Amfitrion“, oferă cititorilor multe pagini despre jurnalele literare. N-o scăpați, e în curs de epuizare!

stelian tăbăraș

Sindromul Godzilla

Director:
Marius Tupan

Colectivul de editare:

Marinela Țepuș (redactor)
Mariana Bunescu (tehnoredactor)
Simona Galațchi (corectură)

Redactori asociați:

Horia Gârbea; Daniel Nicolescu;
Ioan Es Pop; Stelian Tăbăraș

Revista „Luceafărul“ este editată de Fundația Luceafărul, cu sprijin de la Uniunea Scriitorilor din România și Ministerul Culturii și al Cultelor

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,
telefon 212.79.94, fax 312.96.93
e-mail: fundatia_luceafarul@yahoo.com
Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala
sector 1, Calea Victoriei nr. 155.
Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL
Cont în valută: 472161601590
ISSN - 1220-627X

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate sucursalele RODIPET și la oficiile poștale din țară.
Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

Lovită cu cele mai moderne și mai năstrușnice arme, Godzilla nu își pierde forța cea rea, ba dimpotrivă, și-o sporește acumulând energiile din lovitură. Trebuie, deci, găsită altă cale. Tot asiatică e și tehnica de luptă după care agresiunii din afară i se răspunde prin aparentă acceptare (ușa împinsă e dintr-o dată deschisă brusc). Agresorul se va da singur cu capul de pereți.

La fel, setea de publicitate „rea“ sporește energiile negative. Un cunoscut personaj cehovian alerga fluturând pe străzi un jurnal, în care era făcut hoț, oportunist și laș: „Scrie de mine! Veniți să vedeți! E aici numele meu!“ Un poet care umplea săli, stadioane și ecrane își compunea singur bancuri defavorabile, pe care le spunea cu fiecare prilej: „Uitați ce-a mai ieșit despre mine“. Totul, ca să sporească publicitatea, nu conta de ce fel era ea. Prin anii '70 un descreierat a încercat

să incendieze muzeul Beethoven. S-a lăsat prins, ba chiar a fost cooperant cu anchetatorii, declarând că voise să ajungă celebru. Sentința de condamnare, înainte de orice penitență, preciza că pomenirea numelui acestuia e interzisă presei, radioului, televiziunii. Nu-l știu nici azi decât, poate, unii cercetători de obscure arhive. Nu știm și bine facem - nici numele nebunului care a vandalizat cu un ciocan celebra Pietă a lui Michelangelo din catedrala Sf. Petru din Roma.

Setea de „celebritate“ n-are uneori margini, nici scrupule. Pentru anumiți indivizi (nu zic „persoane“, cuvântul ăsta înseamnă deja ceva) anonimatul este imposibil de suportat și, în lipsa calităților necesare pentru a ieși din el, ei atacă direct valorile importante. În sfârșit, reținem că, deocamdată, n-avem altă armă de luptat împotriva lor decât ignorarea.

Sub aceeași temă: au dispărut, de fapt,

emisiunile despre sport. Au fost înlocuite treptat (dar sigur!) cu înjurături peste gardurile unor cluburi: „Ce-a mai zis Mitică Dragomir despre Copos? Ce i-a răspuns acesta? Dar nașul Mircea Sandu? Dar bancherul Păunescu? Ce-a mai zis Becali? Dar Gigi Nețoiu?“ Nimic despre superbe eforturi sportive de pe gazon, din sălile de sport, nimic despre alpinism (Everestul, doar în măsura în care e demn de jurnalele... politice), nimic despre excelentul turneu de tenis de la Roland Garos unde „s-a spart o conductă“ cu a gentinieni de excepție, tineri veniți cu tații lo-austeri și mustăcioși sub pălăriile albe, imense, cu aerul că au lăsat în seama cuiva ranch-uri prospere pentru câteva zile, pentru ca ei să vegheze cum se comportă în teren și în afara lui acei gauchos în care își pun speranța că vor reface gloria tenisului argentinian de pe vremea lui Guillermo Villas. O vreme, pe terenurile de tenis, la probele masculine, se va vorbi în spaniolă. Fără profesor! La fete, „conducta spartă“ a dat drumul la slave. Semifinalele și finala n-au cum fi altfel, probabil, decât europene.

Deplorabilă transmisia finalei „Cupei României“ la fotbal (nu analizăm aici jocul). Emil Grădinescu, de mult transmite parcă doar pentru salarii clubului din Ștefan cel Mare. Nu ne-ar deranja simpatiile domniei sale dacă ar fi ascunse și dacă n-ar suferi însuși reportajul direct din cauza parti pris-ului său, fiindcă nu mai transmite meciul în discuție, ci ne împuie capul cu „idei personale“, „considerații tehnico-tactice“ etc. La o transmisie (deschisesem televizorul mai târziu) am cronometrat 38 de minute în care nu s-a spus cine „joacă“, nici „ce minut e“ sau „cât e scorul“. Doar înșiruire de nume, date din statistici făcute de alții, doar „idei de valori“ personale. Și pentru că tot a venit vorba de cronometru, de ce s-a renunțat la afișajul din colțul stânga-sus al ecranului cu numele echipelor, cu scorul și marcatorii, cu un cronometru care „să și meargă“? Se așteaptă o nouă „taxă de obiectivitate“ ca să existe și acestea.

Versul aparține (așa cum a fost tradus, cândva, în română) lui Vladimir Maiakovski - este inclus în unul din acele puține poeme în care geniul său nemăsurat și fabulos nu se estompează prin deriva ideologică în care a fost antrenat, tot mai ușor de înțeles acum, dar al cărui blestem și a cărei nocivitate nu au cum diminuea. Poetul rus a vizat o persoană anume, un contemporan al său - eu îi citez cuvintele spre a sublinia o tendință, o lipsă de inteligență istorică, o eclipsă a bunului simț, (și proba unui spirit vulgar, proprii multor epoci și unor spații, din ce în ce mai des întâlnite, o dată cu trecerea timpului.

Am încercat până acum o întreagă serie de caracterizări ale veacului de curând încheiat - probabil că pot fi găsite, sau formulate, nenumerate, ținând cont de multi-dimensionalitatea a o sută de ani de civilizație (și necivilizație). Iată încă una: a fost secolul cultului personalității. Când personalitatea se dizolvă (aceasta fiind condiția ei în contemporaneitate), când ea

Caius Traian Dragomir

„Zorzonel cel cu fasoane, Fasonel cel cu zorzoane“

spune tot mai puțin semenilor, oamenilor în general, istoriei, nereușind să se mai impună conștiințelor prin credință, prin transcendență, prin firescul comunicării, prin comunitatea (și unitatea) existenței întru imanență, ea se organizează ca rit, eufemistic denumit cult. În fapt, cultul personalității nu a fost, nu este și nu va fi, oricând, altceva decât partea - nici măcar cea mai primejdioasă, nu aceea a maximului agresivității, destructivității, malignității - a unui cult identitar mai larg, mai sever, mai insidios, mai degradant și adesea mai criminal. Fără acest cult identitar generalizat, difuz, impersonal, cultul personalității nu ar exista - el poate lua forma diferitelor orientări centriste, șovine, stupid calizante - etnocentrism, rasism, naționalism, sexo-centrism, cultul generației, istoricismul.

Secolul anti-/sau non-aristocratic nu a devenit, în multe din aspectele sale, un secol popular, ci unul al mahalalei. Orice variantă a cultului identitar, în drumul spre crimă, într-o primă fază nu este altceva decât prost-gust - lucrurile sunt atât de clare în această privință încât orice argumentație este de prisos. Erich Fromm a afirmat că orice alienare a conștiinței, orice dezintegrare psihică, individuală, politică, istorică sau culturală vine din idealizarea imanențului, a ceea ce, prin natura sa, nu aparține idealului - o ființă concretă, o rasă, un partid, o instituție, o națiune. Idealizabil nu poate fi decât idealul pur: ceea ce ține de sfera transcendenței, absolutului, a lui Dumnezeu. Un alt mare psihanalist, reprezentant al curentului existențialist religios, mai exact ilustrându-l cu precădere - și anume Victor Frankl, a susținut că orice ființă umană, spre a se susține în viață, trebuie să adere la o credință; cel care nu are o religie autentică își improvizează una, sau practică o falsă religie, oricum aberantă. Care poate fi această religie? Cultul identității proprii, al unei identități proprii exclusive ori comune, colective. Incapacitatea de a te așeza, din principiu, pe tine însuși în paranteză se numește vulgaritate, mahalagism, ca atunci când vorbești despre dreptul tău și îți revendici, în loc de a vorbi despre dreptul semenului tău și a pretinde să îi fie recunoscut. La un nivel încă și mai jos, aceasta revine la a solicita o generală și neîntreruptă admirație - a merita calificarea lui Maiakovski:

„Zorzonel cel cu fasoane, Fasonel cel cu zorzoane“. Complementul acestei condiții constă în faptul de a admira - servil - pe acela care te admiră, se prefacă a te admira, sau (cel puțin, ori: mai ales) îți dă ceva. Evident, totul devine superficialitate și instabilitate.

Marile civilizații - ca și oamenii de geniu - au admirat și au criticat ca naturale, cu forță, cu sinceritate și nu rareori cu naivitate, în chip eronat. Indiferent de binele sau răul produs, de realitatea sau irealitatea criteriilor și concluziilor raportării, opiniile au fost respectate, ca acte de cultură și căi ale civilizației. Lumea modernă este produsul convergenței spiritului grec, al principiului juridic roman, al credinței și modului de existență ideo-creștine. Ar fi de adăugat: al tradiției ortodoxe, al revoluționarismului reformist, lutheran german, al utilitarismului englez și, mai ales, al iluminismului, critic, francez.

Civilizațiile au a-și mulțumi unele altora pentru criticile pe care și le-au adresat. Cultura Americii a educat, indirect, lumea europeană prin intermediul scrierii lui Alexis de Tocqueville. Criticile aduse Rusiei prin scrisorile Marchizului de Custine au învățat câte

ceva despre ei înșiși pe reprezentanții tuturor culturilor lumii. Casanova și de Sade au suprimat, în Europa, idealizarea tradiționalistă, așa cum - prin mijloace total diferite - făcuse Montesquieu atât cu Apusul, cât și cu Răsăritul. S-a putut spune: „lumea nouă s-a născut mai puțin în cabinetele filozofilor pe cât în budoarele Marchizului de Sade!“ Că această lume nouă a ieșit sau nu a ieșit cum trebuie, aceasta este cu totul altceva. Mexicul modern este în mai mare măsură creația unui David Alvaro Siqueiros decât a tuturor personajelor corecte politice ale vremii și țării sale. America are a-i mulțumi mai mult lui Jean-Paul Sartre, Andre Gide sau chiar Louis Aragon, decât unui Andre Mauriac - o mare cultură se dezvoltă în referențialul opozițiilor sale. În orizontul civilizației românești actuale prezența lui Paul Goma este un lucru încă mai important decât ceea ce a adus el prin actele sale curajoase și libere dintr-o perioadă anterioară.

Astăzi, supărarea în fața criticii, o non-acceptare a firescului contradicției se extinde pretutindeni, Philippe Seguin este cel care a pus în circulație termenul de „gândire unică“ - el are, astfel, o contribuție de geniu la istoria conștiinței. Nu mai existăm decât noi. Se ridiculizează, din fericeire rar, în România europeanismul grec actual. Miguel de Amunano a scris **Don Quijote și destinul culturii europene**; îmi vine să scriu - îndreptățirea este totală: **Zorba și destinul culturii europene**, așa cum aş putea scrie Hyperion (cel din **Luceafărul**, dar și cel din opera lui Holderlin), sau Călin (din **File de Poveste**) și destinul culturii europene. Dacă Zorba nu este european (sau Cătălina, sau Ivan Turbincă, sau Gargantua, sau Till Eulenspiegel), atunci în chip sigur nu este nici Goethe sau Dante. Un personaj absolut penibil cultural spune, într-o discuție televizată, când interlocutorul său face o referire la Franța, „vorbiți și dumneavoastră despre o țară mai ca lumea!“ Aceasta s-a întâmplat recent tot în România, pe când unul din principalele cotidiene japoneze (din țara în care, în secolul X, s-au publicat **Însemnările de căpătâi** ale lui Sei Shonagon, în care a pictat Katsushika Hokusai, în care a scris Kawabata) numea Franța „prima cultură a lumii“.

Ar trebui să fim atenți - lumea largă nu cunoaște cărți (admirabile altminteri), precum **Maidanul cu dragoste** sau **Groapa**, dar versul lui Maiakovski a fost mult tradus.

Marius Tupan

Vânătorii de gloriole

O secretă și benefică relație se stabilește între tânăr și cel care-l sprijină la momentul debutului, încât gratulările reciproce devin publice și, doar în rare cazuri, despărțirile sunt zgometoase și definitive. Câteva se desfășoară ca la ușa cortului și atunci îți poți da repede seama că nu ai de-a face cu spirite rafinate, ci doar cu mahalagii, adepții unei propagande negative a actului de creație. Unii-s dispuși să afirme că așa s-ar impune mai ușor, alții, că au absolută nevoie să iasă de sub tutela maestrilor. Orice motivație s-ar găsi, spectacolul e greșos și degradant. Sau, ca în cazul lui Daniel Cristea Enache, comic și infantil. Nu numărul admiratorilor contează, ci calitatea acestora. Petre Bellu a avut numeroși cititori în epocă, dar câți îl mai prețuiesc acum? Săraru lăsa cândva impresia că-i foarte comentat (chiar i-au căzut mulți condeieri în plasă, ademeniți și păcăliți!), dar ce mai reprezintă opera lui pentru istoria literară? Cărțile lui Florin Mugur căpătau imediat recunoaștere, însă erau mereu uitate la bilanțuri: acum, aproape necunoscute de tineri. Exemplele ar putea continua. Pentru câțiva răsfățați (de soartă?) sau ajunși din întâmplare în vecinătatea unor generoși, recunoștința devine uneori o grea povară, chiar o piedică: nu vor să fie asimilați unor găști (vezi cazul Mircea Scarlat, debutat la „Săptămâna“, și trecut cu arme și bagaje într-o grupare rivală) și se grăbesc să se scuture de ea. Pentru destui, momentul ieșirii în arenă, pesemne, cel mai înălțător din cariera lor literară, este evocat cu smerenie și încântare. E de la sine înțeles că nu oricine are curajul și discernământul să-i lanseze pe tinerii care vor contribui cândva, decisiv, la emanciparea unei culturi, dar și să se bată pentru a-i impune și a-i edita, cu ritmicitate și consecvență. În literatura contemporană, ochi pentru valori și disponibilitatea de a risca au avut George Ivașcu, Nicolae Manolescu, Laurențiu Ulici, Fănuș Neagu și mulți alții. Sigur, s-ar putea spune, un talent autentic va ieși la iveală mai devreme sau mai târziu. E adevărat, în anumite situații. Eșecurile continue, piedicile controlate îi descumpănesc pe mulți creatori. Dacă nu au un climat favorabil și nu-s susținuți cu răbdare, renunță ușor la această îndeletnicire, pentru că-i una de lux. În afara harului, autorii au nevoie de exprimarea în paginile revistelor și ale cărților, de interpretarea criticilor literari și, nu în ultimul rând, de susținerea congenerilor. Impuneri grăbite și artificiale au fost destule. *Geniile* descoperite pretimpuriu (nu-i cazul lui Eminescu!) s-au stins treptat și au devenit chiar subiecți de raportări negative, stârnind compasiunea și amuzamentul. Părinții care se zbat să-și impună odraslele la o vârstă fragedă (fiindcă ei au fost ignorați!), când acestea nu au focul sacru, despre care se tot scrie, nu fac decât să le sacrifice, frustrându-le de partea cea mai frumoasă a vieții, inoculându-le, pe de altă parte, ideea periculoasă că ar fi niște aleși. La o cercetare atentă a *postelor redacțiilor*, deținute de-a lungul anilor de Nina Cassian, Geo Dumitrescu, Ștefan Augustin Doinaș, Romulus Vulpescu, se vor descoperi multe promisiuni care s-au confirmat în timp, dar și nume, comentate cu rețineră, devenite certitudini. Nici un domeniu nu e mai alunecător ca acela literar. *Vedetele* se schimbă cu repeziciune, iar surprizele nu absentează. Un istoric literar ar putea alcătui o antologie în acest sens, cu multe învățăminte pentru vânătorii de gloriole.

raluca dună

Aciti, a reciti. Către o poetică a (re)lecturii (Editura Polirom, 2003) este și nu este traducerea volumului **Rereading** (Yale University Press, 1993). La sfârșitul unei (re)lecturi (începute, întâmplător, cu "sfârșitul", situație pe care autorul o "prevăzuse" în Prefață), mai multe detalii s-au legat epifanic unele de altele, dându-mi strania convingere că nu mă aflu în fața unei poetici, ci a unei cabale a (re)lecturii, pe care o pot descifra doar prin ceea ce Matei Călinescu numește *auto(re)lectură*.

Un prim detaliu, la (re)lectura "din scoarță-n scoarță": descrierea CIP a Bibliotecii Naționale conține un adaos, față de titlul de pe copertă și anume specificarea "cu un capitol românesc inedit despre Mateiu I. Caragiale (2002)". Următorul detaliu: **Prefața la ediția românească**, în care autorul nu doar introduce terminologia, dar și mărturisește "sensul ascuns autobiografic" (s.n.) al cărții. **Addendum**, ultimul capitol, despre Mateiu Caragiale, e centrul sistemului de referințe livrești și autobiografice: "Scriș în românește, limba la care m-am întors după 1990, după o lungă absență, acest eseu poate fi citit și ca o introducere la *A citi, a reciti*. Căci - nu-i așa? - adevăratele introduceri sunt întotdeauna scrise *după*; sunt echivalentul unui act de auto-lectură."

Alt detaliu revelator: **Addendum**, "capitolul românesc", poartă un titlu englezesc. În română,

cronica literară

capitolul s-ar fi intitulat "Addenda", dar intenția autorului nu a fost aceea de a "adăuga un material la sfârșitul unei cărți" (vezi Oxford Dictionary și DEX): "addendum, thing that is to be added" se traduce prin "lucru care rămâne / urmează să fie adăugat".

Întorcându-ne la confesiunea din **Prefață**, înțelegem că **Addendum**, ultimul capitol, care "se poate citi și ca o introducere", *rămâne* de adăugat de către (re)cititor. Un fel de "non addenda, sed addendum", răstălmăcire a clasicului "non multum, sed multa". Dacă îl punem în legătură și cu paradoxul anglo-american "*less is more*", citat în subcapitolul final din **Addendum**, putem deduce că principiul de construcție a cărții este non-adăugarea în cantitate sau "concentrarea alephică" de care se vorbește în ultimul subcapitol, cu referire la textele lui Borges și Mateiu Caragiale.

În nota 7 de la primul capitol e citat un oarecare Aizenberg, care compară "concentrarea", una din categoriile prin care Harold Bloom definește creația literară, în **Kaballah and Criticism**, cu procedeul "miniaturizării" practicat de Borges, ceea ce ne obligă pe noi la o (re)lectură "cabalistică" a paginilor finale despre "micul Aleph" și "fantasticul concentrării". Nu am insista pe aceste detalii dacă metoda de (re)lectură pe care o construiește și o impune Matei Călinescu nu s-ar întemeia pe o tehnică a detaliului "microscopic", "alephic", inter- și intra-textual.

Cum am putea altfel "citi" coincidența tematică și de titlu dintre primul și ultimul capitol al cărții, cel despre aleph-ul lui Borges (imagine a dublei specularități ezoterice) și cel despre "aleph-ul balcanic", **Craii de Curtea-Veche**, a

Cabala (re)lecturii. Detalii

"narcisicului" Mateiu I. Caragiale?

Cum am putea interpreta specificarea "perioadei de creație" a ultimului capitol - "octombrie-noiembrie 2002" - dacă nu prin raportare la discuția numerologică a datelor din **Craii de Curtea-Veche**? Matei Călinescu stabilește că acțiunea din **Craii** începe în octombrie-noiembrie 1910, poate chiar pe 16 noiembrie, adică în ziua onomasticii Sfântului Matei. Să nu uităm însă numele "autorului" nostru! Dacă ne întoarcem la pagina 92 vedem că **Evangelhia** apostolului Matei e pomenită ca fiind una dintre cărțile preferate ale lui Robert Louis Stevenson, pentru forța ei de a stârni "imaginația". Este oare acest detaliu intertextual întâmplător, în contextul teoriei (re)lecturii ca descifrare a unui secret, a relecturii de tip detectivistic sau ca joc euristic? La pagina 276, un subcapitol se intitulază **Modelul de lectură al "comorii tănuite"**. Și deja ne-am apropiat de idealul unei (re)lecturi în "timpul circular al memoriei", pentru că mi-am amintit de **Comoara din insulă** a lui Stevenson și de o mărturisire nostalgică a lui Mircea Ivănescu: romanul acesta era foarte iubit, în adolescență, de el și de prietenii săi - printre care se numără, *firește*, Matei Călinescu.

A citi, a reciti tănuiește și destăinuie "comoara din insulă". În replică la **Canonul occidental** al lui Bloom, dă propriul răspuns la întrebarea "ce carte ai lua cu tine pe o insulă pustie". Prin necanonicul "*capitol românesc*" despre **Craii de Curtea-Veche**, Matei Călinescu alege "micul Aleph balcanic" în care el se oglindește, tot așa cum naratorul la persoana întâi din povestirea lui Borges (narator care este chiar "Borges") se oglindește în aleph-ul ascuns în pivnița din Buenos Aires. Ce e cartea pe care o luăm cu noi pe insula pustie a sinelui dacă nu chiar "comoara din insulă", aleph-ul care "reflectă miniatral întreaga lume" și în care se reflectă chipul nostru?

În **Amintiri despre cartea Crailor**, primul subcapitol din **Addendum**, Matei Călinescu scrie, pe un ton echilibrat confesiv:

"Îmi place să cred că mai există și adevărați mateini. Pentru aceștia, tipul de (re)lectură pe care-l cere cartea *Crailor* are, pe plan estetic, ceva din ceea "cucernicie" pe care o presupune revenirea periodică la un text sacru sau măcar cvasi-religios: o "cucernicie" care se manifestă, între altele, prin *recitarea* interioară a textului, prin reorganizarea lui "liturgică". *Cucernicia lecturii*, fie ea de ordin religios sau modern-laic, are și o evidentă dimensiune socială: ea nu poate înflori decât într-un cerc limitat, (...) într-o asociație de fan(atic)i, într-un grup ai cărui membri se cunosc, dar mai ales se recunosc, cu protocoalele, ritualurile și codurile lui, cu semnele lui de recunoaștere care sunt indiscernabile ochiului neștiutor. (...)

Era toamna, octombrie târziu sau poate noiembrie, "o vreme de lacrimi", la sfârșitul liceului, și știam prea bine că era vorba de o carte interzisă, care circula subteran. În grupul meu de prieteni se asculta multă muzică, se citea enorm, se scria poezie de sertar (...) și se făceau beții adolescente cu nesfârșite discuții și "spovedanii" (...). Într-un fel, *Craii* - carte în care se bea tot timpul (...) înnebina în imaginar modestele noastre reuniuni "*au tapis franc*", le dădea ceva aristocratic-decadent, le prelungea într-un spațiu literar (...). Ezitam între a învăța pe dianafară, cât mai repede, însirui de cuvinte cu sensul doar bănuit (și poate greșit bănuit) sau să mă opresc, să întrerup farmecul acela imagistic-muzical spre a consulta dicționare și cărți de istorie. De o rezonanță particulară se

bucurau descrierile stărilor de după beție (...) care se confunda cu sila de lumea în care ne fusesse sortit să trăim."

Fragmentul are evidente implicații autobiografice și intratextuale: "cucernicia lecturii" de acum (trimitere la moto-ul din Ruskin, pag. 91) se suprapune, *per speculum*, cucerniciei de atunci, față de textul-comoară, deopotrivă ascuns și interzis. Grupul restrâns de inițiați - "mateinii" - se confundă simbolic cu grupul de prieteni din tinerețea "autorului real". Iar dacă citim poezii de Mircea Ivănescu, romane de Alexandru George, mai ales **Oameni și umbre glasuri**, **tăceri** (și postfața, de Matei Călinescu) observăm corespondențe tematice și structurale. Am putea spune că toate "încep" în același octombrie-noiembrie al adolescenței și că au ceva din misterele unui matein "remember". În plus, cel de-al doilea fragment citat mai sus seamănă izbitor, ca atmosferă, cu scrierile, încă nepublicate, ale lui Emil Ivănescu, scrieri pe care Matei Călinescu le cunoaște foarte bine.

"Eseu" de acum, redactat în "octombrie-noiembrie 2002", începe simbolic *atunci*, într-un "octombrie târziu sau poate noiembrie" al adolescenței și repetă ritualic începutul mitic al **Crailor**, din octombrie-noiembrie 1910 (poate chiar din 16 noiembrie, ziua Sfântului Matei).

Să adăugăm la toată această cabală a (re)lecturii noastre "nevinovată" notă 20 de la capitolul **Addendum**:

"Am petrecut o plăcută dimineață de octombrie în anul 2002, răsfoind cu grijă *evlavios* exemplarul numărul 16 la Lilly Library, biblioteca de manuscrise și cărți rare a Universității Indiana." (s.n.)

Pe lângă faptul că "nota" s-ar potrivi mai bine într-un jurnal, un alt "detaliu" - numărul 16 - ne trimite cu un zâmbet *evlavios* la comentariile numerologice asupra textului matein (vezi și nota 6) și, mult mai în spate, la același speculații "cabalistiche" pe marginea textelor lui Borges. Dacă sărim la notele de la primul capitol, la nota 15 dăm de data de 16 iunie 1904, când se petrece acțiunea din **Ulise**, de Joyce și de singura explicație cunoscută pentru alegerea acestei date - aceea autobiografică! (În paranteză fie spus, Matei Călinescu e născut pe 15 iunie).

Această corespondență "autobiografică" ne îndeamnă să (re)citim paginile de început și de sfârșit din **Addendum**, în care romanul lui Mateiu Caragiale e comparat cu **Ulise**. Paradoxul formulat despre **Ulise** - "o carte care nu poate fi citită, ci doar recită!" - se verifică nu doar în cazul **Crailor de Curtea-Veche** sau al borgesienii **El Aleph**, ci devine principiul sistemului autospecular al lui Matei Călinescu.

Dar despre "sistem", poate, în numărul următor.

În Moreea, visând un hoit...

**bogdan-alexandru
stănescu**

Lansarea lui **Fric** e un eveniment, din mai multe puncte de vedere: în primul rând, din pricina anilor care au trecut de la ultimul roman al lui Ștefan Agopian, în al doilea rând datorită sincronizării perfecte (și, bineînțeles, premeditate) cu târgul de carte Bookarest și în al treilea datorită reclamei făcute cu ceva timp înaintea lansării. Ștefan Agopian face parte din rasa scriitorilor apăruiți nu se știe de unde, care țin să contrazică întotdeauna orice lege a scriiturii socotită incontestabilă. Farmecul scriiturii lui Agopian este, cred eu, inegalabil în literatura română, poate doar Ștefan Bănuțescu ajungând câteodată (și exploataând cam același filon) să creeze un asemănător joc al imaginației și o lume comparabilă. Socotit de unii manierist, de alții incapabil, în ciuda eforturilor, de a varia stilul, personajele etc., Ștefan Agopian știe,

uitate, dacă nu chiar inversate... Logica visului este cheia de interpretare a scriiturii lui Agopian: așa se explică parcursul leneș al personajelor, mersul lor greoi prin materia onirică păcloasă. Așa se explică impresia de coșmar bine regizat pe care o lasă aceste cărți în urma lor, senzația că unele personaje au fost întâlnite într-o noapte, sub un felinar stins, când fugeai fără să știi de cine sau de ce... Fascinant este cum niciodată un personaj din galeria lui Agopian nu seamănă cu celălalt, toate fiind însă unite de o aură ciudată. Materia onirică se țese în jurul unor personaje fără viitor - fiindcă și-l cunosc toate -, cu un trecut incert, cu destine hotărâte de mintea diabolică a autorului, acțiune la care este invitat câteodată să ia parte și cititorul. „Fric“ este lumea visată de mintea unui armean (cel cu același nume) mort, găsit pe malul mării de o tânără „vrăjitoare“ cu părul roșcat, Orjen. Caracterul licențios al prozei (cadavrul este găsit cu falusul în erecție, proiectat ca axis mundi) nu stârnește însă, cred eu, prea multe pudori din somnul lor vegetal, dat fiind că se încadrează perfect în lumea vorbitoare-mâncătoare-visătoare imaginată de Agopian și visată de Fric. Celor speriați le amintesc faptul că nici în **Sara**, de exemplu, proza lui Agopian nu era prea cuminte. Numai că aici, în **Moreea**, cum bine observa Petru Creția, universul a primit o infuzie de Eros.

Sexul devine ingredient principal al magiei, chiar și atunci când Orjen se află naufragiată în postura lui Robinson Crusoe, în chiar paginile lui Robinson Crusoe, procedeu experimentat de Agopian încă din **Noapte de februarie**. Dan C. Mihăilescu amintea publicului, la lansarea cărții, de recente traduceri ale Antoanetei Ralian din Henry Miller. Numai că, ceea ce era impuls la scriitorul american devine mirodenie amestecată cu praf și soare meridional în proza românului. Nu există vulgaritate în paginile lui Fric, poate doar în povestirile anexate romanului, umplutură fără de care cartea s-ar fi descurcat la fel de bine, cred eu.

Legătura misterioasă dintre hoitul visător Fric și vrăjitoarea Orjen poate fi luată și ca o superbă poveste de dragoste, pusă pe muzică de un compozitor venit din alte lumi: „Orjen se scoală, părul ei strălucește acum în aerul limpede, pare o flacără roșie ce se îndreaptă spre dealul pe care, mărăcini și roșcovi sălbatici, neramzi și mersini cresc laolaltă. Mersinii miros a femeie proaspăt spălată, ea se afundă în ei, caută tufele dese cu spini, le smulge din pământul pietros, palmele ei sângerează și suferă, ea își suflă în palme, coboară. Acoperă trupul lui Fric cu mărăcinii prin care bâzâie albine spre florile mov și destule. Sub mărăcini și duhnind, Fric își doarme somnul de veci, apă sărată îi spală călcâiele, crabii îi ciugulesc tălpile putrede, ziua de sâmbătă se încolăcește pe, roade din trupul lui adormit.“

Dacă în romanele precedente personajele

„Duminica se scurge așa pe sub
tălpile lor, țesută din ore și din pofte.“

și visau moartea cu exactitate, și-o așteptau cu nerăbdare, Tache de catifea sau Sara - spre exemplu -, de data aceasta ordinea lucrurilor s-a inversat și acum un hoit îi visează pe ceilalți, prinși fără scăpare în acest teritoriu oniric. Limbajul este și el contaminat de această logică paralelă, ba chiar sintaxa frazei... Există pagini înnegrite de doar câteva rânduri, dar care se potrivesc perfect în „economia“ cărții. **Fric** este o perlă barocă (să mi se scuze pleonasmul), neregulată, exotică, mirosind a cadavru și mirodenie, în același timp.

Mica Orjen este o preotesă a cărei dezvirginare pare să declanșeze trama narativă, dacă așa ceva ar exista în **Fric**. Nu există însă pentru că avem de-a face de fapt cu un poem, cu notarea aproximativă a unui coșmar: „Orjen ia mațul cel greu, îl îndeasă în burtă. Indeașă acolo, încercând să cuprindă între gurile burții cele ce sunt, mațele alburii care colcăie în mâinile ei, ele se răsfire prin aer și hoitul lui Fric duhnește a ceea ce este, e greu să mai știi cum va fi după aceea sau mâine.

O să-l cos și el se va face la fel cum a fost înainte, spune Orjen, își ridică privirea.

Fric se va face așa cum a fost: un călugăr armean cu privirea golită de lume.

- Mi-e frică, spune băiatul, privește fetica, picioarele ei desfăcute călărind pe pieptul păros al lui Fric, i se zbat pleoapele și, și mai mult decât asta, își bătaie puța și bucele vineți de frică.“

Cei ce caută în romanul lui Ștefan Agopian coerența și „întregul“ nu le vor găsi, căci **Fric** se regăsește în întregimea sa de 96

cronica literară

de pagini în poetica postmodernismului. A dispărut centrul (sau a fost înlocuit de falusul erect al lui Fric), amintind foarte bine de romanele lui Rushdie, universul ascultă doar de coerența visului, construit fiind pe pilonii șubrezi ai fumului. O lume ce jignește căutătorul de „unică logică“, pe cel dispus să savureze „opere monumentale“ etc.

Vreau să atrag atenția asupra unui fapt: „dezorganizarea“ ce domnește în **Fric** nu este deloc întâmplătoare, licențiozitatea la fel, iar orice reacție minimalizatoare a criticii nu poate fi decât sortită unui surâs vicelan pe buzele necrozate ale mortului Fric și pe figura lui Agopian. Așadar, mare atenție!

Iar în final vreau să citez un pasaj demn de orice antologie a pasajelor celebre: „O muscă cu pântecul plin se așază pe puța lui Tron: ea miroase-a bărbat și știe ce-nseamnă asta: își face toaleta acolo, apoi se cacă pe puță. Prepuțul lui Tron se mișcă agale spre ea, îi prinde picioarele, ea se saltă cât poate, din curu-i târcat se cască o gaură neagră: primpjur dau târcoale muște bătrâne... Totu' se-nmoaie, prepuțul acoperă musca ferice, ea se zbate acolo o vreme, știe acum cum e când te fute și altul, nu o sperie apăsarea din spate, când ea este atât de plăcută, nici sufocarea ca o dulce visare, bine e să ai nădejde în tine, în gaura ta dătătoare de pofte, chiar dacă este atât de întuneric și bine. El îți mângâie sânii și palmele lui îți acoperă gura și ochii. Tu zbieri de plăcere și gâfâii și-adormi în bezna aceea.“

Soartă ce-i așteaptă pre mulți dintre recenzenții lui Fric.

se vede bine acum, ce e mai prielnic pentru proza lui, varietatea servind-o sub forma unei forări încâpățanate a aceluiași filon care l-a consacrat. Magia universului creat de Agopian în **Manualul întâmplărilor**, **Tache de catifea**, **Tobit**, **Sara** și, mai nou, în romanul **Fric**, nu poate fi împrăștiată de nici un fel de strâmbături venite din partea unor „somități“ dâmbovițene, care n-ar putea în viața lor să scrie o pagină așa cum reușește Agopian. Iar în privința manierismului, acesta într-adevăr există, dar nu sub forma sa peiorativă, ci și-a diseminat stilemele analizate de Curtius și Hocke în fortăreața construită de prozator prin cărțile amintite mai sus. Cuvântul are aspectul unui balon de săpun care poate zbura în orice direcție, timpul e o scară pe care lectura o urcă și coboară în același timp, lumea are aspectul unui carnaval în care toate regulile sunt

Cartea lui Constantin Virgil Negoită, profesor de informatică la Hunter College din New York, este o lectură antrenantă, dar dificilă, care solicită în mod deosebit atât răbdarea, cât și abilitățile speculative și resursele culturale ale cititorului.

Vag (aceasta este traducerea titlului original *Fuzzy Sets*) pune o serie de probleme de mare actualitate, obligându-ne să reflectăm asupra ierarhiilor și conflictelor de idei contemporane.

Voi începe cu precizarea că volumul de față - în ciuda faptului că autorul îl consideră un roman postmodern - este prea puțin ficțional, fiind mai degrabă un eseu sau o mărturisire de credință a autorului. De altfel, o graniță între realitate și ficțiune ar fi împotriva principiilor acestei cărți; pe de altă parte e limpede că Negoită urmărește în primul rând o miză teoretică.

Acestea fiind zise, mă voi mărgini la a puncta câteva dintre marile teme de gândire propuse de autor. Înșuși statutul acestuia este semnificativ, redeschizând discuția asupra transdisciplinarității, mai exact a raportului dintre științele "umaniste" și cele "pozitive". Constantin Virgil Negoită este matematician, specialist în cibernetică, iar în centrul *Weltanschauung*-ului său și al argumentației ce

concluzia originală că "Omul postmodern restaurează religia" (p. 150). Contrar opiniei curente, care nu vede cale de reconciliere între religie și relativismul postmodern, Constantin Virgil Negoită crede, dimpotrivă, că abandonând pretenția de cunoaștere obiectivă a lumii omul postmodern lasă adevărul absolut în seama lui Dumnezeu, așa cum se cuvine. "Întregul secret al Ortodoxiei e că omul poate înțelege totul prin intermediul a ceea ce nu înțelege." (p. 54). Autorul e consecvent atunci când preferă teologia apofatică a lui Dionisie Areopagitul celei tomiste, întemeiate pe Aristotel.

Așa cum spuneam, cartea profesorului Negoită merită atenție pentru că atinge chestiuni de mare importanță pentru contemporaneitate. În dezbaterea interminabilă despre postmodernism, teoria mulțimilor vagi aduce o contribuție care nu e de neglijat. Din păcate, în lipsa cunoștințelor de specialitate trebuie să ne limităm la o înțelegere generală, de suprafață a argumentării, ce exclude din start orice obiecție. Pentru noi, "umanistii", rămâne totuși posibilitatea (recomandabilă) de a compara teoriile lui Constantin Virgil Negoită cu alte concepții referitoare la relativismul contemporan, în special cu acelea care i se opun. De exemplu, ar fi interesant de citit în paralel Vag și *Turnirul khazar* de Andrei Cornea, o carte bazată tocmai pe *încrederea* în logica clasică.

Eugen Dorcescu

Elegii

Editura Mirton, 2003

Elegiile lui Eugen Dorcescu au ceva din tragismul existențial care a marcat mai multe generații de poeți moderniști. Printre rânduri se citește o sfâșiere, o conștiință a zădărniceii și a nedesăvârșirii, o revoltă împotriva perisabilității ființei umane.

Majoritatea poemelor stau sub semnul lui Thanatos, care acaparează și teritorii ce-i sunt de obicei străine: "primăvara nu-i altceva decât o/ invazie subterană de/ viermi/ și o explozie celestă/ de cenușă." (p. 46)

Umezeala exasperantă, ploaia nefsârșită, apocaliptică, fluidul dezagregant, conotând im-

puritate și haos, sunt imagini recurente într-un univers deprimant, ce te duce cu gândul la Bacovia. Apa inoculează în vene "o lentoare thanatică/ verde" (p. 61), "firele de apă/ caută turburile/ sparte ale scheletelor./ undeva, adânc, foarte adânc./ zac milioane de schelete/ din vremea potopului" (p. 36). Imaginea pământului ca "o vastă/ încrângătură de schelete" (p. 36) nu e prea originală și se pot scrie pagini întregi despre acest topos literar; poetul nu pare însă preocupat de acest lucru și nici conștient de posibilitatea de a contracara autoironic, prin citat sau aluzie, eventualele alunecări în clișeu.

Eugen Dorcescu contemplantă cu obstinație "esența mizeriei" (p. 30), ceea ce îi prilejuește uneori imagini-șoc, de un anti-lirism provocator, așa cum se întâmplă de exemplu în acea poezie despre câinele călcat de mașină. Prozaismul inițial este totuși imediat corijat de o tentativă de conceptualizare: "E un câine ancestral, o/ relicvă,/ a venit din magnificul parc/ cu trandafiri - mândria orașului -/ așa cum se poate deduce din traseul picăturilor de sânge./ treci pe alături, mila și/ groaza ș/ greață/ rămân singure-singure,/ pe podul de beton armat, inutil,/ în această lume, inutilă și ea" etc. (p. 33). Un fel de dispreț platonician față de trup se simte în mai toate poeziile, combinat cu imagini creștine și traversat de teama de moarte: "bătrânul își caută, de ani și/ ani, sufletul./ îl simte, îl știe, undeva, pe/ aproape, în tenebrele sinelui./ îl caută, i se pare uneori că-i/ pe cale să-l întâlnească./ dar recade în cadrele trupului./ ca-ntr-o armură" (p. 41). Acest *Weltschmerz* afișat cu gravitate în elegii ce reiau mitul suferinței ca sursă primă a poeziei este subminat adesea de un exces de explicație (concretizat într-o aglomerare de termeni abstracti) și de o căutare obstinată a unui sens veșnic absent, presupus a se afla dincolo de aparențe.

Poeemele (care luate în sine nu depășesc un anume epigonism tardo-modern) câștigă în coerență și forță prin raportarea la un singur personaj. Bătrânul și reflecțiile lui în vecinătatea morții iau locul efuziunilor unui "eu liric" demonetizat.

maria irod

galaxia cărților

Îl însoțește stă un concept matematic: mulțimea vagă (*fuzzy set*). Pornind de aici, el face considerații de filosofie a culturii, ajungând la concluzii interesante privind modernul și postmodernul, realul și imaginarul, subiectivitatea și obiectivitatea.

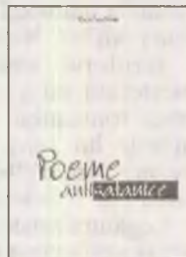
Încredințat că știința "înseamnă teoria realului și teorie înseamnă viziune, adică un mod de a vedea lucrurile care presupune multă imaginație" (p. 152), Constantin Virgil Negoită construiește un pod peste prăpastia ce desparte disciplinele umaniste (cu monopolul lor asupra literaturii) de cele exacte. Bineînțeles, încercarea nu e nouă, iar interdisciplinaritatea "tradițională" și-a depășit de mult granițele. Interesant este totuși faptul că în cazul de față apropierea vine din partea omului de știință, nu a literatului care se joacă, diletant, cu concepte științifice.

Vag este o pledoarie pentru ideea gradelor de adevăr, împotriva raționalismului întemeiat pe logica binară, ce nu cunoaște decât adevăratul și falsul. Dacă vom adăuga definiția mulțimii *fuzzy* - mulțime care conține elemente evaluate (de o percepție subiectivă) - întrezărim deja un al doilea aspect al cărții, probabil cel mai important. Autorul încearcă să ofere un fundament științific relativismului postmodern. Convingerea sa este că realul este mult mai vag decât încearcă să ni-l prezinte adeptii logicii clasice, care exclude terțul. Legea care spune că A nu poate fi A și non-A este reducționistă, pentru că nu recunoaște infinitatea de nuanțe (de grade de adevăr) existente între adevărat și fals, și, în definitiv, demonică, pentru că respinge legătura cu infinitul (ce nu se supune logicii cu două valori). Iată cum, pe linia acestei argumentări, autorul ajunge la

1) Poeme antisatanice

(Paul Sân Petru),

Casa de Editură
Viață și Sănătate

2) Guvernământul

General al Genezei

(Cristian George
Brebeneț),

Editura Cartea Românească

3) Șoareci de apă

(Mihai Rădulescu),

Editura Ramida

4) Tragedii în fond

(situații comice pentru
lectură și înscenări)

(Viorel Savin),

Editura Princeps-Edit

5) Diminețile unui setter

(Paul Chiru),

Editura Criterion
Publishing

5) Hrandt

(Mihai Rădulescu),

Editura Ararat

Mai acum vreo două luni, într-un număr din „Adevărul literar și artistic”, poeta Ileana Mălăncioiu deplângea, într-o convorbire cu Daniel Enache Cristea, situația lui Lucian Raicu, un critic și eseist aproape uitat, el trăind de vreo cincisprezece ani la Paris. Întoarcerea lui în țară ar fi de dorit; poeta semnaleză însă doar faptul că eu aș pomeni de el mereu defavorabil la toate ocaziile, ceea ce îmi se pare surprinzător. Ceva e adevărat aici și, la rândul meu, eu am citit imputarea poetei mirat, înecat de emoție: nu bănuisem că autoarea **Liniei vieții** mă citește, ba poate chiar să compare și să cântărească unele din „preferințele” mele. Aș fi lăsat totul baltă dacă acest text de gazetă nu aș ști că face parte dintr-o carte în curs de apariție, și o necesară rectificare se impune în folosul Adevărului, ba chiar pentru a răspunde la o întrebare mai generală cât privește soarta unor scriitori români pierduți în lume, mai ales când au fost critici.

Lucian Raicu face parte din ampla legiune care a debutat cu precocitate în anii '50, punându-se în slujba ocupantului rus, zis sovietic, și l-a slujit o bună bucată de timp cu mai mult sau mai puțin succes, dar totdeauna cu extremă râvnă. A alergat să se înregistreze și s-a înscris la Școala comunistă de literatură, de fapt o officină de îndoctrinare și selecție negativă, unde s-a remarcat, motiv pentru care s-a aflat mai apoi „în presă”, cu avantajele pe care nu le va pierde ulterior, chiar dacă a avut și unele accidente. Căci după câțiva ani de mâncat rahat

opinii

(acestui aliment îmi se spunea în epocă pe adevăratul său nume, moștenit de la strămoșii noștri latini), el a ajuns să priceapă că ceea ce făcuse, dacă nu era o crimă, era sigur o prostie, deoarece literatura română era cu totul altceva decât îmi se spusese în celulele de partid sau de UTM și asta lovea măcar de nulitate tot ceea ce făcuse. A avut, astfel, unele necazuri, dar a revenit pe linia de plutire și, după câțiva ani, a ajuns să cunoască și să se aplice asupra adevăratelor valori, indiferent de concesiile politice pe care nu le-a părăsit, și de erorile sale omenști, devenind, așa cum eu am mai spus-o într-o pagină polemică, un analist prețios, mai ales circumscris prietenilor și camarazilor de generație, deși scrisul său nu mi-a plăcut niciodată. În tot cazul, când eu am încercat să debutez, L.R. era bine instalat la „România literară”, parohia mare, cu răspunderi multe (după afirmația plină de haz a lui C. Regman) și m-a receptat sumar, dar politicos, în decursul anilor, el recezându-mi doar debutul pe un ton ironic-binevoitor. Simțise incompatibilitatea dintre noi, pe care poeta care-i ia acum apărarea o întovărășește de informația (o fi o scuză?) că eu am fost „marginalizat” în comunism, ceea ce poate fi și o expresie a deosebirii dintre noi.

Îmi îngădui să stăruiesc asupra acestui termen care mie nu-mi prea place. În comunism, au fost marginalizați și au sfârșit astfel, deopotrivă, Ana Pauker și Gh. Apostol, sau poetul Ștefan Popescu și filosoful Belu Zilber, ba chiar și academicienii Mihai Beniuc și C. Ionescu-Gulian. Cu mine s-a întâmplat cu totul altceva: am făcut parte din acea categorie socială, intelectuală și morală pe care comuniștii au vrut s-o extermină; am trăit două decenii ca un paria, ca un cetățean de rang secund, mi s-a confiscat,

Incompatibilități

alexandru george

mie și familiei, averea, puțința promovării sociale, posibilitatea de a-mi afirma vocația... Și am urmat soarta lumii în care m-am născut, în care mă formasem, căreia îi aparțineam, deși prin lichelimism aș fi putut urma și eu soarta unui Costin Murgescu, Valentin Lipatti sau Ion Frunzetti. Și asta nu din spirit de solidaritate oarbă, ci pentru că am rămas până azi să cred că elita românească, indiferent de păcatele și lipsurile ei, nu merita această soartă, căci ea condusesse mai cu adevărat „poporul” pe calea civilizației și buneii stări.

Multă vreme m-am întreținut din expediente, din slujbe efemere, dar inteligența, râvna și talentele, nu prea faimoase, însă destul de variate, au făcut din mine un tip adaptabil, care s-a „descurcat”, depășind nivelul mizeriei, reușind să-mi ajut și familia, având posibilitatea de a achiziționa cărți și de a profita de viața culturală, așa cum arăta ea pe atunci. În fine, am scris o mulțime de lucruri pe care mi le-am valorificat târziu, eu debutând la 40 de ani, într-un an când mi-au apărut patru cărți. Evident că o astfel de performanță ar fi trebuit să-l surprindă pe un Raicu; s-a întâmplat însă ca ea doar să-l contrarieze. N-am avut conflicte cu el, ba chiar, la câțiva ani după debut, el m-a invitat la „România literară”, unde G. Dimisianu mi-a oferit rubrica „Cronica literară” pe care titularul voia s-o abandoneze, pentru a se dedica unor scrieri mai substanțiale. (Va publica în anii următori eseul despre Gogol, ceea ce poate data evenimentul.) Am refuzat, bineînțeles, deoarece nu mă consideram un critic literar și cu atât mai puțin un cronicar, dar cei doi au insistat și țin minte că Raicu mi-a dat o rețetă amuzantă prin care se poate fabrica o cronică literară.

Am avut mai apoi explicația acestei bunăvoințe: redacția revistei trăia un moment de panică, deoarece era amenințată cu venirea lui G. Ivașcu, ceea ce aducea automat pe N. Manolescu titular al rubricii. Or, acesta era, pe atunci, bestia neagră a celor de la „România literară” și se încerca orice altă soluție. (Până la urmă, ea a fost încredințată lui M. Iorgulescu, dar asta nu l-a împiedicat pe Ivașcu să-l înlocuiască imediat cu omul său.) Eu mi-am văzut de ale mele, consumat nu de regretul de a nu fi devenit ceea ce nu dorisem, ci de acela că-mi văzusem blocată prin noua politică a Partidului posibilitatea de a-mi publica volumele de proză, aceasta ducându-mă spre istorie literară, spre traduceri și eseistică în cel mai bun caz, în așteptarea unor zile mai bune care s-a întâmplat să nu survină nici măcar o dată cu Eliberarea din decembrie 1989. Nu ne-am mai întâlnit decât rar, el simțind incompatibilitatea dintre noi; prin anii '80 el mi-a înmănat o mică monografie despre Labiș și mi-a spus ceva de genul: Știu că nu te interesează un asemenea subiect, dar poate totuși găsești ceva în ce am scris...

Cititorul își poate închipui stupoarea mea când, la numai câțiva ani, am citit într-o publicație din „exil”, scoasă de Dorin Tudoran un fragment de jurnal al numelui Raicu, în care acesta își amintește de mine ca de un autor de eseuri bătrâncioase, care mi se publicau în „draga noastră «România

literară”», deoarece aș fi asediat redacția cu insistențele mele, ceea ce o determina să-mi publice niște pagini așa de „fade”. Indignat cum se poate bănuși, am răspuns la modul cuvenit acestei ticăloșii, dar pentru a face să ajungă replica mea la el, m-am folosit de un serial memorialistic pe care-l publicam în „Vatra” și unde însuși calomniatorul meu deținea o rubrică. Răspundeam astfel unei alte serii de ticăloșii, pe care, evident, actualul occidental Dorin Tudoran nici nu s-a gândit să le dezmințită. Textul meu sună așa: „Profit de ocazie pentru că-l văd pe Lucian Raicu iscălind în această revistă /.../ așa că repet somațiile mele de acum un an:

1. Unde și când am cerut desființarea Uniunii Scriitorilor, pentru că a fost o instituție stalinistă?

2. Asta, după ce aș fi fost un profitor al ei, bucurându-mă chiar de pensie. Când am fost eu pensionar al Uniunii Scriitorilor? (Pentru cititorul cinstit, precizez că m-am pensionat la împlinirea vârstei de 60 de ani, în toamna anului 1990, pentru anii mei de serviciu la stat.)

3. Aș fi beneficiat, după același Raicu, de ajutoare, „împrumuturi” (firește, nerambursabile). Pentru cititorul cinstit, precizez că în primăvara anului 1990, când s-a lichidat vechea Uniune, datoriile mele la Fondul literar însumau suma de 0 (zero) lei. Trăind numai între profitori și detractați, L.R. nici nu-și poate închipui că în contemporaneitatea lui a existat un scriitor de altă ținută morală decât aceea cu care el e obișnuit.

L-am somat pe Raicu și pe cei care i-au adăpostit articolul să răspundă la aceste întrebări încă de acum un an. Aștept încă. (Pentru completarea fișei mele biografice, țin să precizez că, încă din 1972, am trăit fără serviciu, tocmai pentru a evita subordonările în aparatul comunist, și m-am întreținut din scris, numai Dumnezeu știe cum. L-aș întreba acum pe Raicu, dacă atunci când a părăsit țara, în afară de sinecurea de la „România literară”, nu a lăsat și datorii la Fondul literar, urmând exemplul diversilor clasici în viață care se înfruptaseră acolo cu sute de mii de lei, echivalente cu zeci de milioane la valoarea actuală, miliarde, acum, în 2003 - acestea fiind numai sumele înregistrate în scripte.)

Cât privește întoarcerea acestui personaj în țară, pentru a-și relua o activitate părăsită de atâta vreme, eu am altă opinie decât prietena sa așa de admirativă și mi-o voi exprima într-o ocazie viitoare.

P.S. Sunt convins că onorabila poetă Ileana Mălăncioiu îi va aduce la cunoștință lui Raicu acest text vechi de câțiva buni ani și, dacă e cazul, îi va recomanda să-și achite datoriile prin care și-a sărăcit măcar cu o câțime oarecare confracții de literatură și de felurite suferințe. Iar asupra mea va reveni cu necesarele dezmințiri.

... Căci a-ți mai prezenta și scuze e ceva prea neobișnuit publicistului de limbă română.

De la debutul editorial cu *Deriva* (1997) până la recenta carte de proză scurtă, *Variațiuni pe tema răului* (Fundatia Luceafărul, 2002, 164 p.), Lucian-Claudiu Amoran a parcurs un traseu necesar al maturizării, al acumularilor și salturilor calitative, fie că e vorba de credibilitatea scenariilor epice, ironic-subversive, fie de echilibrul stilistic, proprietate a termenilor, autenticitate. Cele 18 povestiri, subsumate tematic *răului* (omucideri, sinucideri, moarte, depresie și solitudine, eșec ș.a.m.d.) sunt un dosar spectaculos de fișe caracteriale și climate (meteo-peisaje, interioare, stări psihice). Relatarea canonică, previzibilă, parodic anodină surprinde mai ales prin deznodământul subit, adesea terifiant joc de-a masacrul. Venind din jurnalistică noastră post-decembriștă, încă tânărul prozator nu poate face abstracție de *Cronica neagră* a zilelor și nopților noastre, de

În culisele vieții și morții personajelor

geo vasilie

stop cadru

protagoniștii ei anonimi, monitorizați, de exemplu, în variatele lor ipostaze delictuale, de bătrânul din parc, cronicar de ocazie, dar și victimă a unor tâlhari, în epilogul narațiunii: „Ce oameni!... Ce lume!...” În *Lațul*, autorul își impune un procedeu narativ prin care pare să ia parte în solidar la rememorarea stărilor trăite de eroul dublei crime pasionale. Detaliile și nuanțele stării de inutilitate și abulie, de rătăcire, boală, beție curg convingător, convergente spre decizia criminală. Naratorul, încă omniscient în privința personajului, cedează când și când pasul relevului psihanalitic, monologului, acreditând epic fatalitatea *lațului* de crime, pece-tuită prin sinuciderea asasinului. Cuplul, salvarea sau ratarea acestuia, este una din „obsesiile autorului, la fel de importantă ca și descrierea resor-turilor psihologice ale cruzimii, durerii, alienării actelor explozive, paranoice.

Tehnica rețelilor textuale paralele (anamneză analitică și starea de fapt a prezentului) și, spre final, interferente, pare să fie rețeta de succes a prozatorului, conștient de ce trebuie păstrat de la clasici și moderni, spre a se înscrie în circuitul postmodern românesc și european, captivant prin oferta de personaje maniacale, psihotice, tributare simulacrelor, scenariilor livrești, horoscopului mediatizat etc. Bun cunoscător al universului juvenil, și în special al celui feminin, Amoran scrie o *Mică*

poveste de dragoste și ură în cinci întâlniri, una din piesele de rezistență ale cărții, ce-l recomandă drept un bun scenarist de film sau teatru. Contratimpul perpetuu, arta amânării, comentariul sec, dar semnificativ și iluminat de dialog, modificările în timp ale celor două personaje (Andrina și Marcel), toate aceste „arme secrete” ale naratorului, menite să alunge orice bănuială a cititorului, explo-dează în drama finală (sinuciderea Andrinei), pu-nând în lumină două ipostaze sufletești: una fragilă și totuși eroică, cealaltă, narcisică și felonă. Despre incompatibilitatea cuplului se narează și în *O plajă prea îngustă*, Amoran fiind un excelent descriptor de nuduri feminine, dar și un portretist bănu-it al femeii, un *conneseur* al spectacolului deducției sexuale, cu tot convoiul lui de motivații psihice (frustrări, frivolitate, provocări, instinct) și exhibi-ționism. Fapt e că misterioasa tânără se automu-tilează și moare, negându-se unei legături afective ce debutase cu un viol. Autorul face studii de ca-racter, avansând ideea modifi-cărilor specta-culoase în urma unor șocuri, stări limită, astfel că altruistul și sa-mariteanul poate deveni un satrap și un impostor, și invers. Dar până la urmă, în virtutea inerției creației, perso-najele redevin cum au fost, reintrând în propria piele. **Triumful ra-țiunii** este nu numai o schiță caracterială a

bărbatului divorțat, ajuns într-o situație disperată, ci și, de fapt, un triumf al instinctului criminal. Totul părea să se desfășoare în cele mai optimiste clișee (chiar dacă subminate de daimonul ironic atotînșoțitor). Eroul este salvat de la moarte de Ana, adus în casă, oblojit și omenit. Revenindu-și, a doua zi, Adrian, după un lung dialog mut sau efectiv, o strânge de gât, din senin. Ceea ce pare cam tras de păr, fusese pregătit totuși de autor. Ni se dau când și când de-a lungul confruntării, prognoze psihice, por-trete și detalii simptomatice în evoluție (reconsti-tuirea filonului celor două vieți) aluzii sentimentale, intuiții și predicții. Bruce, Adrian cade pradă unui transfer, unei dedublări monstruoase; el, raționalul idolatru al logicii, regăsește în Ana pe vechiul său dușman de moarte, și anume intuiția feminină, filonul sentimental, cheia afectivă a cunoașterii și recunoașterii. Este prea mult pentru el, astfel încât eroul cedează instinctului omuciderii. Amoran se întrece pe sine descriind-o nu numai pe Amanda („Bombă biologică, nu alta!”), ci și visul eroului din *Patruzeci și doi*, visul din visul de dinaintea morții, de fapt: „apoi realizează, pentru a căta oară, că este în vis, nu i se putea întâmpla nimic, și chiar dacă i s-ar fi întâmplat, merita, prea erau importante acele cuvinte...”

Ură, durere, singurătate, contratimp și eșec, toată această gamă a *răului* încoronat de moarte își găsește în Lucian-Claudiu Amoran senzorul, anali-stul și naratorul. O performanță de proteism și adecvare stilistică învederează această culegere de proze scurte, autorul ei concurând (Doamne ferește!) cu personajul din *Birurorul destinului*.

Lui Lucian-Claudiu Amoran, acest regizor în culisele vieții și morții, nu-i rămâne decât un singur lucru neîncercat: să fie omologat de critică, dar mai ales de cititori. În această dublă calitate noi o facem și semnăm.

Un lirism îmblânzit

eugenia tudor anton

Un firicel de fată - pe cât de ambițioasă, pe atât de fragilă, sensibilă ca o mimoză, dar harnică și curajoasă -, așa am cunoscut-o pe poeta Doina Pologea.

Făcuse Informatica și, în loc să se perfecționeze în această meserie de viitor, s-a apucat de... poezie. A muncit din greu la nu știu care societate a pădurilor. Mereu în formă, mereu pe drumuri, dar cu poezia alături. Anii închinăți pădurii nu-s *ani irosiți* cum apare în titlul unei poeme: „Pădure, de mi-ai fi rămas aproape/ Cum cade umbra peste verdele tău cort/ Mai moare-o seară, purpuri înspre ape/ Și fața altei vârste învâț, din mers să port”. E aici regretul imens al celui care trece într-o vârstă, obosit, „De-un dor sleit, de patimi măsluite”.

Poeziile din volumul recent apărut, intitulat *Fantastica făclie*, respiră în imagini de o rară delicatețe, învâluită parcă în vălul suferinței, nu strigăte, ci înăbușite. Imaginea frunzei căzând e grăitoare: „că a cădea, e-un fel de nimb/ Al stării de a fi”.

„Cum să mă-ntorc la tine vreodată/ Și unde-i lumina spre care-am plecat?” se întreabă poeta în *Lujer de glas*. Vocea poemului are frăgezimi florale și parfumul discret al melancoliei născute din timpul

pierdut, adică „irosit”.

Suferința, repet, nu e strigată, e doar sugerată cu finețe prin versuri care evocă totuși puternic o stare emoțională: e o splendidă declarație de dragoste, osmoza dintre două firi contrastante, într-o poemă intitulată sugestiv *Străini*: „Te trăiam pe tine. Eram tu/ Te respiram nevăzut cum crinii/ Se-ncearcă-n vis de sufletul grădinii// Tresăream cu neliniștea firului de iarbă strivit de tine în cale/ Plecam în zori în întâmplările tale/ Luminam c-o fulgerare din privirea ta/ Chiar întunericul avea petale de culori/ Mă-mbrăcam cu zeghea ta de flori”.

Iubirea-i „preacovârșitoare” (*Dinspre neant*): „Viețile noastre privite dinspre neant/ Par șiruri de erori grămădite-ntr-o carte/ Cu toptanul, din gros, până le-am subțiat/ Cu adaos de lacrimi, cu moarte...”

Regretele, neîmplinirile îmbracă, în poezia Doinei Pologea, haina subțire, transparentă, delicată a cuvântului ales cu grijă, uneori a rugăciunii care impresionează prin contrastul dintre forța sentimentului și rostirea, adesea temătoare, parcă, resemnată: „Cu gâtul de pelican întors de la Dumnezeu/ S-a îngroșat lutul din zidirea mea/ și sufletul mi s-a făcut de lut/ singur ochiul clipește încă/ spre lumina pe care n-o zărește și-l doare/ Cum numai Cerul doare când stai pe-o parte în iarbă și cântă”.

În poezia Doinei Pologea apar unele accente de

răzvrătire înăbușită, un fel de cruzime de sine, exprimată, nu brutal, nu gălăgios, ci, dimpotrivă, apărată parcă de un refugiu calm. Cât de sugestiv este exprimată, în poema *Ușa de frig*, suferința unei neînțelegeri, topită în resemnare: „În jurul meu mă-nfășor ca o sfoară/ Cu noduri în carne: e frig și e noapte/ un strigăt s-a răstăcit pe-afară/ și noaptea-i o sită de șoapte/ Iar căutarea febrilă - doar semnul/ Că nodul de indiferență și vină/ Care desparte suflet de suflet/ Se va desface inel de lumină./ Târziu, bate-un deget în geam/ deschide vecine./ de prisos această ușă de frig/ între mine și mine”.

Refugiul calm, liniștit care ascunde tumult și impetuozitate abia ghicite în poeme ca *Omule gri*, *Sărmă roșie cu greieri*, *Gâtul de pelican* sugerează, prin bogăția metaforelor aflate într-o cursivitate firească, fără nimic fals ori contrafăcut, iar simbolul Cenușăresei exprimă întocmai imaginea-

semne

cheie a poemelor din acest volum.

Debitul metaforelor curge normal, contrastele-s atenuate, urcând înspre un lirism îmblânzit, ca în poveste.

De când n-am mai citit o poezie în care discursul poetic să curgă normal, fără maimuțări sau contorsionări ale limbii? Cam de mult! E mai ușor să te fandosești și să te pierzi într-un fel de masochism al vocabularului și sintaxei făcut anume pentru a smulge snobilor chiote de admirație. Poezia Doinei Pologea este scrisă în tonalități calme, firești, în spiritul limbii române adevărate. Versurile din acest volum al Doinei Pologea atestă o certă vocație, încât poeta poate, cu îndreptățire să afirme: „Eu știu că voi fi literă-ntr-o carte”. Și nu numai!

Din somn în somn

lui Laurențiu Ulici in memoriam

Ni se încurcă visele cu viața
poate că Eva doar visase-un măr
că orice șarpe-n vis ne poate spune
dulci catastrofe de neadevăr
poate și-acum ea încă mai visează
între un mal și altul dintre lumi
în rai o viscolire pasageră
și-un salt la timp în marea de minuni

sau poate nu-i nevoie de-o minune:
e ziua lui, Cain a dat o masă
cu zarzavaturi, fructe de pădure
și Abel, iar se simte ca acasă

Nici nu-i nevoie de-o dezîntâmplare
nu se mai știe dacă s-a-ntâmplat
aievea sau în vis sau în afară și dacă e ceva de regretat
că se încurcă visele cu viața
și mai ales cu moartea uneori
când somnul mic se varsă-n Somnul Mare
și nici măcar n-ai mai aflat că mori

De-a v-ați ascunselea

El mijea la un perete
holborosind a cronometru empiric
eram la prima spaimă
a secundelor scurtate după voie

mă ascundeam în aerul unui pom
în apă m-ascundeam, după o stâncă,
eram un de temut ascunzător
odată nici n-am mai ieșit
și-a doua zi el mă privea
cam stingherit, ne-ncrezător și straniu
complexele-i creșteau interior
în spațiul lui de os inextensibil

o dată m-am ascuns chiar la vedere:
privea prin mine, s-a lovit și m-a-ntrebat
de nu știu eu pe unde sunt ascuns
„da, știu, dar nu pot să nu fiu fair-play“

A doua zi ne-am întâlnit, un prieten
ne-a făcut cunoștință. I-am spus
ce-mi place să fac și mai ales ce nu:
să mă joc de-a v-ați ascunselea cu el

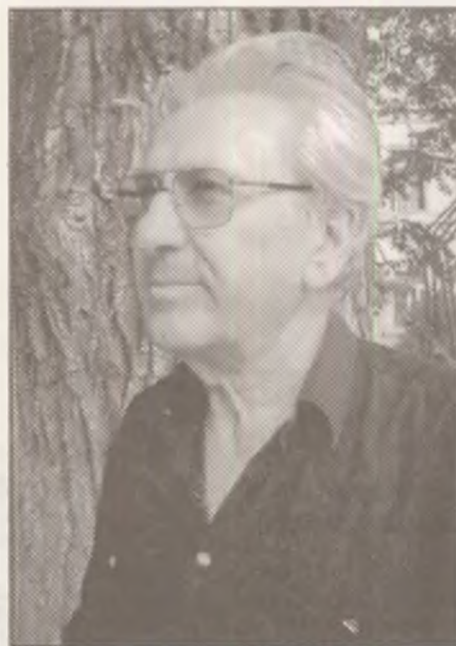
Tentația bine conservată

Tentația foilor albe și-a unui loc
nesupus tentației orelor demiseci
trase cu furtunul
prin doage și cercuri de zile
singura mea tentație bine conservată
în rest, „în dorinți încep zgârcit să fiu“

Poemul meu e în suferința
de a nu se fi născut încă
În sfârșit! el se bucură,
suferă din nou privindu-se
iar eu va trebui să-i găsesc
leacul unui chip mai frumos

Și iar suferă dintr-o copilărească gelozie
doar pentru că dau foaia mai departe
și el prin transparență zărește mișcând
scutecele celuiilalt

Poemele mele suferă pentru licoarea

paul sãn petru

ce scade-n doage și cercuri de zile
și-atâta bănuiala-i printre ele
că singure le voi lăsa
ca pe pisoi în tufele de scai
și cine pe acolo să se-abată?

Ars amandi

Acum abia ați înțeles-o
ea își răsuca vocea în toate felurile
făcea vocalize pe tema delfinului
pe tema invaziei de Colorado
tot felul de vocalize făcea
cu triolete și apogiaturi
legato, stacato glissando
pe teme laice și metafizice
dungate de pauze roșii
violete orange cenușii
dungi tot mai late de pauze
de optime pătrime doime de notă întregă
tot mai întregă de viață întregă
și toate astea întru desfătarea
emoțiilor noastre intelectuale
Dar azi a căzut
voi adunați-i vocea într-un
recital cibernetic salvând-o cu-un afiș:
spectacolul amânat *sine die*

Bethesda

Miraculoase scaldători, cu apa
până la mal de vânt versificată;
pe buze-mi simt curenții de cuvinte
ce-n scaldători de tuș să se-abată
ca-n marile răscruci prevestitoare
prin gura proorocului cel mare.

Schilod poem așteaptă-un înger tulbur
s-agite apa-n scurt din an în an
în timp util pe el să-l zvârle primul
vreun milostiv ce-l cunosc la han.

Voi încerca și eu zicându-i: scoală!
ia-ți tot ce vrei, dar umblă, nu mai sta
și multora le spune ce-ți fac astăzi;
tu mult mai mult ca mine vei umbla

Nebunia

lui Sorin Comoroșan

Anumite adevăruri pot fi posibile doar în ficțiune.

RAPORTUL DESPRE LUME, ai aflat prea puțin ca să te omorăm. Când vei înțelege totul, te vom lichida. Ca *Raportul* tău să nu organizeze știutul. Sintezele sunt periculoase. Lumea supraviețuiește din fragmente.

Vocea obosită a Bătrânului de pe Crecelsius a tăcut.

Să fug? Unde?

Poate în sat. Acolo nu mă pot găsi. Doar Como știe. El este ocupat. Scrie romanul nebuniei. Nu-l interesează *Raportul*. E pasionat doar de epic, de poveste. Oricum, nu și-a imaginat încă moartea mea. A lăsat-o pe seama lui Abel.

Urbea-de-pe-Râu se întinde de-a lungul Străzii Lungi, care se duce până în zona de sud, unde continuă Strada Lemnului, numită după Fabrica de Mobilă din cartierul nou. S-a oprit în capul de jos al străzii, lângă Podul-cel-Mare de la gară. Aici, casele sunt scunde, cu grădini adânci ce se întind până-n lanurile de porumbiște

cerneală proaspătă

întăia pe unde trece trenul local, numit Capra-cu-trei-lezi. O locomotivă neagră și-un coș înalt ce poartă fumul focului de cărbuni târâsc trei vagoane de lemn cu ferestre lipsite de geamuri. Locuința sa are două camere și-o verandă deschisă într-o curte largă. O construcție minusculă și insolită, cotețul găinilor se ridică la marginea ei. Rezemată pe câțiva butuci scunzi, o platformă închisă dedesubt cu un gard lasă deschizături strâmte prin care se strecoară găinile. Deasupra a fost clădită o încăpăre lungă și îngustă. La ea se urcă printr-o scăriță cu trepte din tablă ruginită. O sobiță de tuci o încălzește în gerul iernii.

Aici s-a stabilit.

Și-a adus un pat îngust de fier, pe care doarme adeseori noaptea, când îi luminează întunericul o lampă cu petrol. În jur domnește o harababură ce desfide ordinea rațională. Un suport minuscul și-o pânză de sac servesc drept șevalet pentru cuvintele ce pictează *Raportul*. De-a lungul peretelui, pe-o masă de lemn nelustruit, un maldăr de cărți așezate haotic se împiedică-n cuvinte fugite din dicționare, alături de cutii, canistre, ziare și resturi de tot felul împrăștiate peste tot. Dezordinea este străbătută de-o alee îngustă ce îți permite să te strecoari spre suportul tabloului sub care, farfurii ruginite de tînchea stau pline de verbe și adverbe, substantive și adjective, puncte și virgule, semne, simboluri și litere din care pictează pe sacul pânzei vorbele Bătrânului ce rostesc *Raportul*.

În fața tabloului, singurele piese sunt scaunul și taburetul schiop.

Pe care se așază, când îl vizitează în miez de noapte, Bătrânul.

Noi am scris *Kabbala Lumii* și-am dat-o apoi oamenilor s-o mistifice. Falsificând realul cu misterul și adevărul cu legenda.

Puțini sunt cei aleși să-i dezlege profundele înțelesuri.

Noi am urzit *Marea Conspirație* și-am rescris

Termodinamica. Și am elaborat *Subversiunea* cu metoda ei, *Jocul Secund*. Simetria ce readuce transformarea întâmplatului.

Noi am recitat entropia, falsă măsură a dezordinii, căci lumea nu este *one-way street*, terminată în haosul entropic. Când toate lucrurile sunt la locul lor, peste vreme se așterne nimicul. Și pleacă întâmplatul. Ordinea înseamnă moarte. Noi am adus aici o entropie-înțoarsă-pe-dos, de rezistență, ce măsoară schimbarea ordonatului. Pe care îl subminează *Jocul Secund*, transformând curgerea entropică în val de viață. Natura tolerează uniformul doar în doze limitate. Iar *Subversiunea* pervertește haosul, balansând stabilitatea cu instabilul. Așa se nasc cristalele din apa fulgurilor de nea.

Noi am recitat moartea entropică, inspirându-i fizicii scenariile apocaliptice: sfârșitul Universului în uriașa explozie de foc (autoclavul gol) sau în uriașa implozie de gheață (congelatorul gol). Și-apoi le-am subminat prin *Joc Secund*, dând oamenilor escatologia, speranța unui tranzit spre un Univers diferit.

În care golul...

Vocea obosită a Bătrânului de pe Crecelsius a tăcut.

Cain pictează pe sacul pânzei cuvintele.

Gol de cer și nor de gol / Gol de vreme, timp de gol /

Gol de lume, voi de gol / Gol de mine, eu de gol /

Gol de azi și ieri de gol / Gol de viață, mor de gol / Gol.

Un șuierat prelung și trist mă trezește. La marginea grădinii, pe calea ferată, locomotiva neagră și coșul ei de fum scurg vagoanele de lemn ale Caprei-cu-trei-lezi.

RAPORTUL DESPRE LUME, foșnetul găinilor în pivnița cotețului anunță venirea Bătrânului. *Incongruențele lumii*.

ISTORIA, un șir programat de erori menit să destabilizeze locul, când el acumulează prea multă trăinicie. Vocea obosită își poartă cuvintele. Cain le așază apoi pe sacul pânzei. Noi alegem oamenii și îi educăm să gândească, astfel ca prin gândul lor să schimbe lumea. Apoi, prin *Joc Secund*, schimbarea să le falsifice modul de gândire.

Lumea este trăirea unui prezent fabricat de noi în trecut.

Trecutul...

Sala privește îngândurată ecuațiile înșiruie pe tabla neagră și lungă. Seminarul *Quarcachaca* de miercuri. Copilul Minune al Departamentului de Teorie se joacă de-a formulele. Fizica a studiat bine acest lucru.

Experiențele mecanicii cuantice,

Lumina e născută din frânturi, când nu se însăilează, dar noi știm s-o fărâmițăm din nou, de trec bucățile ei prin poarta unui magnet și le prind apoi pe-un ecran, ele zboară *sus* sau *jos*, după cum poarta stă dreaptă sau culcată,

Ce știi fizicienii, vocea Bătrânului, nu spun lumii, destăinuie doar o

marile adevăruri încuiate-n seiful nostru,

când modific orientarea porții, în timp ce frânturile de lumină zboară, înainte de intrarea lor prin ea, le schimb nu doar destinul, ci le scriu și drumul în *sus* sau în *jos*, pe când devenirea nu era încă devenit.

Ajungerea înaintea ajunsului.

Prezentul poate fi amânat până după ce el efectiv s-a produs.

Așa am construit noi istoria și v-am dat-o s-o trăiți într-un prezent fost de mult.

Și tot noi am scris-o falsificat prin evidența multivocală ce-a dizolvat istoria evenimentială în rețeaua de înțelesuri a lui Clifford Geertz. Și tot noi am prezervat-o, anti-entropic, prin eroarea programată, pe care am acoperit-o cu evenimentul.

Destinul vostru, aici, este să alergați într-un prezent pentru a vă întâlni cu un trecut, pe care aveți iluzia că îl duceți într-un viitor.

Mistificat,

Căci viitorul este devenirea devenită, care așteaptă, pitiță după colț, să-i vină rândul intrării în lume.

Pentru a o destabiliza. Anihilând entropia uniformizării.

Când Zakes Mda și-a scris cărțile *Ways of Dying* și *The Heart of Readness* nu știa că eu mă întorsesem din SUA și plecasem în Africa de Sud la Qolorha. Unde eram sfâșiat între două pasiuni mistuitoare, lacătul de coapsă neagră, Malabia, dulce ca mierea-i păcatul mușcat din carne de femeie, și Mag, care-i viață, suavă, dar viața-i o amăgire.

Pe Camagu l-am întâlnit la barul hotelului. Era un *scholar* venit de la o celebră Universitate din Nord. Discutam aprins până în miez de noapte. El mi-a prezentat-o pe tânăra Nongquawuse,

avea un trup sculptat și focul unei inocențe ce consuma viziuni demente, m-a luat, m-a învăluit, m-a supus, m-a

Și-am inițiat propovăduirea și profeția ce-a dus la marele dezastru și ea se transformase în zeiță, și noi toți o urmam, urlând purificare și abnegație.

Vocea Bătrânului, așa s-a născut *Great Cattle Killing*, în care tribul Xhosa, sub influența prezicerilor apocaliptice ale lui Nongquawuse și-a distrus toate bunurile, împușcam, tăiam, sfărțeam, și animalele fugeau mugind înnebunit, sfâșiam, izbeam, zdrobeam, carne, sânge, oase, zgârciuri, atunci l-am văzut, era un șoarece alb, gras, greoi, părea bătrân, mă urmărea atent cu ochii lui albaștri, descins din ficțiunea lui Le Clezio, părea dezorientat și-i citeam în ochi spaima pătată de umbra unei nostalgii după anii fericiți, savurând prin pivnițe răcoroase kilograme de boabe și resturi de *gruyere*, hei, șoarece afurisit, și-am început să-l alerg și să-l bombardez cu bilele din biliardul ficțiunii, și m-a cuprins furia oarbă, totală, și l-am atins cu-o bilă, și corpul micului animal a-nceput să tresară, de parc-ar fi-nceput să plângă sau să cadă în genunchi și să se roage, am știut că-i era frică, și-am urlat, te-omor! șoarece nenorocit! te-omor! am scos cuțitul și m-am repezit blestemându-l cu cea mai cumplită ocară ce se poate aduce acestui tip de animal: pisică împuțită!

Atunci a renunțat. S-a oprit și m-a privit cu-n amestec de resemnare, tristețe și fatalitate.

Am început să plâng. L-am luat de mână și i-am șoptit blând, hai, poate scăpăm de-aici și-am început să fugim, să fugim,

The Great Cattle Killing, din '857 - '858, în Africa de Sud, a fost una din marile incongruențe eficiente ale istoriei. Pe care noi am construit-o

pentru păstrarea unui arhaism care să împiedice modernizarea "albă" și prin ea uniformizarea.

Și-am fugit, Urakuna, să nu m-ajungă câinii,

ISTORIA, un șir programat de erori, *Incongruențele Lumii*.

Noi am fugărit lumea modernă, să nu-i dăm timp de amintire.

Trecutul...

Trecutul leagă și consolidează. Doar incertitudinea prezentului și nepredictibilitatea viitorului dă permanența schimbării. Iar *Subversiunea* atacă zonele cu cea mai mare densitate de trecut, destabilizând așezatul.

Roma, capitală de imperiu, confuzia deliberată din orașul subteran, unde am amestecat iconografia creștină, ce sugera refugiul persecutaților în catacombe, cu imagini păgâne iudaice, Noc în Arcă,

Cairo, capitală de antichitate, unde am adus confuzia deliberată din prezicerile piramidelor și a "efectului psi",

Bombay, capitală de colonialism, unde am adus modernismul ce-a distrus patina și specificul istoriei transformând plaja Juhu în copia tuturor stațiunilor turistice și Pasajul Corde-lierilor în Rampart Row, invadând cu zeii grecilor și denumiri americane străvechile nume, Palva Bunder, Malabhar Hill, Cuffe Parade, Al-Oman,

Incongruențele istoriei,

Noi l-am lichidat pe Alexandru cel Mare la 32 de ani și l-am scos din memoria lumii, să nu-i observe neașteptata dispariție, împiedicând formarea unui imperiu entropic, ca apoi, *Jocul Secund* să-i fărâmițeze, prin generali, moștenirea.

Când Sennacherib, regele Asiriei, se pregătea să distrugă Ierusalimul, *Jocul Secund* aduce ciuma și-l blochează, permițând apariția iudaismului și, ramificat, a creștinătății.

Noi am plasat mongolii între două mari imperii. Istoria plantează nomadul în locuri entropice. Spațiu de iarbă, deal, rocă și vânt. Pentru destabilizarea Chinei, prin Kubilai Khan.

Și-am creat prin Genghis-han un uriaș teritoriu de uniformitate, pe care apoi l-a fărâmițat *Jocul Secund*. Născând din el "instinctul imperiului". Așa ne păstrăm rezerva de dictatori ai lumii.

Noi am permis abandonarea Cehoslovaciei legată de marile interese financiare din Franța, Anglia și SUA, apoi, prin *Joc Secund*, am evitat asasinarea lui Churchill în '31 la NY, pentru a-l bloca mai târziu pe Hitler. Istoria n-a înregistrat atunci pecetea inclului pe mâna pasagerului din taxiul ce îl răsturnase și care a neutralizat șoferul, apăsând pe frână,

Noi am orchestrat marile erori ce-au destabilizat programat lumea și-am urzit comploturile din spatele lor.

Noi am adus popoarele mării și barbarii în vechea Mesopotamie, în deșertul arabic, în pasul Khaiber, arieni, moguli, subminând prin *Joc Secund* marile imperii, eroarea lui Romulus, herulii lui Odacru. Și istoria se scurge,

noi am oprit în 1066, prin regele Harald Hardradi invazia în fașă a Vikingilor pentru a slăbi armata anglo-saxonă și-a prepara, după câteva săptămâni, dezastrul de la Hastings, eroarea unei victorii pregătind un dezastru programat, incongruențe oculate, compromisuri cu tratate mistificate, pentru a genera alte imperii, și *Jocul Secund*, și... prezentul ce-și ajunge trecutul programat, și...

Noi am inventat "criminalii epocii" - și i-am utilizat ulterior în destabilizarea zonelor entropice:

♦ prin monopolul papal asupra exploatarea noii Americi, *Jocul Secund* a născut piratul și pirateria caribească

♦ prin introducerea prohibiției în SUA, *Jocul Secund* a născut gangsterul și crima organizată.

♦ prin complotul drogurilor, *Jocul Secund* a născut contrabanda și războiul mafioților.

Și tot noi am transformat marile incongruențe în mit, ocultând adevărul, mistificând aspirațiile imperiale din politica lui Roosevelt în mitul Pearl Harbour și din politica lui Truman în mitul Hiroshima.

sorin comoroșanu

Și v-am pecetluit relația cu trecutul. Vocea oboșită a Bătrânului se scurge monoton, conspirația tăcerii, ironia tehnologiei.

Conspirația tăcerii...

Când W. Sebald și-a scris cartea *The Ring of Saturn*, nu știa că în 1860 eu eram ascuns în celebrele grădini Yuan Ming Yuan distruse de expediția punitivă a trupelor anglo-franceze în China. Atunci am vrut să-i vorbesc istoriei, maritor, dar nu m-au lăsat și m-au pedepsit trimițându-mă ca personaj în ficțiunea romanului *Austerlitz*. Să caut pe străzile din Terezin, în Cehoslovacia, urmele mamei ucise de programul nazist. Am rățâcit multe nopți pe ulițele întortocheate până am găsit statueta de lemn a schitului unde, copil, intram să-L întreb de ce-a dat foc lumii și *Jocul Secund* a readus-o în istorie, căci *semnele rămân*,

Și am intrat în schit, dar n-am mai găsit

Ironia tehnologiei...

Din colțul lui, aglutinat la Rambouillet, Abelard, ca de obicei, îngândurat și beat, mormăie confuz, Creatorul nu și-ar fi dat osteneala să facă lumea doar pentru ca noi s-o fișăm într-un uriaș calculator. Alexander Still a intuit, în cartea lui *The Future of the Past*, ironia tehnologiei informației, pe măsură ce crește procesarea și depozitarea mesajelor, scade prezervarea lor,

trecutul care,

Bătrânul îl privește pe Abelard cu un amestec de simpatie și condescendență,

noi am limitat viața sistemelor digitale, vocea și-a regăsit cuvintele, pe care le culege Cain, cu grijă și le așază pe pânza sacului, le îmbătrânim rapid și le transformăm în "limbi moarte", Fortran, Pascal, Cobol, pe care nu le mai citește nimeni, texte prăfuite în care trecutul se trece neobservat,

și tot noi am limitat timpul de viață al sistemelor electronice în jurul a două decenii, după care înscrisul din ele,

străbunii epocilor duse, mormăie Abelard, care ne-au trăit de mult prezentul, știau asta și-și copiau, de mână, manuscrisele valoroase când nu le sculptau în piatră,

Cain intră într-o stare de agitație confuză. Coboară grăbit scărița de tablă ruginită și-aleargă din cotețul găinilor în fundul grădinii. Unde dezgropă, dintr-un colț pitit, *laptopul*. Este un *Presario*, ultimul tip.

Și-ncepe să-l golească de cuvinte.

Le adună cu grijă din foile mazăgălite hieroglic de grămada umană pe-un trotuar din Buenos Aires și pleacă la Universitatea din Nord, îl devalizează în Universalia pe Hesse, își duc ficțiunea-n piatră să n-o piardă trecutul, șoaptele croncânitoarelor, și vorbele lui Kholo, și-ale lui Abel, și formulele lui Trevor, și visele, le-nghesuie-ntr-o traistă,

și fuge îngrozit,

să nu m-ajungă Amsterdamul,

a fost văzut rătăcind prin Cordilieri în apropierea vârfului Aconcagua, unde se pare că a săpat o peșteră adâncă în rocă și-a ascuns cuvintele,

pe care le-a sigilat cu țărână.

Există întotdeauna alternativă pentru

credița pe care o pierdem,
ca și pentru căutarea pe care n-o găsim.

RAPORTUL DESPRE LUME, foșnetul găinilor anunță Bătrânul.

Incongruențele Lumii.

RELIGIA, marea conspirație împotriva *Credinței*.

Pe René Thom, matematicianul, l-am întâlnit în sat. Trecusem podul și urcam spre cărămidărie pe drumul de care. Tocmai povestea unui trib de aborigeni ce este credința și ce-a făcut religia din ea,

de matematicieni să te ferești, le-am spus sălbaticilor,

dar ei îl ascultau cu atenție,

omul percepe forma pe un fond nediferențiat, clar-obscur, pe care eu l-am numit *saillance*,

un tunet și fulgerul luminează pe profilul zdrențuit al unui nor chipul nedezvăluit, umbră, cer, *saillance*,

e-un zeu, le spun,

zeul este *intrinsec*, mormăie din colțul lui, beat ca de obicei, Abelard, filosoful, derivat din mirare și mister, oamenii îi inventează din instinct, nevoia lor de apărare, spaima începuturilor,

când forma prinde proprietăți biologice imediate ce duc la atracție ori fugă, apare o caracteristică nouă, am numit-o *pregnanță*,

rămâne pe gânduri,

zeul este o formă *saillantă* care atunci când ia contur induce o *pregnanță*, și frica,

străbunii s-au apărut, și-au inventat obiecte de protecție, totumul, amuleta, filactera, talismanul, pe care-au transferat *pregnanța*, investindu-le cu puteri magice,

aici stau îngropate rădăcinile adânci ale credinței,

pe care o pervertește apoi religia, *Jocul Secund* ce transformă primul ei slujitor, vrăjitorul, și prima ei slujbă, ritual, în subversiunea Papei și-a Catedralei.

Salvând lumea de Marele Entropic, *Zeul*, ce

cerneală proaspătă

nu permite nimic în afara ordinii Lui. Bătrânul, Omul, ca muritor, are nevoie de zeu, intrinsec și veșnic. Permanență.

Viața, ca pauză, are nevoie de zei, indispensabili și trecători. Vremelnicie.

Marile religii, creștină, iudaică, islamică, dezvoltă ideea unui Dumnezeu personalizat, cu sentimente umane, care iubește, pedepsește, iartă, distruge.

Noi, prin *Subversiune*, am ridicat credința la nivelul spiritului, eliberând-o din *pregnanță* prin revelație, ca apoi, *Jocul Secund* s-o falsifice cu interpretarea filosofiei și a misticiei.

Așa am dat lumii perena dilemă: Dumnezeu religiei și Dumnezeu rațiunii, încă de la *Wisdom of Solomon*, în jur de 50 înaintea erei noastre, până în modernismul științific al universităților americane, Ian Barbour, *Issues in Science & Religion*.

Și nevoia ființei umane pentru o religie umanizată, cu intermediari între om și esența divină (Krishna, Buddha, Iisus).

Care a inițiat Marea Conspirația a Religioilor. Viziunea păgână despre lume era holistică, profund entropică, lumea, oamenii și zeii aveau aceeași natură divină, Atman, principiul imanent.

Noe, Arca, Newton în *The Philosophical Origins of Gentile Theology* recunosc Marele Entropic, pe care apoi *Subversiunea*,

Forma inițială a iudaismului era trinitariană, apoi *Jocul Secund* aduce subversiunea biblică și pe Jehova unic, ca din nou *Jocul Secund* să aducă subversiunea creștină și pe Iisus și prin el, din nou, spargerea unității și trinitarianismul.

Forma inițială a budismului era entropică, punând Nirvana, unică, deasupra zeilor, dizolvând realitatea în *sunyata* și în contemplarea Unului, ca apoi, *Jocul Secund* să diversifice reli-

(continuare în pag. 12)

gia prin hinduism și să introducă diversiunea etnică și conflictele Sikh, iar Gautama Siddharta să readucă diversitatea, coborând divinitatea în varietatea umană.

Forma inițială a islamului este holistică, entropică, Muhammad Ibn Abdallah din tribul Quraysh, care n-a citit Biblia, n-a auzit de Isaiah, Jeremiah sau Ezekiel, are *aceleași revelații* (!). Moses primește marele text **Torah** pe muntele Sinai, Muhammad primește marele text *qur'an* pe muntele Hira.

Cine-a orchestrat similitudinile?

Cine ocultează incongruențele coincidente? Cain, din ce în ce mai neliniștit.

Jocul Secund, Bătrânul, vocea condescendentă,

Religia, prin complexitatea relațiilor ce le induce între oameni și zei, între oameni și oameni, între zei și zei, ocultează *Jocul Secund* al lumii.

Și naște marile comploturi.

Iisus reprezintă cea mai reușită diversiune a religiei. Un om simplu, incult, ignorant în semnificația textelor sacre, pe care istoria l-a învăluit în mistere. Nici data nașterii nu e sigură. Sarago știa asta când a scris *Evanghelia* lui, dacă Dumnezeu mi-a inspirat această carte, Se va căi!

cerneală proaspătă

asa s-a născut creștinismul, zice Abelard din colțul lui, construcție arbitrară care a ridicat un predicator de mâna a doua la rangul secund după El.

Dar noi am derivat din ea, vocea, Bătrânul, succesiunea apostolică legitimând puterea locală (episcopală) și centrală (papală), și suportul statal, prin conversiunea împăratului Constantin.

Așa s-a născut Biserica.

Mediocritatea lui Iisus a fost aleasă. Absolutul este periculos. Entropic. Iar răstignirea a fost necesară. Din proroc faci zeu jertfindu-l. Asasinarea nu era suficientă. Canonizarea Bisericii face sfinți, nu dumnezei.

Ce *complot*! Cain pictează cu ardoare cuvântul pe pânza sacului.

Caiafa și Pilat îl considerau pe Iisus inofensiv. A plecat nevătămat din Templu, după violentul incident al cămătarilor.

A venit și Rick, de ce? întrebă,uciderea nu era justificată, ce pericol putea prezenta el, pentru poliția lui Caiafa și legiunea romană de 3000 de soldați a lui Pilat?

Bătrânul, Iisus a fost cea mai reușită subversiune a *Jocului Secund*. Noi am proiectat *spargerea unității* din credința iudaică. Yahweh-Elohim prin enormul său potențial entropic, risca diseminarea excesivă a stabilității. Atunci am inventat Trinitatea. Ne trebuia un nou zeu. Iar Iisus a fost o alegere reușită. Prin răstignire. Jertfă ce transcende asasinatul.

Abelard, așa se explică lipsa lui de înțelegere, *Tată, de ce m-ai părăsit?*

El n-a cunoscut intriga divinității.

Subversiunea textelor sfinte, marii agenți entropici, prin încăpățănata lor stabilitate, înțeleasă de iudaism și islam, singurele religii ce le citesc în incantare de rit, limbă sacră, textele creștinătății și ale budismului sunt laice.

Atunci le-am torpilat prin Textele Subversive.

Jocul Secund,

Noi am scris textele Qumran și-am subminat printr-o a 5-a Evanghelia, Cartea Revelației, natura divină a lui Iisus, amestecându-i imaginea cu mesianicul Melchizedek.

Diversiunea Versurilor Satanice, ce aduce alte zeități, *banat-al-Lah* în *qur'an*, dinamitând unitatea textului original cu emergența unei teologii ce diversifică religia. Anti-entropic.

Versiunea exotica a Bibliei, *2-Esdras*, ultimul profet al exilului babilonian, cu viziunea apocaliptică, monstruoasă, legată intenționat, confuz, cu Kabbala. Noi l-am inventat pe Ezekiel, divorțul uman de zei, inițind o radicală discon-

tinuitate în cultul lui Yahweh.

"Incluziunile ulterioare", operate în *2-Esdras*, privind profețiile apocaliptice ale lui Iisus, fisurând mărturia Testamentelor.

Așa am transformat **Biblia, Noul Testament și Koranul** în mari texte anti-entropice, generatoare de confuzii și antagonisme,

Pentru menținerea varietății și a dezordinii.

Noi am proiectat marile răsturnări de ordine:

◆ polul moral-creștin, păcatul și mântuirea,

◆ polul moral-islamic, rușinea și onoarea.

Când grecii l-au inventat pe Abraxas, zeul entropic ce unește binele cu răul, noi l-am adus din **Biblie** pe Belzebut, zeul păgân din Ekron și i-am deschis un credit la Citibank, să-l independențizăm, făcându-l incoruptibil, inapt de compromisi.

Oricum, Răul vă ferește de Rai, unde v-ați plictisi.

Și v-am adus în schimb programele escatologice. Center for Theological Inquiry, Princeton, lumea este un tranzit spre alt univers, diferit și după moarte urmează anti-entropic diversiunea unei alte vieți, căci

reîncarnarea antropologizează și coboară mistica pe pământ unde, *Jocul Secund*, prin interpretare, o manevrează, inconsistență și incongruență.

L-ați omorât pe Dumnezeu? întrebă Rick.

W. Hamilton, *Radical Theology & the Death of God*,

Am pus știința, dictatorii și cruzimile istoriei s-o facă. Ele au desființat Dumnezeu personal al tradiției. Dar v-am lăsat CREDINȚA, să umple vidul și dezolarea, mărcile moderne ale Terrei.

Cain îl privește conșternat pe Abel.

Speram în Rai,

fără el,

Lumea a fost o copie a Edenului, rostește obosit Bătrânul,

primul Dumnezeu a fost Femeie, legată de Pământ,

Artemis, Astarte, Dione, Melusine,

apoi *Jocul Secund* a adus Bărbatul și multiplicitatea,

Zeițele oficiau dezbrăcate,

În susul căii, la Podul Bradului, apa își adâncește valul și naște din malul abrupt o plajă minusculă, fașie de pietriș mărunț.

A ieșit luna, șoptește țiganul, acum vin și ele.

Sunt douăsprezece, înalte, zvelte, învelite-n mantii negre, bărbații, cagulă și-un spectru ce bate solul, fata își dezbracă mantia și pornește goală spre cel hărăzit, pe prundiș începe oficierea amorului carnal,

Cain lovește solul și fata goală se oferă,

apoi le-au falsificat în vrăjitoare,

nu se știe cine le-a adus,

se clevește că ar fi fost frumoase și păcătoase, prin paturile cardinalilor,

în mănăstire, unde le-a închis Papa, anii le-au jefuit strălucirea feței, fleșcăind rotunjimile corpului, îndrăcindu-le însă poftele, îngrămădite nebune în ochii arzători și lacomi din spatele glugii ce le acoperă scâfărlia fugită de păr, sub halatul negru, străveziu, vestejirea trupului și sânii căzuți trezesc râvna de femeie, Cain se zbate în plasă neputincios, strâns în brațe și picioare descărnate, motololit, supt, freat, masturbat, ejaculat într-un spasm delirant,

se luptă, turbat, haotic,

și fuge,

izbindu-se cu capul în poarta grea de lemn ferecat.

Unde-alergi așa bezmetic, trăznitule,

Lasă-mă să ies,

Nebunia este *one way street*, rânjește Bulldog.

Urlă,

Un șuierat prelung și trist mă trezește. La marginea grădinii, pe calea ferată, locomotiva neagră și coșul ei de fum scurg vagoanele de lemn ale Caprei-cu-trei-Iezi.

RAPORTUL DESPRE LUME, găinile sunt foarte agitate. Cain este nervos. Se plimbă în cămăruța lungă și îngustă, deasupra cotețului. E lună plină și el e rac. Au venit Abel și Jagg și o mulțime de studenți.

Amfiteatrul spațios, luminat ca un stadion într-o noaptea, arhiplin.

Ziua seminarului de miercuri, *Quarcachaca*, În fața tablei imense, Copilul Minune al Departamentului de Teorie,

IDEILE, *Incongruențele Lumii*.

Limitarea, cuvântul umple spațiul.

Oamenii nu agreează mărginirea. Dar v-ați născut la mijloc de cale, jumătatea schemei Feynman, prea jos ca să urcați la cer, prea sus ca să coborâți în iad. Iluzia și Purgatoriul. E tot la ce puteți spera.

O mână rânjește din spatele tablei,

apoi degetele scriu Bătrânul,

Este el, venit de pe Crecelsius, dar ei nu-l văd, doar eu,

Când Chomsky și-a început Revoluția din Lingvistică știa asta, în creierul uman există o structură comună, înăscută, ce generează gramatica universală din care derivă toate cuvintele omenirii, acolo sunt și depozitele tuturor conceptelor lumii, aflați doar deja știutul și descoperiți doar deja găsitul. Apoi *Jocul Secund* i-a subminat ideile și a ocultat argumentele. Nu aveți intrare decât la o parte din ce-ar fi putut să fie.

A venit și Steven Pinker de la Departamentul de Științe Cognitive MIT, tocmai își publicase cartea, **The Blank Slate**, o foaie albă pe care Natura scrie regulile limbii, eu am plecat în Patagonia să beau *mate* cu aborigenii, care schimbaseră niște vocale cu niște consoane, nu i-am înțeles, așa că m-am dus în Persia, darăștia tocmai renunțaseră de tot la ele, erau închise în **Coran**, așa că, doar din hărățituri,

Există zone din ceea ce *este*, la care, cu simțurile voastre, n-aveți acces.

Există zone, din ceea ce *se știe*, pe care, cu structura minții voastre, nu le puteți afla.

Există universuri *dincolo de voi*, la care fizica lumii nu poate ajunge.

Cuvintele Bătrânului,

Știu că asta nu place antropocentrismului vostru.

Marea Confuzie adusă din Grecia, apoi, prin *Subversiune*, de Creștinism: oamenii nu aparțin lumii naturale, sunt ființe aparte, diferite de regnul animal. Abelard, beat, pe atunci se știa atât de puțin, încât și prostia avea gust.

Margulis și Sagan, suntem doar o parte a unei rețele intricate rezultate din invazia bacteriană a globului. *Technological devices*. Evoluția spre mașini-robot este doar o etapă. Copilul Minune al Departamentului de Teorie se entuziasmează. Proiectează scheme din ce în ce mai sofisticate, omul automatizat, copiat, multiplicat, manipulat,

Bătrânul de pe Crecelsius, viitorul este o lume *mediată* uman, dar *ne-umană*.

Joseph Brodski, poetul, intuia asta,

Poezia... ea vede ce nu se observă.

Distincția umană nu o face limba, ci cristalizarea ei în CUVÂNT, prin care apare o memorie artificială.

Memoria, periculoasă, entropică, creează încetățenire, subversiunea scrisului prin *Joc Secund*, atac la stabilitatea lui, foaia se îngălbeneste, atac la semnificația lui, confuzia post-modernismului, ultima toană a antropocentrismului.

Nu există umanitate, ci doar oameni!

Sala rămâne înmărmurită,

Mânați de nevoi antagoniste și iluzii.

Animalele *sunt*, oamenii au nevoie de un *scop* prin care să-și rezolve conflictele dintre instincte.

Bătrânul,

Noi v-am trimis umanismul, o religie seculară, pe care am compromis-o prin ruinarea mitului Platonico-Augustinian, iluzia că adevărul conduce lumea, iar *Jocul Secund*,

Cauzalitatea și logica nu sunt în natura lucrurilor, mormăie Abelard.

Don Quijote, marele nebulon, aduce lumii prima subversiune a raționalului,

Rick, nu l-am cunoscut, dar *știu* că avea privirea lunecată.

Fundamentalismul religios și științific, refugii umane în fața nesiguranței, continuă subversiunea,

evoluția favorizează *eroarea utilă* și nu adevărul,

Sala este uluită. Bătrânul,

Mafia a învățat că adevărul e un lux și l-a înlocuit cu înșelăciunea.

Ideea că istoria are sens este o prejudecată a creștinătății. *We are wrong*, Philip Roth știa asta. Cultul în progres e-o versiune laică a unei credințe creștine.

Sensul istoriei este ascuns în prezentul fabricat în trecut.

Pe tabla neagră, formulele albe, sofisticate ale Copilului Minune scriu ajungerea înaintea ajunului.

Gestiunea Omului, pervertită de noi din start. Continuați să ignorați Axioma Fundamentală a Economiei: toate modelele economice sunt proaste.

Vocea Bătrânului rostește blasfemia.

Și construiți ultima gestionare, capitalismul global, inerent instabil, fundamentat pe marile utopii ale modernității post-moderne.

◆ **Utopia Bogăției Neperisabile**, cât petrol au oamenii? și cât consumă? Cât verde mai au?

Pe tablă apar grafice, cifre, reprezentări sofisticate. Din spatele ei, o mână scrie *Disseminated Primatemaia*, plaga populației, e Rick, perversul, le spun, el a studiat chirurgia, știe să taie,

Când evoluția va ajunge la 8 milioane, *biophilia*, legătura noastră cu Natura, dispare, iar *homo sapiens* va devasta globul. Lumea devine un mediu prostetic și începe Era Eremozoică, Epoca Singurătății. Velikovski știa asta. Noi i-am marginalizat cărțile, fiindcă detectase urmele unui ciclu consumat demult. *Earth in Upheaval*. Există o limită a degradării speciei de la care începe extincția.

Cam pe atunci l-am întâlnit pe Michael Crichton. Iși publicase romanul *Prey* și se afumase zdravăn într-un bar din Silicon Valley cu personajul său Jack. Prietena lui, Iulia, inventase niște nanoroboti pe care îi injecta pacienților pentru a le detecta tumorile. Ca să-i transforme în simbioți celulari, i-a injectat cu bacterii. Ideea a fost proastă, fiindcă au scăpat de sub control și i-au invadat mintea. Atunci, dobitocul de Jack a utilizat un spray anti-microbian, care a omorât-o. Iar nanorobotii,

Eu veneam de la Berkeley, unde participasem la Congresul de Inteligență Ne-Umană. Așa că ne-am îmbătat toți trei. Salvarea nu aparține oamenilor, le-am spus. Ei nu sunt capabili să controleze erorile. Pot doar să le detecteze.

Și continuă să creadă că tehnologia va rezolva epuizarea resurselor.

◆ **Utopia Pieței Libere Globale**, proiectul neo-liberal de-a unifica lumea într-un singur sistem economic, profund entropic. Subminat la oate nivelurile de *Jocul Secund*.

Utopie de grad zero: înlocuirea realității cu iluzia.

Oricum, mormăie Abelard, oamenii au nevoie de vise.

Capitalismul este o economie anti-entropică. Prin varietatea produselor împiedică uniformizarea. Minată însă de ingredientul ei fundamental, birocrăția, entropizantă prin normare.

Noi am oprit entropia economiei globale și am făcut *Marea Subversiune*.

Instabilitatea economiei ca un TOT!

Vocea Bătrânului rostește blasfemia.

Și i-am dat sistemului Teorema Gresham: *bad money* scoate de pe piață *good money*, apoi, prin *Joc Secund*, am făcut ca reciproca să nu fie valabilă.

Noi am pervertit piața, cererea și oferta prin complot economic și conspirație.

Complotul economic v-a adus mentalitatea de consum, care a înlocuit nevoia (satisfăcută în sațietate) prin *greed* (fără limită).

Conspirația v-a adus vulnerabilitatea sistemului (hackerii bancari), asigurarea prin insecuritate (jocurile Feynman, orice cod poate fi spart) și colapsul financiar accidental (numai vasta noastră rețea subterană poate controla probabilitatea posibilului).

Tabla se umple de grafice, cifre, simboluri,

Bătrânul,

Piața Globală nu permite oamenilor lumii să coexiste armonios.

Marile magazine, strălucire și aluminiu,

piatră pierdută în beton și oțel, Pierre Cardin, pielărie fină, Louis Vitton, Charles David, saci din pânză ordinară, curele groase, dure, piele argășită, miros de șa, cal, Starbucks, aromă proaspătă, diamante *princess cut*, bijuterii Van Clef & Arpel, în colbul iarmarocului, pe cearceafuri groase, safire din Ceylon, rubine din Burma, pânze fine de in aduse pe cătari din India, buticuri exclusive, Bulgari, Dolce & Gabbana,

de ce-a explodat World Trade Center?

a depășit densitatea permisă abundenței.

Tehnologia nu produce convergența valorilor și nici civilizația universală, ci doar armonie dizarmonică, difuzia cunoașterii devine neguvernabilă, iar *Jocul Secund*...

Privatizarea violenței.

Cuplajul dintre competiția pieței globale și inovația tehnologică duce la o economie mondială anarhică, pe fundalul căreia *Jocul Secund* generează prospectul uman al subversiunii...

Anarhia internațională.

Care induce evoluția spre crăhul sistemic și *Marea Ironie*,

Democrația și Piața Liberă nu sunt *parteneri*, cum greșit cred economiștii voștri, ci *competitori*.

Sala înmărmurită.

◆ **Utopia Corporației Universale**, ultima utopie, hiperglobalizarea. Lumea ca o imensă corporație, fără frontiere, condusă prin centre transnaționale, dispariția locului și-a casei, ființa umană *homeless*, culturile naționale (insule entropice) devenind preferințe de consum. Marele Sat.

Mi-am pierdut bucata mea de plastic cu fotografia, data nașterii și amprente digitale. Fără ea sunt un nimeni. Noroc de globalizare, așa că am plecat să-mi caut satul natal, undeva prin Banat, pe malul râului Timiș, să-mi recuperez statutul. Că încă mai sunt eu. Ulițele sunt pustii, toți sătenii navighează pe Web. Doar un țaran ce se întoarce de la câmp. Grăbit. Se întâlnește pe Net cu un pakistanez din Uriburu. Demolaseră casa bunicilor. Și grajdul de vite. Construiseră un parching uriaș. În colțul străzii, *Gyro's* servește pizza cât o roată de car. Globalizată gata. Am intrat într-un *Jack in the Box* și-am mâncat un *Big One*. Era miercuri și-l ofereau cu supliment de brânză.

Ruinarea Iluziilor, n-ați înțeles nimic din natura voastră adâncă, deși Roth a scris *The Human Stain* și Bellow,

Herzog nu v-a spus nimic?

Demolarea naturii umane, noi am adus aici *the structure of deceit*, compromiterea ideilor în relațiile oamenilor și-am inițiat principiul fundamental al dominării lor: nu se greșește niciodată, întotdeauna este vina altcuiva. Ilustrat de Vatican, *Jocul Secund*, abandonarea fericirii pentru plăcere, entropie psihică și ingredientul ei, plictisul, cu disperata alergare spre nouitatea permanent reproducă. Din condimentele modernității: banalul splendid și ordinarul senzațional. Lăcomia afluenței, pierderea dorinței, consumism, vulgarizarea posibilităților umane, decădere în trivial și, ca antidot (anti-entropic), emergența noilor vicii rafinate, bazate pe interzis.

Demolarea umanismului, religia seculară a iluziilor pierdute, construită din resturi de gândire creștină, exprimate în limbaj existențialist. Posteritate fără "monștri sacri". Doar monarhi și papi. V-am dat în schimb "un acte de prezență", intelectualul generator de zgomot, Sartre, miopie filosofică, literatură ambiguă, confuzie ideologică. Dezordine. Instabilitate. Noi am subminat prestigiul justiției, înlocuindu-i privilegiul cu prevalența bunei-stări. Și v-am adus *Marea Axiomă a Sociologiei*: ființa umană are limite în disponibilitatea sa pentru *celălalt*.

Demolarea mitului occidental, modernizare și coliziune de civilizații, multiculturalism și imperialism cultural.

Modernizarea și occidentalizarea sunt soluții divergente și nu, cum credeți voi, convergente.

Bătrânul, istoria nu se oprește în gol, entropia Fukuyama, ci se întoarce anti-entropic în clasic, aceleași forțe elementare, naționalist-fundamentalist-religioase duc la marile antagonisme post-moderne.

Multiculturalismul este ingredientul cuceririi și dominației, elementul lor esențial de instabilitate, anti-entropic, toate marile imperii, Roman, Chinez, Otoman, Romanov, Britanic, Habsburgic l-au avut.

În amfiteatrul spațios, luminat ca un stadion într-o noapte, studenții stau împietriți în fața cunoașterii. Copilul Minune al Departamentului de Teorie, formulele lui se plimbă prin inteligențe venite din India, China, Pakistan, Chile și Honduras, Trinidad și

La Berkeley, valul studenților ieșiți din campus inundă College Avenue, japonezi, vietnamezi, polonezi, afară e lună plină și soare, și vânt și

tribalism intolerant, apartenență la castă cunoașterea, ingredientul entropic ce dizolvă diferențele, comuniunea în fața știutului, dar barierele sunt de netrecut,

Bătrânul, vă este limitat accesul la varietate, nu l-ați înțeles pe Bhikku Parekh, *Rethinking Multiculturalism*, uniformă nu uniformizează,

ai remarcat paralelismul între castele din India și lumea marilor companii transnaționale, mă întreabă Rick,

meschin, sordid, prostesc, prejudecăți

cerneală proaspătă

detestabile,

nu mai există măreție, se revoltă Jagg,

a fost înlocuită cu influența, îi spun trist

Crepusulcul mitului vestic, modernizare pe model occidental, crimă endemică, șomaj, colapsul coeziunii sociale, mobilitate, destrămarea familiei, "insula stabilității", așa am inițiat apariția noii istorii, *epoca post-occidentală*.

Demolarea normelor și transformarea lor în anarhia *everything goes*.

Pervertirea politicului, apusul răzvrătirii morale, idealismului și misticii.

Vocea Bătrânului, noi v-am adus narațiunea publică exterioră realității observabile, povestea povestită ca o înțelegere tacită de-a o ignora, cu scopul transformării ei într-un eveniment dramatic. Așa ați uitat romanul, o colecție de senzații legate de accidente memoriei. Care va mai putea spune ceva despre voi.

Studenții rămân uimiți. În amfiteatru năvălește Philip Roth, alungă formulele Copilului Minune și invadează tabla de cuvinte. Trăiesc acum acolo Coleman Silk, Decanul unui colegiu din New England și amanta sa, Faunia Farley, femeia de serviciu analfabetă, ce personaj! după 200 de copulări ortodoxe prin față și 100 neconvenționale prin dos, ce mai aștepti de la ea, Coleman? dragoste? *Stop it, old boy*, sex Coleman, sex, sex, sex,

asta-i post-modernitatea,

Noi v-am adus revoluția mileniului, o nouă doctrină seculară, cultura și o nouă religie seculară, notorietatea.

Și cele trei industrii ale lor,

Industria Culturii cu tehnocrații ei care au înlocuit misiunea cu programul, definire, revizuire, excludere,

Industria Faimei, cucerire de prozești prin VIP-uri, cu noua semnificație a bogăției, ne-materială, clădită pe imaginea publică,

Industria Amuzamentului, jumătate din umanitate lucrează să anuleze plictisul celeilalte jumătăți.

Cain a început să rădă,

de jumătatea ce-l făcea să rădă,

La început a răs uriaș, cu sonor la maxim,

de lumea asta, strâmbă și proastă,

Apoi a răs furios, cu sonor lătrat,

la oamenii ei,

Apoi râsul s-a subțiat, cu sonor dezolant,

și mi l-am răs mie,

Scurt

Sec.

Trist

în fundul grădinii, din coșul locomotivei ce

scurge Capra-cu-trei-iezii, fumul i-l duce lumii.

Copertele

Singurătate bolnavă
Te pierzi printre
Atâtea alte singurătăți
Ca un călugăr tânăr
Între copertele chiliei

Evoluție

Forme trecând continuu
Dinspre o matrice spre alta
Gândul îmbătrânind

Diapazonul

Pădurea de salcâmi
Mă cheamă
Mă penetrează
Și mă transmută Dincolo...
E un zbor lin
Iar eu vibrez
Precum brațele
Unui diapazon de argint

Pasărea

Aud o răsuflare albă-n ceafă
De parcă-mi e pe urme cineva,
O clipă m-am oprit, întorc și capul:
E-o pasăre în prelungirea mea.

Dau să o prind, dar fuge înainte -
Și iar îmi văd de drum, până mai sus;
Pașii mei se frâng în zbor, prin aer,
și-s la miazănoapte, pasărea - la apus.

Șoaptă târzie

Aș fi vrut să-ți zic că iată-i primăvară,
dar parcă n-aveam prea multe dovezi
în afara grădinilor ce așteptau din cer
să vină

- precum fetele la horă -
și pe care tu
de sub clopotul ninsorii
n-aveai cum să le vezi.

Și totuși
aș fi dorit să-ți aduc niște flori
- firește, de corn, ori de liliac sălbatec -
dar prin dreptul iernii din parc
bucetul s-a stins ca un felinar
în care se-aruncă o pală de vânt,
de mi-a rămas brațul
un ciot singuratec.

Ningea cu nădejde demult și aici
și tot mergând cu ochii plini de zăpadă,

viorica petrovici

Aripile

O femeie tânără
Scutură aripile roșii,
Nici o moarte
Nu pare mai seducătoare,

Nici o liniște mai adâncă
Decât acest țipăt.

Bărbatul

Bărbatul, dimineată acoperind
Cochilia de ninsoare
În cristale alb-violete,
Vibrația lui face să cânte
Tainicul cerc rotitor,
Săltând mereu pe altă orbită
Aspiră în chiar miezul ei luna,
Bărbatul, foc risipit,
Mama care nu m-a născut încă,
De mână cu Dumnezeu
gândindu-mă

Pașii cămilei

Trec stoluri de păsări ochii sclavului
Trec colonii de sclavi ochii regelui
Imperii și superputeri abur
Într-o oră a unei dimineți
Sub nisipul deșertului pașii cămilei

vasile ioan ciutacu

m-am pomenit că bat
iarăși la mine în poartă.

Primăvara parcă nu mai avea vreme,
iar eu tocam înverșunat iarna
cu joagărul,
într-o stivă de lemne.

Apoi,
apoi după un zbor de cocoare
(oare câte ninsori să fi trecut?
oare și tu l-ai văzut?)
mi-am luat din nou toate oasele-mi cruce-n spinare
și ducându-mi povara
o s-ajung devreme, demult,
să-ți spun că, iată, a sosit primăvara.

Când criticii literari consacrați comit inopinat poezie sau proză, asupra acestor producții prinde să planeze de îndată norul unei apriorice mefiențe și nu rare sunt cazurile când aceasta nu-i decât preludiul ce intensifică plăcerea surprizei constituibile ca treaptă a acceptării sintagmei de „scriitor total” la care aspiră tot mai mulți literați în vremea din urmă. E și cazul lui Adrian Dinu Rachieru care, în 2002, la Editura Eubee, irumpe tumultuos cu întâiul volum, *Vina*, dintr-o proiectată trilogie intitulată incitant *Legea conservării scaunului*. Figura actanțială, întrupând rând pe rând toate tipurile de narator diegetic cunoscute, Alex, e un profesor de țară ce vrea să scrie un roman despre tatăl său, Ion Trifa, dispărut în timpul celui ce-al doilea Război Mondial undeva în vasta stepă rusească. Spre a restitui adevărul despre un genitor pe care nu l-a cunoscut niciodată, fiul n-are la îndemână decât instrumentele ficționalității și amintirile vagi și alune-coase ale rudelor și ale camarazilor de arme. Realitatea anvironantă e una ostilă și chinuitoare: soția romancierului ipotetic și într-o stare de documentare prelungită *sine die* e pe moarte; satisfacțiile dăscălești sunt ca și inexistente; directorul școlii, un bețiv notoriu, îl ia peste picior și-i persiflează preocupările scriitoricești, nu altfel decât o face primarul Serafim, îndrăgostiți - unul ca și celălalt - de funcția de conducere care pentru ei e totul într-o dictatură ce le priește de minune în a-și afișa suficiența arogantă. Autorul cheamă într-o instanță morală mistificările vremii, falsificarea istoriei, scenariile de tot felul, excesele de literaturizare, clișeele care au invadat până și surrogatul de existență la care suntem supuși fără pic de menajament, vidul de sub molozul cuvintelor care ar mai fi dispus de forță recuperatorie, pusă și ea sub semnul îndoielii.

vecini de palier

Discursul patriotard, sforăitor și eroic al războiului e fletrizat nemilos, fanatismului strategiilor din cancelariile militare fiindu-i opus scrâșnetul de revoltă al luptătorului ce se-nfruntă clipă de clipă cu cele mai neașteptate situații-limită, cu frigul, noromul și frica din tranșeele noroioase asupra cărora spectrul morții planează în toată hidoșenia lui. Ca și în romanul lui Camil Petrescu, așteptarea incertă e chiar mai grea decât băătăia în sine.

Vina e și romanul intelectualului non-colaoraționist pe care-l înghite, nu altfel decât ar face-o craterul leneș al unui vulcan noroios, provincia golită de poezie și de orice alte repere culturale și existențiale, de-a lungul întregii dominații comuniste și a fecunde prelungiri a acesteia, când teama față de cel ce găndește se transformă în ură și-n dispreț declarat. Simbolul acestei puteri castratoare e, în Strâmtura (toponimic predestinat problematicii romanului) primarul Serafim, cel ce-i foarfecă devorator pe șovăielnici, prin ședințe dure, veșnic la pândă spre a contracara gândurile dușmanului chiar înainte ca acestea să fi prins contur. Informatorii mișună peste tot, capabili până și să desacralizeze destine, vorba unui personaj al cărții. Atitudinea apartinică a protagonistului nu e deloc bine cotată în acest univers claustrant-miasmatic, unde romanul visat se zbate în propria-i anticameră în timp ce cei ce i-ar mai putea furniza date despre rezervistul Ion Trifa sunt din ce în ce mai puțini.

Alex are de ales între a se implica politic (vorba primarului), a face ceva (vorba soției) și a se adapta, adică a se lăsa purtat de ratare, furat de tabieturi calduțe, chefuri și plonjare în apele trecutului, resemnarea venind dintr-un fel de spaimă națională că sistemul comunist atotputernic și atoateștiutor e nemuritor în măreția lui trucată mișelește. Toți vorbesc în surdina, eufemistic, de simbolul răului, de *el*, de *ăla* și fiecare așteaptă ca altcineva să-l trezească din somnul istoric, din proverbiala sa letargie mioritică.

În anticamera romanului

ION ROȘIORU

Acest roman al unui roman, în care fiul își naște tatăl și-n care realitatea se avântă vârtos pe urmele ficțiunii și-și însușește legile diriguitor ale acesteia, este unul al absurdului abordabil printr-o grilă camusiană. Absurdul nu e nici în protagonistul care, ca și un binecunoscut personaj al autorului *Ciumei*, nu poate așterne pe hârtie declanșatoarea frază-prag a unui op romanesc proiectat, nici în lumea din jur, ci devine palpabil la înfruntarea dintre aceste două entități inegale. În Strâmtura sa, unde-și petrece cea mai mare parte a timpului, Alex Trifa își epuizează libertatea inerentă unei existențe absurde și acceptă sisific provocarea destinului de a găzdui obsesiv iluzia romanului despre un pater niciodată cunoscut, plasabil între eroul fără voie și dezertorul de jalcică speță, în paralel cu nutrirea nădejdi de a intra cândva în posesia jurnalului în care artelnicul devotat trup și suflet camarazilor fără grade pe umeri își nota zilnic, poate într-o exorcizarea răului, impresiile de front.

Descinderea cărturarului fără operă în târgul studenției, la chefuri ce stau sub semnul întâlnirilor de promoție, se produce dintr-o necesitate interioară secretă de traiectorizare a *du-te vino*-ului sisific, de confruntare psihologică și morală a sincerității sale cu minciuna colectivă în care se bălăcăresc ceilalți, expresii ale visurilor din anii studioși și romantici împotmolite în funcții de conducere dincolo de care, o dată clătinate și zburate scaunele celor calați în ele, nu mai există nimic. Prozatorul radiografiază nemilos această faună a promiscuității absolute, în care nimeni nu mai comunică realmente cu nimeni, limbajul de lemn exhibându-și lasciv găunoșenia sa hidoasă, colportorii lui, vidați de trăire autentică, fugind parcă de ei înșiși și străduindu-se să-și mențină pe chipurile descompuse măștile puterii și ale bunăstării nonsalante sau ostentativ afișate. Ei bine, lumea aceasta, așa-zis de văză, în care liniștea căminului conjugal e doar o perpetuă gogoriță ce dă bine în ochii târgului duplicitar ca și în ai partidului grijuliu cu salvarea aparențelor matrimoniale, își permite să-l judece, sub pretextul că vrea să-l ajute asimilându-l pe cel mai bogat decât ei cu o experiență, cea a libertății încercate în clipa când profesorașul de țară coboară după pietriul care s-a rostogolit de pe munte cu de la zeiesc blestem putere. În adâncul sufletului lor pustii, foștii colegi ai lui Alex Trifa îl condamnă pentru că el traversează o altfel de alienare decât a lor, sau poate chiar imunitatea la așa ceva, câștigată prin perseverența cu care își caută rădăcinile, provocând neîncetat cântecul sirenelor șangelui spre a-i afla un sens atât vieții personale, cât și istoriei ce, în viziunea sa, se constituie din faptele insignifiante umplând golurile dintre evenimentele consemnate de manuale ori alte documente oficioase și apocrif.

Infernului războiului din primul compartiment al cărții și iernii nemiloase, pe fundalul căreia se produce retragerea zdrențuitelor trupe române prin stepa rusească, îi este opusă, în partea a doua, *La „Paradis”*, printr-o sinteză de mare forță sugestivă, canicula nu mai puțin infernală și amintind-o pe cea din *Siesta* lui Paul Georgescu și care-și prelungește tentaculele până și în localul de lux amintit, făcând să curgă râuri de sudoare grețoasă de pe corpurile diforme a celor ce se cred născuți special spre a se fi proptit inebranabil în partea de sus a ierarhiei sociale și culturale a burgului în care hălăduiesc pantagruelic. Pandantul lui Serafim e aici sterilul scriitor Uuiu, director al unei reviste pe care a asimilat-o unei feude personale (de-ar fi așa singurul caz!), funcția folosindu-i și de scuză că-i absoarbe întreaga energie creatoare, îndepăr-

tându-l de scrierea cărților care l-ar fi propulsat, chipurile, într-o fulminantă carieră literară, neputința sa burduhănoasă degenerând în ura viscerală cu care-și hărțuiește subalternii pasibili de a-i lua într-o zi locul (specia fiind vie și prin alte provincii în care arivismul deșănțat și paranoic face încă ravagii).

Satul în care apostolicește Alex își are, de asemenea, *Paradisul* lui, soioasa crâșmă a lui Onofrei. Mediul rural ca zămislior de veșnicie și oază de moralitate e doar o frumoasă și superbă amintire. Tăvălugul comunismului a anecantizat și aici toate valorile ancestrale. Cei mai mulți bărbați în putere sunt navetiști, alții s-au stabilit în cuburile de beton ale orașelor. Doar câțiva bătrâni neputincioși mai trudesc pe ogoare și asta când brigadierul, atins și el puternic de morbul conservării funcției de conducere, nu-i convocă spre a-i beșteli prin ședințe. Lenea, dublată de violență, s-a cuibărit ca o molimă în trupurile localnicilor printre care alcoolismul face ravagii, indiferent de pătura socială căreia îi aparțin. În acest mediu, demersul lui Alex de a înălța un monument în onoarea celor căzuți pe front le apare celor mai mulți drept un moft de o teribilă inutilitate.

Romanul proiectat de Alex Trifa rămâne, în acest prim volum al trilogiei, în propria-i anticameră romanescă, într-un perpetuu preludiu intențional-documentativ, ca un obsesant proiect de trecut, cum ar spune Ana Blandiana. Cele câteva tentative de a strânge date reale despre personaj amintesc de dinamica reiterativă a pietriului sisific, admitând că iarna în jurul lui se adună zăpada sau, de ce nu, noroiul sporindu-i volumul cu fiecare rostogolire.

Într-o urzeală epică relativ simplă, Adrian Dinu Rachieru bate cu zeci de suveici polifonice fire ce au frumusețea cromatică și densitatea celor din covoarele de Buhara, rezultând un discurs de un extraordinar magnetism verbal în sensul captării nemiloase a tuturor ticurilor și automatismelor de limbaj folosit de convivi naratorului și mergând nu o dată până la transcrierea fonetică făcută cu o acribie de invidiat.

Cu puțin timp în urmă, a apărut, la Paris, după circa 40 de ani de la moartea autorului, într-un stupid accident rutier, romanul *Le Premier Homme* al lui Albert Camus. Manuscrisul, însângerat, a fost găsit într-o servietă la mai bine de 50 de metri de locul în care teoreticianul absurdului și-a pierdut viața intrând cu automobilul într-un copac de pe marginea șoselei. Ultimul roman camusian s-a născut, atâta cât este, din aceeași acerbă voință de a reface imaginea morală a tatălui pe care Camus l-a cunoscut doar din fotografii și, de bună seamă, din povestirile mamei sale neștiutoare de carte, voință catalizatoare care-l caracterizează și pe naratorul din primul volum al trilogiei lui Adrian Dinu Rachieru, construcția romanescă anunțându-se de pe acum una de excepție și care prin neapariție (proiectul fusese abandonat încă înainte de Revoluție, după cum ne previne autorul) ar fi sărăcit aprioric literatura română. Apropierea între romanul francez amintit și *Legea conservării scaunului* e doar o simplă coincidență și poate prilejul unei fertile paralele pe care cineva o va face într-o zi cu gândul și cu convingerea că spiritele mari ale lumii își interferează, fără voia lor, traiectoriile.

Antioh Cantemir - personaj literar (II)

konstantin nikolaevici batiușkov:

O seară la Cantemir (II)

Montesquieu

Regret și mă mir că se poate scrie, mai mult, că se poate gândi într-o limbă lipsită de cultură? Dumneavoastră scrieți rusește, iar limba și națiunea, căreia îi aparțineți, se află încă în scutece.

Cantemir

E drept ce spuneți: limba rusă e la vârsta copilăriei; dar ea este bogată, expresivă, ca și limba latină, și cu timpul va fi precisă și clară, ca limba spiritualului Fontenelle și a profundului Montesquieu. Sunt nevoit acum să lupt cu greutăți enorme: sunt silit neconștient să inventez cuvinte, expresii și construcții lexicale noi care, fără îndoială, vor intra în obișnuință peste câțiva ani. Traducând Lumi de Fontenelle, eu am creat cuvinte noi: Academia din Petersburg deseori a aprobat experiențele mele. Eu băătorcam calea pentru urmașii mei.

Abatele V.

Dar spuneți-ne, pentru Dumnezeu, cum ați putut reda în rusă, toate nuanțele de limbaj și subtilitățile expresiilor lui Fontenelle, primului fante al limbii franceze, conaționalul nostru, ajuns la vârsta de peste 70 de ani?

Cantemir

Cum m-am priceput! Am mers ca un rob pe urmele lui. Traducerea mea e slabă, grosolană, incoerentă. Șciții l-au silit pe prizonierul grec să cioplească figura Venerei, promițându-i libertatea. Grecul era un sculptor prost; în Șciția n-aveau marmură de Paros, nici dălți bune. În aceste condiții, concetățeanul lui Praxitele, folosind doar ciocan și-un fierăștrău simplu, a creat din granit brut ceva asemănător Venerei, imitând, fără a avea în față modelul, atât de renumit nu numai în Grecia, ci și în ținuturile barbarilor. Șciții au fost multumiți, căci nu cunoșteau originalul divin și se închinau chipului noii zeițăți cu o inocență răvnă. Șciții sunt concetățenii mei; statuia lui Praxitele - este cartea nemuritorului Fontenelle; iar eu sunt acel grec, sculptorul neiscusit.

Abatele V.

O! sunteți foarte modest, venerabile cneaz!

Cantemir

Nefiind mulțumit de experiența mea cu Fontenelle, m-am apucat de **Scrisori persane**.

Abatele V.

Scrisori persane în rusește!

Montesquieu

Mă puteam aștepta oare ca prima mea operă, o scriere slabă, ieșită de sub pana mea, să vă răpească timpul dumneavoastră atât de prețios?

Abatele V.

Acum hiperboreenii vor afla cât de flușuratici și slabi de fire sunt locuitorii de pe malurile Senei.

Cantemir

Și cât de ageri sunt

Abatele V.

În cadrul serilor doamnei Georffrin - care vă preamărește, iar în suflet vă urăște - eu am prevăzut gloria dumneavoastră, d. Montesquieu!

Nimeni în țara sa n-a fost proroc.

Prorocirea mea însă, după cum vedeți, s-a adeverit. Se prea poate că, în clipa aceasta, pe țărmurile Mării Inghetate, pe malurile fluviilor Lena și Obi, în pustiurile Tatariei - sunt citite scrisorile dumneavoastră pline de spirit, iar numele lui

Montesquieu răsună în sălașele calmucilor și ale nenților.

Montesquieu

Citesc **Scrisori persane** la lumina candeliei, umplută cu untură de pește.

Abatele V.

Sau la lumina aurorei boreale... E straniu, desigur, dar minunat! - iar noi vorbim cu atâta desconsiderare despre marea Moscovie!

Cantemir

Calmucii și nenții nu citesc cărți filozofice și, bineînțeles, nu le vor citi mult timp încolo. Însă în Moscova dens populată, în capitala născută a lui Petru, în mănăstirile Rusiei mici și ale Rusiei mari sunt oameni instruiți și luminați, care știu a se delecta cu minunatele creații ale muzelor.

Montesquieu

Numărul unor asemenea oameni trebuie să fie destul de limitat. Până acum am crezut și cred că asupra și schimbătoarea climă de la voi, pământul, în cea mai mare parte sterp, acoperit iarna cu nemărginiți nămeți de zăpadă, populație rară, dificultățile comunicațiilor, modul de cărmuire aproape asiatic, prejudecăți înveterate și sclavia adânc înrădăcinate de veacuri în obișnuință - toate acestea vor încetini pentru mult timp înaintarea intelectuală și a instrucțiunii publice. Puterea cliimei este prima dintre puteri.

Abatele V.

Sunt de acord cu dumneavoastră; și presupun că toate eforturile uriașe ale țarului, tot ce a zidit el cu mâna sa de fier - totul se va distruge, va cădea, va dispărea. Natura, vechile obiceiuri, superstițiile, sălbăcia vor prevala asupra instrucției slabe și netemeinice; și toată semisălbatica Moscovie - din nou va fi sălbatica Moscovie, și ceața veșnică a uitării va acoperi faptele și viața urmașilor lui Petru cel Mare.

Cantemir

Mă încumet să contrazic pe marele creator al cărții despre spiritul legilor, și pe dumneavoastră, amabile abate. Rusia s-a trezit dintr-un somn adânc, asemănător legendarului Epimenid. Zorile ce s-au ivit deasupra pământului nostru prevestesc o frumoasă dimineață, o minunată amiază și o seară senină: iată profeția mea.

Abatele V.

Aurora boreală nu înseamnă zorile. Multă strălucire, dar fără lumină și fără căldură.

Montesquieu

Pătrunzătorul abate a spus un mare adevăr. Să presupunem - o presupunere dificilă, greu de crezut că-i un lucru realizabil! - să admitem că guvernul va deschide toate căile spre învățământ, că va aduce mereu străini pentru educarea tinereții, va construi clădiri confortabile pentru școli, și din aceste sere și pepiniere ale instrucției va culege câteva roade necoapte și fără sevă; să admitem că guvernul va forma specialiști militari, destul de iscusiți, câțiva navigatori, un anumit număr de artileriști, ingineri ș.a. Dar spuneți-ne - va putea oare guvernul să insufle gustul pentru frumos, pentru științele înalte, abstracte? Ce forță va putea schimba clima? Cine vă poate dărui un alt cer, un alt aer, un alt pământ?

Abatele V.

Și un alt soare? Cum se pot semăna științele

acolo, unde toamna, secera plugarului adună rarele spice de pe brazdele udate de a lui sudoare; unde iarna, din cauza frigului, fonta se descompune și toporul despică lichidele?

Caeduntque securibus humida vina!

Montesquieu

Aerul rece comprimă fierul; cum să nu acționeze și asupra omului? Frigul comprimă fibrele omului, dându-i o forță neobișnuită. Această forță fizică se transmite sufletului, însuflându-i omului curaj în fața pericolului, hotărâre, vigoare, o puternică încredere în sine; această forță este resortul tainic al multor minunate însușiri ale caracterului; ea însă sugrumă sensibilitatea, atât de necesară științelor și artelor. Căldura, din contră, dilatănd cea mai subțire pojghiță a pielii, deschide extremitățile nervilor, transmițându-le o minunată iritabilitate. În pământurile reci pielea este atât de puternic comprimată, încât nervii sunt, ca să spunem așa, lipsiți de viață, și rar, foarte rar transmit creierului senzațiile lor slabe. Cunoașteți că de numărul imens de slabe senzații depind imaginația, gustul, sensibilitatea și vivacitatea. Trebuie să-l jupoi de piele pentru a-l obliga pe un hiperborean să simtă ceva.

Abatele V.

Ce puteți răspunde la aceasta. Veți încerca să luați apărarea concetățenilor dumneavoastră, ca ministru, și la silogismele puternice, inatacabile ale președintelui veți răspunde ocolind, cu fraze diplomatice, adevărul.

Cantemir

Eu m-am născut la Constantinopol. Străbunii mei provin dintr-o veche familie, care a stăpânit cândva tronul Imperiului răsăritean. Prin urmare, în mine curge sângele grecesc, și eu sincer iubesc cerul albastru și veșnicul verde al măslinilor din țările meridionale. În tinerețe, am cutreierat cu tatăl meu, însoțitorul nedespărțit, prietenul devotat al lui Petru cel Mare, și am văzut văile Rusiei de la Nipru până în Caucaz, de la Marea Caspică și până la malurile măiestroasei Moscova. Cunosco Rusia și ai ei locuitorii. Coliba plugarului și castelul boierului îmi sunt deopotrivă cunoscute. Îndrumat de tatăl meu, cel mai învățat om al Europei, educat încă din anii tinereții la școala filosofiei și a experienței, fiind obligat, prin funcția mea, să am neconștiente și străne raporturi cu străinii de toate națiile, eu nu pot avea prejudecăți *barbare* și sunt obișnuit să privesc noua mea patrie cu ochii observatorului imparțial. La Versailles, în cabinetul regelui dumneavoastră, în prezența miniștrilor, eu sunt reprezentantul unui mare popor și atotputerniceii lui monarhii; însă aici, în cercul de prieteni, alături de marele geniu al Europei, mă simt dator să vorbesc deschis; și dumneavoastră, d. abate, mai curând îl puteți acuza pe Cantemir de ignoranță, nicidecum de părtinire și nesinceritate. Iată răspunsul meu: dumneavoastră cunoașteți ce-a făcut Petru pentru Rusia; el a creat oameni - nu! el a dezvoltat în ei toate capacitățile spirituale; el i-a tămăduit de boala ignoranței; și rușii, sub conducerea marelui om, au dovedit în scurt timp că talentele *sunt proprii întregii omeniri*. N-au trecut nici cincisprezece ani și marele monarh deja se delecta cu roadele discipolilor săi; toate ramurile științei militare au înflorit dintr-o dată în statul său. În tunetele victoriilor am dat de știre Europei că avem artilerie, flotă, savanți, chiar și navigatori experimentați. Ce mai puteți pretinde de la noi într-un timp atât de scurt? Succese în ale spiritului, succese în științele abstracte, în artele frumoase, în retorică, în poezie? Dați-ne timp, prelungiți împrejurările favorabile și nu ne veți mai putea nega *cele mai bune* creații ale minții. Dumneavoastră spuneți că puterea cliimei este prima dintre puteri. Nu vă contrazic: clima are influență asupra locuitorilor; dar această influență, așa cum dumneavoastră înșivă ați observat în nemuritoare carte, această influență se micșorează sau slăbește prin modul cărmuirii, al moravurilor, prin modul traiului în comun. Însăși clima în Rusia este diferită. Străinii, vorbind despre patria noastră, presupun în genere că Moscova este acoperită cu zăpezi veșnice, populată cu sălbatici.

Ei uită de spațiul nemărginit al Rusiei; ei uită că, în timp ce băstinașul țărurilor răcoroase ale Mării Albe aleargă după jder pe schiurile sale repezi - locuitorul fericit de la gurile Volgăi culege grâul și meiu îmbelșugat Nordul însuși nu este atât de îngrozitor privirilor călătorului, căci el oferă tot ce-i necesar cultivatorului câmpiilor. Plugul este temelie societății, legătura adevărată de cetățenie, suportul legilor; dar unde, în ce parte a Rusiei plugul nu-și lasă roditoarele sale urme? Cu succesele sale în sfera umană și de instrucție Nordul se schimbă neîncetat, și, mă încumet să spun, sporește civilizația Europei. Spuneți-mi: când Tacitus descria pe germani, se gândea atunci Tacitus că în pădurile sălbatice vor răsări splendide orașe, că în vechea Panonie și Norik se vor naște făclii ale inteligenței omenirii? Desigur, nu! Petru cel Mare, cuprinzând în a sa mână destinul unei părți a lumii, se consola cu gândul marelui că pe malurile Nevei, arborele științelor va înflori sub spectrul marelui său stat și, mai devreme sau mai târziu, va da noi roade, îmbogățind prin ele omenirea. Dumneavoastră, d. Montesquieu, urmăriți neconținut desfășurarea cursului politic: pe dărâmurile veacurilor apuse, pe ruinele mândrei Rome și ale fermecătoarei Grecii ați aflat adevăratele cauze ale fenomenelor actuale, ați învățat să prorociți viitorul. Dumneavoastră cunoașteți că prin succesele instrucției se modifică vizibil și obligatoriu toate formele de cărmuire: ați observat aceste schimbări și pe pământul rusesc. Timpul totul distruge și totul reează, strică și perfectează. Poate peste două sau trei sute de ani, poate mai devreme, cerul, în marea sa bunătate, ne va dărui un geniu, care va pătrunde pe deplin marelui gând al lui Petru, și cea mai întinsă parte de pământ a lumii, prin glasul aceluia geniu creator, va deveni păstrătoarea legilor, a libertății și, în temeiul lor, a moravurilor, ce vor da trănicie legilor, într-un cuvânt - va deveni păstrătoarea civilizației. Măgulitoare speranțe! ele, desigur, se vor împlini. Binefăcătorul familiei mele, binefăcătorul Rusiei, se odihnește în mormânt; spiritul său însă, acest spirit activ, atotcuprinzător, nu părăsește țara, atât de dragă lui: el sălășluiește pretutindeni, el toate le readuce la viață, toate le însuflețește, și viața nouă, și forța nouă; el, acest spirit, am impresia, încarnă neîncetat Rusia - mergi înainte! Nu te opri pe calea deschisă de mine și vei atinge marea țel, de mine stabilit.

Montesquieu

Dar artele? Pot ele înflori în ceturile de pe Neva sau sub cerul sumbru al Moscovei?

Abatele V.

Artele... O! lor le trebuie aerul transparent și soarele strălucitor al Romei, al Greciei antice sau a Italia moderată a Franței noastre.

Cantemir

Țările meridionale au fost patria artelor; dar acești copii minunați ai imaginației au fost deseori izgoniți din patria lor de barbarie, de superstiții, de fierul cuceritorilor și, precum valurile repezi, s-au revărsat pe fața pământului. Muzica, pictura și sculptura iubesc vechea lor patrie, dar și mai mult - orașele dens populate, fastul, belșugul, moravurile rafinate. Poezia este însă a întregii umanității: acolo, unde omul respiră aerul, se hrănește cu roadele pământului, acolo, unde el își duce traiul - acolo el se delectează și simte binele și răul, iubește și urăște, dojenește și alintă, se bucură și suferă. Inima omului este izvorul cel mai bun al poeziei...

Abatele V.

Da! inima însă, trebuie să recunoașteți, nu e prea sensibilă în Nordul acela.

Montesquieu

Eu am văzut opera în Anglia și în Italia. Englezii ascultă muzica în liniște, italienii, în schimb, nu mai pot de bucurie și tresaltă, precum prezicătoarea pe trepedul de ghicic.

Cantemir

Ce demonstrează aceasta? Că sensibilitatea popoarelor meridionale este mai exuberantă, mai comunicativă, dar puțin probabil să poată fi atât de profundă, atât de puternică, precum este sensibilitatea popoarelor nordice. În timpul șederii mele la Londra, savantul scoțian N.N. (Batișkov transmise prin cuvintele lui Cantemir propria-i percepere a Cântecelor lui Ossian, prelucrate de

scoțianul Macpherson și apărute mult mai târziu, 1760, și care constituie o talentată stilizare în spiritul folclorului celtic medieval - n.n.) mi-a arătat cântecele compatrioților săi munteni: ele ne amintesc de anticul Omer și întrec multe din operele muzei italiene atât prin forța ideilor, cât și prin profunzimea sentimentelor.

Abatele V.

Incredibil!

Cantemir

Noi, rușii, avem cântece populare: ele respiră gingășie, elocința inimii; în ele se vede acea reverie, liniștită și profundă, care dă un farmec înefabil și celor mai primitive creații ale muzei Nordului.

Abatele V.

Minunat! pe cinst, incredibil!

Cantemir

... Spuneți-mi, dacă fiii primitivi ai Nordului știu să simtă și să se exprime atât de însuflețit și de plăcut, atunci la ce trebuie să ne așteptăm de la oameni instruiți?

Abatele V.

Dar... stimate apărător al Nordului... Dumneavoastră știți! - cântecele populare sunt... gunguritul pruncilor!

Cantemir

Al pruncilor, care cu timpul vor crește și se vor maturiza. Cine știe? S-ar putea ca pe malurile sălbatice ale Kamei sau ale măiestuoasei Volga vor apărea strălucite minți, talente rare. Ce veți spune, d. președinte, ce veți spune când veți auzi că lângă ghețurile Mării Nordului, printre semisălbatice, s-a născut marele geniu? Că el a parcurs cu pași de uriaș tot spațiul științelor; ca filosof, ca orator și poet, a reformat limba și a lăsat în urma sa monumente veșnice? Este o presupunere, dar faptul e însă posibil. Ce-ați spune, dacă...

Abatele V.

Dar la ce aceste ipoteze? Mai ușor voi crede că rușii au cucerit cu asalt Parisul și au distrus toate fortificațiile construite de Vauban!!! *De altfel, miracolele n-au legi*, îmi spunea Fontenelle cu zâmbetul ironic plin de tâlc, citindu-mi pentru prima dată profunda sa meditație despre oracole. Toate speranțele dumneavoastră poate se vor împlini, sau le veți găsi în împărăția Lunii, cu speranțele pierdute ale lui Astolf. Iertați-mi, totuși, franchețea... până acum, recunosc, vă tot privesc cu uimire și nu pot deloc pricepe, cum este posibil ca la Paris - pe pământul lui Racine și Corneille - să scrii versuri rusești?

Cantemir

Aceasta ne amintește: cum de poți fi persan?

Montesquieu

Dumneavoastră ați dorit să ne zdrobiți cu propria noastră armă. Permiteți-mi, însă, să fac o observație. Dumneavoastră îi imitați pe Horațiu și Juvenal: prin urmare, scrieți satire - satire împotriva moravurilor... care încă nu s-au încetățenit. Horațiu și Juvenal ridiculizau viciile poporului desfrânat, dar care a atins un înalt grad de civilizație; pătrunzătorul și întotdeauna raționalul Boileau scria pe lângă curtea marelui rege, în cea mai strălucită epocă a monarhiei franceze. Acum, societatea în Rusia trebuie să prezinte un haos îngrozitor: o îmbinare rudimentară a tot ce-i vicios, un amestec de prejudecăți adânc înrădăcinate, de ignoranță, de veche barbarie, de obiceiuri tăărăști cu un anumit luciu de fast asiatic, cu unele scântei de civilizație europeană! Ce fel de hrană este aceasta pentru un poet satiric? Pot oare pătrunde săgețile fine ale epigramei prin armura întreită a ignoranței și să lezeze inima împietrită de vicii, călită în ignoranță? Și ce pot însemna aceste săgeți pe pământul unde femeile, păstrătoare ale moravurilor, abia încep a se elibera de sub jugul soților lor; în pământul, unde opinia publică încă se clatină, încă nu s-a impus și nu poate sancționa prin sentința sa ceea ce nu intră sub incidența legilor? Într-un cuvânt: cum se poate să spui răsând adevărul în față stăpânilor sau robilor? Primilor - e periculos; celorlalți - e inutil.

Cantemir

Bucurându-mă de protecția monarhilor și a

demnitărilor, investiți cu primele ranguri în stat, eu, fără teamă, spuneam adevărul, și satirele mele au adus un anumit folos. Petru cel Mare, transformând Rusia, se străduia să schimbe și moravurile: s-a deschis astfel un nou târâm pentru observatorul ființei umane și a pasiunilor ei. Noi am văzut în vechea Moscova o fericită îmbinare între vechi și nou, între două stihii în luptă neîncetată una cu cealaltă. Noile obiceiuri, noua îmbrăcăminte, noul mod de viață, noua limbă nu puteau încă să-i schimbe pe oamenii vechi, să corecteze vechiul caracter. Unii boieri, punând peruca și îmbrăcăminte nouă, rămăneau cu prejudecățile din trecut, cu vechea îndărătnicie și, prin aceasta, păreau și mai ciudați; alții, renunțând la barbă și la caftanul străbun cu poale lungi, se îmbrăcau, o dată cu hainele europene, și cu toate viciile, cu toate slăbiciunile compatrioților dumneavoastră, însă politețea și amabilitatea dumneavoastră n-au știut să le adopte. Desele schimbări de la curte duceau la ridicarea în ranguri înalte de stat a unor oameni josnici și nedemni: ei apăreau și dispăreau. Favoritul îl schimba pe favoritul, o gloată de lingușitori o schimba pe alta. Aroganța și josnicia, superstiția și nelegiuirea, ipocrizia și fățișa depravare, cupiditatea și risipa de nedescris: într-un cuvânt, pasiuni întru totul opuse se îngemănau într-un chip ciudat și prezentau o nouă privesc observatorului indiferent și filozofului, care doar pe dibuite, și cu Horațiu în mână, putea găsi fericita parte de mijloc a lucrurilor. Eu mă străduiam să surprind unele trăsături ale acestor vremuri; voi spune mai mult: m-am străduit să arăt viciul în toată goliciunea lui, și să sugerez compatrioților adevărata cale a cinstei, bunelor moravuri și a virtuții. Învățați Teofan, arhimandritul Krolik (amândoi duhovnici vrednici), Nikita Trubețkoi și alți demnitari au aprobat slabele mele experiențe, pana mea neiscusită, dar curajoasă, sinceră. Eu primul m-am încumetat să scriu așa cum se vorbește; eu primul am izgonit din limba noastră brutalele cuvinte slavonești, străine, improprii limbii ruse - și am deschis un nou drum talentelor viitoare. Satirele mele vor avea anumită valoare pentru urmașii noștri, asemenea vechilor tablouri ale primilor pictori, predecesori ai lui Rafael: în satirele mele urmașii voștri vor găsi imaginea veridică a moravurilor și a limbii ruse, în perioada glorioasă pentru Rusia - de la vremea lui Petru până la domnia fericită a adoratei noastre Elisabeta - și numele meu (ierțați-mi orgoliul de autor) va fi respectat în Rusia mai mult pentru faptul că am fost primul care a avut îndrăzneala să vorbească în limba muzelor și a filosofiei, și nu pentru că am ocupat un loc important pe lângă curtea dumneavoastră.

Abatele V.

Minunat! Vorbiți ca un autentic filosof.

Montesquieu

Noi am fi dorit să vedem satirele dumneavoastră în limba franceză. Parțial sunt de acord cu dumneavoastră: tabloul moravurilor unui popor nou este întotdeauna interesant. Dar... iată și abatele Gouasco, prietenul dumneavoastră...

- Ați venit tocmai la timp! - a spus Cantemir, îmbrățișându-l pe abate. Dumneavoastră mi-ați tradus satirele în limba franceză: citiți-ne ceva în cinstea d. președinte; iar dumneavoastră, domnilor, vă rog să aveți răbdare și îngăduință...

Lectura și discuțiile au durat mult timp, chiar după miezul nopții. În sfârșit, Montesquieu și abatele V. și-au luat rămas bun de la ministru și au plecat... mulțumiți de el? Nu știu.

Știu doar atât: Cantemir, răscolind cărbunii ce se stingeau în cămin, i-a spus abatelui Gouasco: trebuie să recunoști, iubite prietene, că Montesquieu este un om inteligent, un mare scriitor... însă...

- Însă vorbește despre Rusia ca un ignorant - a adăugat abatele Gouasco. Modestul Cantemir a zâmbit, i-a urat abatelui noapte bună, și ei, luându-și rămas bun, s-au despărțit.

Traducere de

Gheorghe Barbă

istorie literară

ion crețu

A existat, într-o vreme, bunul obicei de a se publica notele de lectură, însemnările, formulările memorabile desprinse, reținute dintr-o carte citită, toate având în comun concizia și forța de expresie. Nu-mi dau seama prea bine ce anume a discreditat acest tip de trans/scrieri. Din Italia, în urmă cu aproape zece ani, mi-am cumpărat o agendă, Smemo, gândită tematic, „amici e nemici” - respectiv „prieteni și dușmani”. În baza aproape fiecărei pagini câte un citat scurt sau scurtisim, gen „I'm walkin” (Fats Domino), sau „Colui che sorride quando le cose vanno male ha pensato a qualcuno cui dare la colpa” (Legea lui Jones - respectiv „Cel care zâmbeste când lucrurile merg rău s-a gândit la un țap ispășitor.” Foarte puține gânduri proprii, descopăr, parcă timorat de acest carnet făcut atât de deștept încât era sabotat în însăși rațiunea sa de a exista - ca suport pentru însemnări. Pe una dintre pagini întâlnesc un îndemn din Argezi: „Să scriem încheșat și după geometria în spațiu. Să scriem scurt și nou.” În rest, numai pagini albe. În urmă cu cinci ani, mai precis duminică, 13 septembrie 1998, am început un jurnal. Prilejul mi-a fost servit de o emisiune pe TV5 intitulată **Droits d'auteur**. (De mai mult timp n-o mai pot urmări, nici nu știu dacă se mai transmite sau nu: este bruiată de mulțimea de stații de emisiune: taxi etc.) În acea emisiune s-a comentat un roman al lusitanului Antonio Lobo Antunes, **La splendeur du Portugal**. Un gând al autorului: „J'écris par indignation. J'écris pour corriger le roman précédent. J'essais d'écrire avec moins de mots, avec plus de silence(s?).” Și mai departe: „Res severa verum gaudium” (O bucurie adevărată este un lucru foarte serios). Să fie tot din Antunes? Nu mi-am notat. Se observă lipsa de metodă. Însemnările nu se referă numai la scriitori, ci și la artiști, despre care se discuta în altă emisiune: Căsar, Ives Klein, Restany, Spoery, Tinguely, Haius - autor, acesta din urmă, „d'oeuvres d'appropriation du réel, et non pas de reconstruction du réel” etc. Mai apoi, mi-am notat tot ceea ce mi s-a părut demn de a fi reținut, la întâmplare, fără metodă, din cărți, filme, cântece etc. De pildă: „La vie est courte, mai si on s'ennuie on peut la rallonger” (Alphonse Allais) sau pur și simplu un nume propriu însoțit de o identificare, gen „Diango Reinhand (?) celebru gitarist țigan, născut la 1910, la Charleroi.” Richard Tucker, faimos tenor american. Versuri sau titluri de cântece figurează și ele, numeroase. De pildă: „It's just a small street where old friends meet.” (Tonny Bennett), „Love will make you drink and gamble.” (Billy Holliday).. „Après avoir vocu dans la fiction - l'age primitif - l'homme vit dans la construction, dans la science.” (?). Arthur Rubinstein, a propos de o anume piesă de Schubert: „c'est un regret serein.” Tot Rubinstein: „Quintetul pentru coarde de Schubert este cel mai frumos lucru pe care l-am auzit vreodată.” Un portret al lui Armand. La New York se aruncă zilnic 60.000 de tone de gunoi, de unde ideea lui Armand de a face

Cultul fragmentului

din gunoi sculptură. François Rivière, autorul unei biografii a lui Frédéric Dard, citând părintele faimosului San Antonio: „L'amour et le travail, il n'y a que a dans le monde.” Și: „L'homme doit sortir quelque chose de lui, que ce soit de la sperme, quelques mililitres de sperme ou bien une page noire.” (Tot Dard). „Il poussa la porte et entra” (Dard) „Les hommes sont des salauds, il n'y a pas de doute.” (Dard) 4 iulie 99: „Dying is easy, comedy is hard” (Peter O'Tool, în filmul **My Favorite Year**); „There are no truths, there are only stories” (Simon Ortiz); O poantă (s)pusă pe seama lui Truman Capote care însoțește o trupă de actori americani în Uniunea Sovietică: „Și noi avem scriitori ca el la Moscova, dar sunt ținuți ascunși”. „Interesul pentru tineri, aproape un fetiș, duce la ignorarea experienței, a înțelepciunii, în concluzie a tuturor calităților vieilles figure.” „Noua explozie a lumii informației duce direct spre o adorare a prezentului, singura dimensiune temporală «instable». La jeunesse veut dire parmi d'autres, manque de stabilité, fluidité, mouvement dynamique.” „What do you want? One Bourbon, one Scotch and one Beer” (John Lee Hooker). „I wish I was a catfish, swimming along in the deep blue sea! (B.B. King) „Eternity is something very very long, especially at the end.” (Woody Allen). „Gările - catedralele noii omeniri” (Theophile Gautier); Gările -

**meditații
contemporane**

„Cele mai frumoase biserici din lume” (Blaise Cendrars) „Cine-mi poate spune în ce fel de lume trăim când un individ îmbrăcat în batman atrage atenția mediei?!” (Jack Nickolson, în **Batman**); „Fac artă până când moare cineva” (tot din **Batman**); „Dacă trebuie să pleci, pleacă zâmbind!” (din nou **Batman**) „Să te tot miști din loc în loc asemenea unui țigan evreu!” „Beaumarchais nu va fi niciodată Molière, fiindcă viața lui îl amuză incomparabil mai mult decât propria operă” (Voltaire) „Oh, patria mia, no ti verro piu!” (Aida). Giorgetto Giugiaro - autodesignerul secolului XX. „Diferența esențială dintre păsări și avioane este că păsările nu au nevoie de aprobare ca să aterizeze!” (Ion Crețu!!!) „Au bistrot, je me sens comme en voyage: a la fois entourée de monde et d'animation et seule, puisque personne ne s'occupe de moi.” (Nathalie Sarraute). Sevilla a dat trei mituri majore: Don Juan, Figaro și Carmen - toți trei seducători. „O viață neexaminată nu merită trăită.” (Platon); „Trebuie să vorbești «patriotiquement mal» limbile străine.” (A Segovia); Liszt - Totentanz; Artur Benedetto Michelangelo - pianist. „Oh, but I was so much older then, I'm younger than that now” (Bob Dylan). În fiecare an zboară spre New York 3 milioane de manuscrise, din care se publică aproximativ 60.000 de titluri. Potrivit lui Thomas Berry ne găsim într-un moment prost, fiindcă ne aflăm „between stories.” „Le regard de tout sur le reflet de personne” (Pascal Quignard, **Les Ombres errantes**)!

Poezii în capodopere

alese și traduse de **grete tartler**

Oscar Wilde (1854-1900)

Impression de voyage

O mare ca safirul, ceru-arzând
Văzduhu-ncins opal rostogolit,
Prin pânzele întinse vântul blând
Bătea spre-albastru țărnm din răsărit.
Și de la provă mai grăbitul ochi reține
Zakynthos, cu măslini care-ar urca-o
Stânca Ithacei, neaua pe Lycaon,
Culmile-Arcadie de floare pline.
Al pânzei fluturat, bățând catarg,
Și apa clipocindu-i navei dusul,
Și chicotitul fetelor, prin larg
Nu-s alte sunete: și când Apusul
Călări trecu pe-un soare roș mări line,
Eu m-am aflat în Grecia, în fine!

Katakalo

Bataille spune *une fille*, ceea ce poate fi, generic, "o femeie", dar cel mai probabil "o prostituată": nu orice femeie este la fel de capabilă de adevăr. Dar el nu spune, tehnic, "prostituată", ci lasă uzul limbii (franceze) să spună, de fapt, "târfă" (deși mai frumos, mai neutru decât în limba română - unde termenul des-califică deja -, lăsându-se șanse ca orice femeie să poată deveni "une fille", o "operatoare" de adevăr). Așa că, pentru acest stadiu, de teama și din grija (permanentă) de a nu supratraduce, prefer, chiar cu prețul unei ușoare improprietați (de fapt: de-sau sub-semantizări), să traduc *fille*, la propriu (mai exact direct, brutal, sec), prin "fată".

Dar de ce, totuși, dacă "la extremitatea/limita mișcării ei" gândirea va fi fiind nerușinată, indecentă, să traduc, pudic, prin "impudor" (în românește, cuvânt politicoș, neutru, civilizat, de oraș - de parcă "prostituția", cuvânt el însuși pudic, care retrace ceea ce textul, de fapt, avansează, cutează, n-ar fi o profesiune eminamente urbană, cetățenească) pe *impudor*, trădând, chiar și împotriva literei textului, spiritul acestuia? Pentru că tocmai acest contrast, de nedepășit/în perpetuu depășire, ar fi semnificativ, ca tensiune și, tocmai, ca spațiu (metaforic/de-metaforizant) al posibilității de "mișcare" a gândirii? Dar este el oare cu adevărat semnificativ pentru Bataille, îl particularizează el pe acesta, sau acesta, mai exact, se lasă oare universalizat prin intrarea, prin accederea la această tensiune esențială? În proza lui Bataille, nu. Dar în "proza de idei" (mai precis: spirituală, "mistică", de căutare), da: aici, limbajul își mai trădează "spiritul" prin "literă", nu desființează, nu desfigurează

Mic atelier Bataille

"Gândesc așa cum o fată își scoate rochia. La extremitatea mișcării ei, gândirea este impudor, obscenitatea însăși."

bogdan ghiu

vulga, esențialmente, de una singură) ca "prostituată": "Scrisul este neputincios (aici, genul limbii române îl ajută pe Bataille, pentru că dacă în franceză *l'écriture* era direct feminină, în românește neputința apare ca atributul "feminizant" al masculinității: numai scrisul poate fi impotent - în fața "adevărului", a - vom vedea - mișcării de adevăr; B.G.): îmi lipsesc - spune Bataille - fața și nuditatea unei prostituate pentru a spune îndeajuns de vulgar (abject, trivial; B.G.) despre viața umană că a făcut din ea însăși o fațadă și că desfrâul o reduce la adevăr" (s.m.).

Lui Bataille, cu propriile-i cuvinte, îi lipsesc, este impotent de însușirile - sau mai exact de lipsa de însușiri "pozitive", adică adăugate, construite: nuditatea, grosolănia, vulgaritatea, abjecția, directetea imediată, graba, lipsa de maniere etc. - unei prostituate (termen tehnic, urban, de "stare civilă"), felul ei expeditiv-fulgurant, profesional, obișnuit, curent de a se dezbrăca "apocaliptic" până la adevăr, de a practica adevărul la colțul străzii (mai precis în spații anume, precis circumscrise, care în Cetatea Ideală ar trebui să se confunde cu spațiile pe care le numim "academice", de "cercetare" sau de "justiție"): adevărul n-ar fi, aici, nuditatea, ci denudarea, despuieră de sine, modul direct de a proceda, facultatea, capacitatea, darul și harul "denudării", al dezbrăcării (căci, atenție: ne-am obișnuit, am fost obișnuiți mai mult cu un adevăr de ordinul revelației, care se produce miraculos, din afară și din inițiative exterioare, uitând, preferând să uităm că adevărul poate fi, etic, și lucrare omenească, dar numai asupra sieși, asupra ție însuși, niciodată asupra altora, etica fiind, poate, tocmai numele interdicției - "Să nu ucizi!" - de obiectivare-obiectualizare a semenului, a altuia ca subiect - ceea ce ar ruina, desigur, bună parte știință (mai ales cele "umane" sau "despre om", așa-zis "umaniste") și întreaga politică, dar ar lasă neatinsă, vai, arta, unde fiecare devine semn numai de sine, aspirând biet omenește la "dreptul la semnătură", arta apărând astfel ca singura "activitate" cu adevărat, imanent etică, dacă această formulă n-ar fi, desigur, o tautologie, și ca singura spiritual-tehnologică, restul fiind simple, deși extrem de elaborate și de laborioase "fugi înainte"), pe care el însuși îl vânează, îl experimentează scriind (prin "experiențe interioare"), adică "feminizându-se", vai, doar "erotic", "fuzional", "sacrificial", "blestemat", ne-natural. Limbajul este lăsat aici în disjuncția, în neașezarea, în ipocrizia (termen antropomorf) lui structurală, care este totuși semnalată, trădată, în incapacitatea lui salvatoare (pentru "utilizatorii" lui) de a (se) dezbrăca "vulgar", "nerușinat" până la adevăr, spre adevăr (nu întru: adevărul este exterior, nici măcar transcendent, întâlnirea cu el, deși presupune voință, ține de împlinire: mai mult de "tactilitate" și de "animalitate" a "instinctului" de poziționare, de capacitatea de metamorfoză, decât de "văz" și de orientare, de "teză": "adevărul" este subiectul, dar imanent). Denudarea

(politicos spus) fiind, am văzut, însăși "gândirea": "prostituția" gândirii spune adevărul despre gândire, este mișcarea ei de adevăr. Curva ca operator "apocaliptic" de adevăr. Chiasm: în textele lui cele mai directe, neînsucenat epice, nefigurale, Bataille lasă limbajul în ponderabilitatea lui socială, tocmai pentru ca mișcarea gândirii să apară, și să apară ca rupere și ca sfârșiere, rămânând imposibil-possibilă (imposibilul: un cuvânt-cheie la Bataille). Gândirea-femeie e prostituție; gândirea-bărbat: viol (și crimă). Ce-o fi mai rău, mai neacceptabil, mai de rușine?

"Nu avem obiceiul, dacă gândim, dacă vorbim, să ținem seama de asta, dar moartea ne va întrerupe. Nu voi fi obligat să continuu la nesfârșit înrobitoria căutare a adevărului. Toate întrebările vor rămâne până la urmă fără răspuns, și mă voi sustrage în așa fel încât voi impune tăcerea. Dacă alții vor relua truda, nu vor ajunge mai departe decât mine, și moartea le va tăia, la fel ca și mie, vorba."

Sub adierea lui Nietzsche, ajutat de gândirea unor mistici, Bataille încă se zbate (alături, cel mai alături, fără îndoială, de Blanchot) sub Hegel, încercând să iasă, dar nu oricum, ci cu sens de naștere, din secolul al XIX-lea. Încearcă, de moarte, nu atât să rupă, să distrugă, cât să deschidă și să "înnoade" altfel cercul mult prea perfect al realizării dialectice. Încearcă să pozitiveze negativul, să pună "moartea la lucru", la "operă", cum spune recentul său biograf, Michel Surya. Ceea ce-a început el va reuși, însă, abia generația următoare, a lui Foucault, Derrida, Deleuze și Lyotard. Nume hulite (sau utilizate în mod prostesc, strict ideologic) astăzi, în această epocă de scientist-tehnologică restaurație, când rețelele se cred realizarea rizomilor și când, din câte se pare, ne-am despărțit în sfârșit, am scăpat de gândire, pentru care am construit minunate aparate (vai, nu mașini), liberi să ne simțim, în sfârșit, bine împreună, cu jucăriile noastre.

POST-SCRIPTUM. Mi s-a relatat (deci nu-i neapărat cert, deși perfect plauzibil) că, la recentul Bookarest, două nume critice de primă vizibilitate din paginile „României literare” ar fi exclamat, ironic-omniscient și disprețuitor, în dreptul standului unei anumite edituri, la vederea unor traduceri din autorii citați mai sus, că ar fi vorba de niște gânditori, vai, depășii, căci "de stânga" - sau ceva de genul acesta. Chiar dacă faptul strict nu s-a petrecut ca atare, locul acesta comun (și mai ales modul acesta de gândire) plutește totuși, fie și nerostit (dar cu atât mai virulent), prin aer, și atunci poate că preferabil ar fi, totuși, să punem pe hârtie ce-avem de zis. De ce n-ar fi de stringentă actualitate, acum, în România de azi, când și Heidegger ne-a venit mai aproape și când alții ni-i reduc, spre marea noastră plăcere, pe Eliade sau pe Cioran la diferite "extreme drepte", să organizăm o discuție despre, să zicem (formulările pot fi negociate), politicile gândirii? Eu, unul, sunt gata, fie și doar să asist (și la nevoie chiar să aplaud). Curaj!

cartea străină

încă "tensiunea" comunicării publice, îl transmite elegant, distant, urban, pe când în proza literal-figurală (căci dacă în ceea ce am numit "proza de idei", acestea, ideile adică, sunt comunicate direct, în proza "epică" ele sunt încarnate, jucate), în textele așa-zicând erotice sau pornografice, lucrurile sunt spuse atât de provocator (de plat: corporalizarea superficializează, corpul e suprafață - cu tot felul de "pliuri" și "cute"), de direct (adică jucat, înscenat) și de brutal ("autentic"), încât până la câțiva ani după moartea autorului lor ele n-au putut circula decât sub pseudonime.

Și totuși "fata" era o "prostituată", vom avea imediat confirmarea, astfel încât traducerea primului pasaj devine (cu toate sacrificiile ce decurg de aici, dar traducerea este decizie și voință, program politic, politică a gândirii, desigur: ce vrei de la/pentru un anumit autor "străin" în limba "ta", și ce "țintă" vizezi "la tine acasă", ce vrei - să confirmi, să conforțezi, să contrazici, să ajuți? Orice traducere responsabilă trebuie să transforme, să configureze "acasă" ca o țintă; orice traducere trebuie să fie o critică, ceea ce presupune o prealabilă viziune analitică asupra "propriei" ființe colective. Prin traducere vizezi o aculturație, "otrăvire", desedimentare etc. a "propriului") aceasta: "Gândesc așa cum se dezbracă o târfă. La limita ei, gândirea este nerușinarea, obscenitatea însăși" (întărirea "impudorii" prin "obscenitate" semnaleză adevărata intenție, mișcare a lui Bataille: de aceea se poate spune "nerușinare").

Și totuși, spuneam, "fata" era, popular, "târfă", dat fiind că iat-o, în alt loc, literalizându-se, fiind divulgată (ca și cum nu s-ar di-

maria iaiu

S.T.E.F. - un festival în toată regula

Pentru a patra sau a cincea oară am fost prezentă la Focșani, cu ocazia desfășurării Stagiunii Teatrale a Elevilor Focșăneni - S.T.E.F. (Ediția a XXI-a). Am fost întrebată, ca în fiecare an, de altfel, dacă știu să mai existe, undeva, în țară, asemenea evenimente. Mai știu: la București, la Arad, la Reșița. Însă sunt de mai mică amploare și nu au o atât de veche tradiție. Îl admir nespun pe directorul Casei de Cultură a Sindicatelor din Focșani, Aurel Oborocea, pentru tenacitatea și dăruirea cu care s-a ocupat de realizarea acestui minifestival. Asta, în contextul în care profesorii pun tot mai puțin preț pe activitățile extrașcolare. În fond, de ce-ar fi altfel?! Salariile sunt mici, muncă prea multă și grea! Totuși, cu ajutorul unor actori ai Teatrului Municipal din Focșani și prin generozitatea lui Aurel Oborocea, care le-a pus la dispoziție spațiile necesare repetițiilor și, mai apoi, reprezentațiilor, aici, mai există încă această preocupare pentru teatru, cu urmări din cele mai faste: mulți absolvenți de liceu devin studenți la Teatru, iar alții vor rămâne pentru totdeauna minunați spectatori. În plus, adolescența le este mai bogată, inedită. Teatrul nu înseamnă doar exhibiționism, ci și dezinhibare, învățare, comunicare.

V-ați dorit să vedeți în această vară o premieră românească? Mai ales că, în ultimul timp, cinefilul român s-a obișnuit cu tinerii regizori și filmele lor: **Furia**, regia: Radu Muntean și **Occident**, regia: Cristian Mungiu, dar și cu o nouă atitudine. Este vorba de protestul noii generații în fața inerției, a conservatorismului, a lipsei de principii morale, a unei Legi a cinematografiei discutabilă, cu multe hibe ș.a.m.d. Ei, bine, începând din această săptămână, aveți prilejul să vizionați la cinematograful Scala, premiera **Tancul**, în regia unui debutant. De fapt, aproape întregul film stă sub semnul primului pas: atât regizorul Adrian Enache, în vârstă de

arta filmului

26 de ani, cât și actorii din rolurile principale, Mihai Brătilă și Laura Creț. Pentru România este de-a dreptul o performanță ca un creator foarte tânăr (Adrian Enache a absolvit UNATC în urmă cu patru ani, la clasa prof. univ. Elisabeta Bostan și a fost remarcat de către actualii producători ai filmului, Lucian Dante Gologan și Roxana Gologan, la Festivalul studentesc „CineMAiubit”) să realizeze de la bun început un film de lungmetraj. Întâlnirea dintre tânărul regizor și experimentatul scenarist Horia Pătrașcu (nimeni altul decât cel care a scris scenariul memorabilului film al lui Lucian Pintilie, **Reconstituirea**) a fost benefică. Ore și ore de discuții, mai aprinse sau mai molcome, între scenarist și regizor, inspirație, imaginație și zeci de variante de

În acest an, au intrat în competiție zece licee: Liceul de Arte Plastice “Gh. Tattarescu” - **Mătrăguna** de Machiavelli, regia: Sorin Rusu, Grupul Școlar Auto - **S-a răsturnat carul cu proști**, după Dumitru Solomon, regia: Valentin Cotigă, Grupul Școlar de Industrie Ușoară - **Autorul e în sală** de Ion Băieșu, regia: Vasile Onesciuc, Colegiul Național Unirea - **Calul verde** de Matei Vișniec, regia: George Gâdei, Grupul Școlar Forestier - **Capcana** de Robert Thomas, regia: Valentin Cotigă, Colegiul Economic “Mihail Kogălniceanu” - **Prințesa și porcarul** de Dumitru Solomon, regia: Valentin Cotigă, Colegiul Național “A.I. Cuza” - **Alice în Țara minunilor** de Lewis Carroll, regia: Olimpia Săpunaru, Grupul Școlar de Construcții-Montaj - **Scap...i...no**, după Molière, regia: Adrian Canae, Liceul Pedagogic “Spiru Haret” - **Romulus cel Mare**, după Dürrenmatt, regia: Daniel Oană, Grupul Școlar Industrial - **Ultimul...**, spectacol după piese de Shakespeare și Matei Vișniec, regia: Olimpia Săpunaru -, care mai bine, care mai slab pregătite. Am remarcat credința cu care elevii s-au aruncat în această aventură, nepunând la îndoială capacitatea actorilor-îndrumători de a-i călăuzi. Texte mai mult sau mai puțin adecvate vârstei lor au fost însușite cu grijă și rediate atât cât se putea de bine. Sigur că o asemenea manifestare nu trebuie

urmărită cu ochiul specialistului, ci cu grija pedagogului, ușor protectoare.

M-a impresionat, totuși, cu deosebire, reprezentația Liceului de Arte Plastice, cu **Mătrăguna**, care avea chiar calitatea unei producții de ținută artistică. Decoruri adecvate, extrem de sugestive și ingenios folosite (niște panouri mobile, pictate chiar de către unul dintre elevii-interpreți), costume potrivite, frazare corectă, ritm, joc dezinvolt, relații între personaje. Grija lui Sorin Rusu a fost aceea de a-i pune în

thalia

valoare pe micii actori. Și a reușit. De a forma o echipă. Și a reușit. De a-i convinge să joace cu plăcere. Și a reușit. Am aflat, de asemenea, că tot ei făcuseră rost de sponsori pentru costume și decor. O activitate complexă, ce, cu siguranță, i-a apropiat, i-a făcut să se simtă utili, să devină responsabili. Au funcționat ca o echipă. Când și-au luat premiul, aveau ochii în lacrimi.

Probabil că acesta rămâne rostul competiției: de a te întrece cu onestitate, bucurându-te, la sfârșit, de izbândă, sau, dacă pierzi, să ai puterea de a o lua de la capăt.

Părerea mea de rău este una singură: aceea că prea puțini profesori dau importanță unui gen de manifestări cu nimic mai prejos decât cele declarate obligatorii în cadrul programei școlare.

Peste toate, nu pot spune decât că am petrecut trei zile minunate în preajma unor tineri frumoși, cu toate idealurile înaintea. N-au fost clipe pierdute. Sper că nici pentru ei.

Premiera românească a venit cu „Tancul“!

irina budeanu

lucru, au avut ca rezultat un film interesant (la care s-a lucrat doar 24 de zile), un pamflet social la adresa moravurilor societății românești contemporane. Spectatorii vor asista la o bășcălie tipic românească, la care se pot amuza sau îngrozi. E ca și în viață. Deși știm că ceva rău ni se poate întâmpla în orice clipă, nimeni nu acționează, pentru a preîntâmpina o tragedie. În loc să alegem schimbarea, așteptăm. La fel și personajele din **Tancul**. Eroul principal, Lae, interpretat de Mihai Brătilă, este un tânăr student al zilelor noastre, care, nemulțumit de lipsa de perspectivă, se întoarce în satul natal, Păltiniș, unde, în spiritul vremii, deschide o mică afacere. O cârciumă, „Lae's Pub”, evident kitsch, o expresie a invaziei de subcultură care bântuie pe la noi. Practic, filmul este radiografia unei zile fierbinți de vară, care aduce, în mod neașteptat, o schimbare în viața eroului. El se trezește în curte cu un tanc. Și nu era nici o glumă, ci pur și simplu o aplicație internațională secretă. Povestea ia amploare, încât acest tanc devine un personaj. Dacă inițial nimeni nu-i dădea crezare, doar prietena lui Lae, Ina (interpretată de Laura Creț), ulterior întreaga comunitate se comportă ca într-un război absurd. Nu întâmplător, Adrian Enache concepe două finaluri succesive. Unul, hollywoodian, cu o poveste de

dragoste, și celălalt catastrofic, kafkian, în care, pe neașteptate, tancul distruge satul și comunitatea.

Un film ironic, cinic, în care obsesiile, frustrările, neputințele și fuga de viață populează mințile personajelor. Se vede că regizorul a lucrat ca asistent la filmul lui Lucian Pintilie, **După amiaza unui torționar**, pentru că a învățat de la maestru foarte mult. Pe de o parte, modul cum abordează subiectul, ca un chirurg care lucrează fără anestezie, pe de altă parte, felul cum nuanțează stările emoționale ale personajelor. Și o altă lecție importantă este cea a finalului neașteptat, ca o lovitură de teatru. Este clar că există o înrudire spirituală între Adrian Enache, Lucian Pintilie și scenaristul Horia Pătrașcu. Impresionează la acest film de debut, naturalitatea, expresivitatea și marea apetență de joc atât a actorilor foarte tineri - Mihai Brătilă, Laura Creț, Dragoș Bucur, Ioana Flora, Andrei Vasluiuanu și Romanița Ionescu -, cât și a celor experimentați: Ilarion Ciobanu, Ion Besoiu și Boris Petroff.

Salutăm prezența debutantului Adrian Enache în filmul românesc și îi dorim continuitate în ceea ce face.

S Este important să amintim faptul, binecunoscut de altfel, că nu toți membrii unei comunități au acces la toate variantele unei limbi. În caz afirmativ ar însemna că ei ar fi capabili să domine toate condițiile de producere verbală. Restricționarea accesului la varietatea normalizată împiedică în mod serios participarea la conținuturile referențiale dispo-

conexiunea semnelor

nibile. În acest fel, limbajul devine principalul și cel mai ascuns instrument de discriminare socială. Există pe de altă parte, în comunitățile sociale contemporane încreșterea în aspectele extrem de pozitive ale scrierii. În societățile avansate din punct de vedere cultural, *societățile grafocentrice*, cum au fost denumite, nu se pune în discuție valoarea lecturii, iar accesul la lectură este considerat un bun necesar. Cercetări antropologice au revizuit însă valoarea intrinsecă atribuită lecturii de comunitățile instruite, demonstrând că grupările etnice de cultură orală consideră scrierea ca incompletă, parțială și lipsită de încredere. Se amintește

Aspectele sociale ale înțelegerii (II)

mariana ploae-hanganu

aici lecția pe care Lévi-Strauss a primit-o de la un șef de trib indigen în urma căreia a fost obligat să admită că funcția primordială a publicației scrise este aceea de a facilita servitutea. Lucrările de sociolingvistică apărute recent au demonstrat că procesul de normalizare lingvistică conduce la diferențe atât de profunde încât problemele înțelegerii în actele de comunicare orală ajung să creeze incomunicabilitate între grupuri sociale distincte. Învățătorii și profesorii din mediul rural sau orășenesc de periferie iau act curent de aceste neînțelegeri, problemele fiind considerate și vrând a fi rezolvate doar pe cale educațională.

Convergența lingvistică adică acomodarea prin care interlocutorii încearcă să micșoreze diferențele, poate fi considerată o strategie de înțelegere. Este nevoie pentru aceasta de elaborarea unor lucrări de descriere a discursului oral în care să fie eviden-

țiate regulile fonologice care alterează forma cuvintelor, variantele gramaticale, înțeleșurile noi pe care cuvintele le capătă în variantele respective. Convergența lingvistică deplină poate să se realizeze însă doar în procesul lecturii. În ultimul deceniu s-a observat o acută criză a lecturii, dublată de deficiențele reale în sistemul de învățământ, mai exact în procesul de școlarizare infantilă. Lectura și înțelegerea suferă astfel, din păcate, riscul unor interpretări ideologice. Ele, alături de conceptele normă, scriere și limbă națională, trebuie să facă parte însă dintr-un univers unilateral de referință în care diferențele sociale și etnice să se dilueze în același proces dinamic de interpretare reciprocă creatoare.

Cohorte de impostori

anghel gâdea

I Într-o librărie din centrul frumosului oraș Râmnicu Vâlcea, am văzut, stivuite în rafturi, ca de obicei, volumele mai multor autori, dar nu știu de ce mi s-a părut nu numai indecentă, ci de-a dreptul ridicolă o nefericită înveninare: Gigi Poșircă - poet, desigur amator, cu o plachetută liliput - cot la cot cu faimoasa capodoperă a lui Dino Buzatti, *Deșertul Tătarilor*.

„Banalizarea, alunecarea imperceptibilă spre derizoriu“, ar zice sceptic și dezabuzat filosoful. Nu! am îndrăzni noi să-l contrazicem: invazia brutală și nerușinarea de nestăvilite în ultimul timp a cohortelor de impostori care nu mai au măsură, ca să nu mai vorbim și de bun-simț. Setea de a se afirma prin orice, dar mai ales prin cuvântul tipărit, de a fi în față, la vedere, pe orice scenă, a devenit o adevărată molimă.

Un prim-ministru nu se mai mulțumește cu gloria unui post nevisat de către nici unul dintre bunii și străbunii săi, ci vrea și faima literară cu orice preț. Și, culmea penibilului, cea mai prestigioasă instituție a scriitorilor profesioniști „se mobilizează“ ca la comandă și i se pune și ea, cu tot fastul de rigoare, la dispoziție. Impostura se instituționalizează și aproape toți miniștrii „răsar din cort“ să vadă mînzul botezat Mischie. Și pentru ca pecetea rușinii să fie totală, n-au lipsit de la zaiafet și câțiva intelectuali cu nume greu în cultura nației.

Așa se face că scriitorul autentic, dăruiț cu har, va rămâne total ignorat, chiar în

capitală trăind, sau uitat cine știe pe unde, într-o provincie pustie și ostilă talentelor autentice. El nu mai este luat în seamă, nici măcar de confratele său nu mai puțin talentat, ajuns în plină glorie postdecembristă, și care chefuiește discret cu șeful statului. Un I.L. Caragiale din zilele noastre nu-l va mai îmbrățișa, desigur, pe tânărul poet, strănepot al lui Octavian Goga, în plină stradă, pentru electrizantele sale poeme, ci pe domnul prim-ministru, metamorfozat în „mare“ stihitor. Un consilier prezidențial de astăzi, să zicem, care-ar fi și scriitor unanim recunoscut și apreciat, academician și redactor al unei mari publicații literare, de nivel național, nu-l va mai striga pe nume, prietenește, într-o gară mică de provincie, pe confratele său cu mai puține merite, pentru a-l întreba ce mai scrie și ce mai face, precum altădată, între cele două războaie, un Alexandru Brătescu-Voinești - consilier regal, academician și redactor al Revistei Fundațiilor Regale -... pe I.C. Visarion, un prozator talentat, autodidact, cu domiciliul într-o obscură localitate, greu de identificat pe harta patriei.

Veleitarii sunt, de puține ori, împinși în față și încurajați chiar de către autori și redactori cu un incontestabil și recunoscut prestigiu în breasla scriitorilor dintr-o așa-zisă bună credință rău înțeleasă și păguboasă. Regretatul Laurențiu Ulici a avut totuși „curajul“ să le spună onora, chiar la ei acasă, că nu vor avea acces în breasla profesioniștilor condeiului decât atunci când numele lor se va impune prin trudă și talent în publicațiile literare serioase și când își vor edita cărțile la marile edituri, care nu dau girul lor unor încropeli puerile și agramate. Dar, și

împotriva unor astfel de demersuri stimabile și onorante, toate turpitudinile sunt de-acum posibile. Scriitorul înzestrat cu talent, se știe, este mereu ezitant, nu dă buzna și se îndoiește de sine până la autoanulare. Acum, în această libertate rău înțeleasă, se cheltuiesc sume enorme pe cărți care nu au nici o valoare. Paradoxul e că veleitarii „se descurcă“ mult mai repede și își găsesc sponsorii acolo unde nici nu te-ai gândi. Și, ca un făcut, un redactor de radio, ca să nu mai ducă prin arșiță până acasă chirpicul care-i fusese oferit la o lansare, mi-l face mie cadou. Cântărește peste o jumătate de kilogram (mai exact 0,530 de grame, la cântar electronic), numără 463 de pagini și are un titlul lung de o șchioapă, **Introducere în istoria culturală a județului...** etc., etc. În ceea ce privește numărul de pagini, **Istoria culturală** județeană, imprimată la o editură obscură, întrece binișor pe acela al celebrului **Comediu al faimoasei Istorie a literaturii române de la origini până în prezent** de G. Călinescu.

Ce-ar mai putea zice bietul Eminescu și

reacții

matematicianul-poet Ion Barbu, căroră, în timpul vieții, le-au fost editate doar câte o singură carte?

Cum cartea în cauză e o întreprindere de impostură, plătită cu zeci de milioane de la bugetul nostru, al contribuabililor, să ne mai mirăm că marele critic Gheorghe Grigurcu nu-și mai poate edita frumoasa-i revistă „Columna“ din lipsă de bani? Sponsorul principal care-l sprijinea să-și editeze gazeta l-a abandonat și întreprinzătorul autor nu mai știe cum se va descurca. Jalnicei ierarhii valorice instituite în comunism este pe cale să i se substituie una de-a dreptul catastrofală, dacă cultura în teritoriu va mai fi diriguată de clonele lui Dulea și Ion Dodu Bălan.

Doru Moțoc - un multitalent

Domnul Doru Moțoc scrie despre ce-i trăsnește capul. Despre Nicolae Pleșoianu (care, pe parcurs, se „umple“ și devine Pleșoianu), de fapt, despre bustul lui Nicolae Pleșoianu. Despre cetățeanul turmentat și despre André Maurois. Despre „un vultur se rotește în țării/ Peste Carpații mei cu frunți de piatră./ În lume nu-s mai multe Români./ Ci una, doar, și-aceea ne e vatră“ și despre Marius Ianuș și Mihail Gălățanu. Despre alegeri și despre „văicăreli și participare“. Și despre o grămadă de alte subiecte la care nici nu v-ați gândi. Acum, nu că scrie ar fi marea problemă. Problema este că publică.

Domnul Moțoc, mânat de un emoționant impuls al sincerității, își numește adunătura de panseuri (presupunem noi, la origine articole publicate în Viața Vâlcei, „Cotidian independent al județului Vâlcea“) **Din jurnalul unui provincial** (Editura Petras, Rm. Vâlcea, 2001). Nu ar fi bai dacă domnul Moțoc ar fi provincial doar prin așezare (aflăm din prefața

lăudătorului Petre Tănăsoaica că - cacofonie involuntară, scuze! - domnul scriitor locuiește, de bună voie și nesilit de nimeni, în Râmnicu-Vâlcea). Mai rău este că domnul Moțoc este provincial și în gândire. Numai pentru articolul dumisale **Sex și literatură** și tot merita să-i deschidem porțile acestei rubrici. Provoocat de o cititoare fidelă dumisale, domnul Moțoc se pronunță în legătură cu „«scandalul» (cum îl numește dumneaei) prilejuit de apariția „unor compuneri cu aparență poetică ale domnilor Mihail Gălățanu și Marius Ianuș“. Desigur, domnul Moțoc își simte pânțelele umflându-i-se simțitor, nu de la vreo balonare rebelă, ci doar dintr-un gădilat excesiv la care îi este supus orgoliul. Cerându-i-se părerea, asta și face: își dă cu părerea. Că nu înțelege nimic din această literatură, nu este un impediment pentru domnul Moțoc. Nu-l împiedică nici să fie mitocan: „Să căutăm o «încadrare penală» pentru fapta celor doi autori? La ce-ar folosi? Nu poți reproșa privighetorii că ne încântă cu

minunatele ei triluri nocturne, după cum nu-i poți reproșa măgarului că.. rage! Fiecare cu sufletul și cu.. instrumentul prin care acest suflet se poate arăta lumii“ (p. 12). Desigur, domnul Moțoc se crede spiritual. Ei, bine, nu este. Iar dacă suntem la capitolul „râgâieli“ (pardon!), nici dumnealui nu e mai prejos. Scrie mai departe domnul Moțoc: „în opere pretins poetice, cum sunt făcăturile celor doi autori amintiți, nu chipul României iese maculat, ci chiar numele aprigilor armăsari lirici dispuși să comită orice sacrilegiu, doar-doar o observa lumea ce dați dracului sunt ei! Puteți fi liniștită, doamnă Paula D. (își liniștește, cavalește, domnul Moțoc cititoarea-i fidelă - n. mea, C.S.), poezia nu începe și, din fericire, nici nu se termină cu Gălățanu și Ianuș. De asta pot să vă asigur“ (p. 13). Bine, domnule Moțoc, și noi vă asigurăm pe dumneavoastră că făcătura asta de volum (în care vă dați și memorialist, jurnalist, și făcător de știri de doi bani, și critic literar sau de artă) nu înseamnă nimic, nu începe decât în rubrica noastră. Apoi, trebuie să mă liniștesc pe mine: scrierea de florile cucului nu începe și nici nu se termină cu domnul Moțoc.

Corina Sandu

„Avansăm, simbolic, în secole - invenție romană - cum avasăm, exemplar, în spațiul *oecumenei*. Într-adevăr, Roma contemporană oferă lectorului cult, care se plimbă «cu doxă» prin spațiile ei, expresia reținută celebru de Michel de Certeau în senzația de ochi al lui Dumnezeu procurată, până nu demult, de WTC! O «texturologie» a orașului este lecția noastră cotidiană. Am putea să ne imaginăm banala noastră existență fără provocările acestui text alambicat, cât ne-ar fi el de familiar?“

fără comentarii

„Citim astăzi fața Romei invers, ca pe un text scris în *boustrophedon*, revenind la punctul nodal care a iradiat în timp. Citim pe fațadele ei, pe fundațiile dispuse palimpsestic, semnele dementei geometrii mussoliniene peste liniile mândrului Ottocento, dibuind însemne romantice și urme ale încărcatei Contrareforme, căutând traseul pitei renascentiste, coborînd spre straturile medievale, poposind pe repere barbare, afundându-ne, în sfârșit, din nou, în substanța anticei capitale coextensivă cu lumea.“

„Există o Romă înaintea Romei. Troynovant, de pildă, așezare a unei mitologii de Renaștere timpurie, în Anglia, este reperul identității britanice însăși, legendarul prinț troian Brutus

fondând *aici* cetatea eternă! Troia însăși, vedem, purta în pânțelele sale, sămânța încolțită abia o dată cu «inventarea» abilului Romulus, pe care îl îndrăgise Octavianus Augustus, pe care îl «moștenește» Benito, primul cineast al națiunii romane, ocupat cu scenarii amplu protocronice..“

„La noi, de la Sadoveanu la Arghezi și de la Bacovia la Nichita Stănescu, orașul placid, orașul putrid, orașul plumburiu, orașul sângieru plutește în mentalul colectiv ca necesar paragon de omologare modernă, sfidând originea ugrofinică a etimonului curent, cu clasic «legitimata» *urbe*. Adusă de Caragiale cu picioarele pe pământ (*sic*), ea redevine «orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână», «Bucureștiul iubit», «micul Paris» primind bobârname hipotamice de la Casa Poporului.“

„Altminteri se restrânge la unul dintre microspațiile sale instituționalizate - balamucul. Son turcic derivat de la un nume propriu, Malamuc, cu ecou în hanul lui Manuc. Și în istoria noastră urbană atât de întortocheat împletită cu a unor neamuri deloc latine, la fel de dedate ebrietății romane. «Toate drumurile duc la Roma», astăzi Bruxelles, este inscripția comunitară sub care au semnat cândva imperialii bicefali soți cu carne crudă sub șă, la care aspiră cândva imperialii monocefali sosiți cu flamura verde. Rămânem noi, nicicând imperialii și nesosiți de nicăieri. Rămânem.“

(Mihaila Anghelescu Trimia - „Tomis“)

Foarte important!

Nu mai este un secret pentru nimeni: **Istoria literaturii române de azi pe mâine**, semnată de Marian Popa, elogiată și contestată, deopotrivă, a avut un succes, bănuieț, de altfel, de librărie. După ce a luat în seamă sugestiile binevoitorilor și a

completat tabloul autorilor din perioada comunistă, istoricul literar a încheiat, de curând, varianta a doua, completată și adăugită, care ar putea să fie trimisă spre tipar. Din păcate, resursele noastre financiare absentează, astfel că facem apel la investitori, în speranța că ne vor ajuta în edificarea unui act editorial de amploare. Îi asigurăm că, din această *afacere*, nu vor ieși păgubiți: dimpotrivă, profitul va fi asigurat din start, știindu-se cererile în acest sens.

Fiindcă am ajuns la acest paragraf, îi rugăm pe solicitanții **Istoriei** să ne trimită, în scris, propunerile exacte (numărul de exemplare) și adresele, pentru a stabili, dintru început, tirajul și localitățile de destinație. Suntem ferm convinși că o operă atât de căutată va ajunge în bibliotecile celor doritori să o aibă.

Fundația „Lucaefărul“

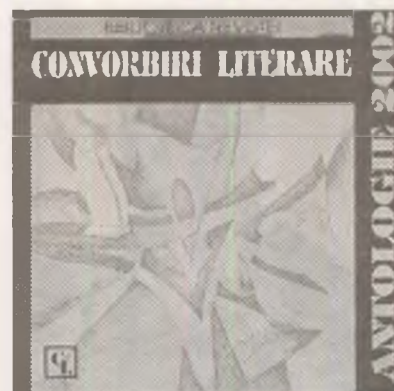
Din pliante se întrupează poezia

O microantologie a poeziei române de azi ne oferă editura revistei „Convorbiri literare“, patronată de un lămuritor *Cuvânt de însoțire* semnat de poetul și eseistul Cassian Maria Spiridon. Căci una e să citești pliantul de texte lunar, și alta e să ai perspectiva de ansamblu al unui an întreg (2002) ce reunește 12 voci poetice, de cele mai felurite vârste și locații. Dar s-o luăm sistematic. Din grupajul *Crematoriul de suflete* semnat de Valeriu Stancu (Iași, 53 de ani) am reținut textul „Repetarea Învierii“, mai cristalian și mai adevărat în asurzitoarea rețea de protagonism neologic, livresc al inteligenței poetice. Sub umbrela numită *Autoexecuția*, Adrian Alui Gheorghe (Piatra Neamț, 43 de

fapte culturale

ani) evoluează la cota sa ireproșabilă, cascadele epic-oximoronice găsindu-și alinarea în specia epigmatică tip *Frivolitate*: „Cu ce e mai fericit cel care îl citește pe/ La Rouchefaucauld/ decât cel care citește din Matsuo Basho?/ E aceeași frivolitate./ ești liber doar la capătul paginii./ puțin de tot, până întorci foaia...“, *Podurile* lui Gellu Dorian (Botoșani, 50 de ani) muzicalizează epic, oniric și metafizic sentimentele încercate în vizita sa americană; Carolina Ilica (București, 52 de ani) recuperează emoționant scene de tandrețe și contratimp erotic printr-o *Numărătoare inversă*; Dan Bogdan Hanu (Iași, 41 de ani) reușește să-și umanizeze scenariile eseistice prin perspectiva unor *Amintiri din cazarma de catifea*, poemul fiind și aici mărul discordiei,

fructul anarhiei și disecției voyeuriste ș.a.m.d. Din grupajul *Orice întoarcere*, semnat de Andrei Zanca (Freiburg, 51 de ani) reținem poemul *În unduirea unui lan*, din *Faraonul* lui Dumitru M. Ion (București, 56 de ani), *Grădina de nisip* (Cairo, 1979); din *Bătrâni în ploaie*, acest nucleu de incipit-uri românești semnat de Ioan Flora (București, 53 de ani) se învederează cât se poate de clar disponibilitatea de faun mitteleuropean și postmodern a unui Merlin sentimental, ludic și doldora de carte. Mai semnează: Miron Kiropol, George Popa, Nicolae Sava. Special am lăsat la urmă grupajul orădeanului Ioan Țepelea (54 de ani), *Potcoave de farisei*, ce ne-a plăcut în chip special, printr-un joc al unor secrete rezonante și afinități: „Întâmplător ochiul vagabondează/ între blazonul cuvintelor și- un început/ ce întârzie. Precum această realitate/ de trecere. Corozivă. Mereu impusă de vânt“. Despre condiția poeziei, a poetului și a omului pe fundalul entropic de nisipuri mișcătoare și fariseism al veacului, ni se dau date certe, în ciuda mesajelor de emoție oraculară: „Ochiul nopții nu doarme destul/ tiparele maternității clocesc ouă Dracula/ treaptă a libertății a adorației care/ ni se scurge pe pânza cămășii/ ni se oferă în poziția preferată/ Ochiul nopții nu doarme destul/ cu conturul mai subțiat și mai diabetic/ umărul meu face dragoste de copac/ cu brațe tot mai abstracte“. Audiem parcă o liturghie a cruzimii la căpătâiul biografiei noastre căzute în dizgrație. Ioan Țepelea emite litania *stării de fapt*, a poetului privat subit de orice imunitate, brusc devenit o rană continuă, expusă perversiunii violente a realului, a biologiei, a bolgiilor absurdului: „Orele se trădează una pe alta/ și vine o

vreme când ordinea cheamă dezordinea/ iar gustul absenței se cimentează-ntre rânduri“. Singura mântuire ar putea veni doar de la ascunderea *în trecut*, în visul lucid „la amintirea zăpezii“. Mitul purității, chiar dacă efemer, este preferabil vorbitorilor într-o *limbă de sânge*, fantomatici mutați ai conspirației antipoetice: „Prietenii mei care n-au murit și care/ mi-au rămas prieteni cel puțin pe o parte/ se află ascunși în clopotnițe. Oare cum/ de nu au fost încă izgoniți/ de către mai tinerii sau mai vârstnicii clopotari/ Cum de mai rezistă prietenia lor/ atât de lucioasă pe dinăuntru/ și-atât de violet minerală pe dinafară“. Ioan Țepelea oferă un compediu de sarcasm dezolat, înțelegere a dramei, resemnare, și simulacre, și alergii, totul pe notele unei elegii cu intarsii vespérale, amintind de clavecinul bine temperat, dar și de incisivitatea aforistică a celei mai cotate poezii ce se scrie azi în România și în Europa: „Se scutură cerul de-atâtea obsesii/ se unduie ce-a mai rămas solitar/ dintr-o pasăre. Melcul adu-mecă-n vis/ de galop... Se potrivește la pas/ se consultă cu sine/ e mai răbdător.../ De dragul tradiției/ se amenință între ei câinii/ din străvechime/ Melcul se potrivește la pas“. Din singurătatea și „inversul propriei existențe“ Ioan Țepelea ne trimite un buchet de profeții muzicale de o tumultuoasă, îngâdurată frumusețe.

vasile georgescu

Stimate domnule Marius Tupan,

Văzând articolul „Papa, cei doi stâlpi, sfinții și dracii“, semnat de Corina Sandu în revista „Lucașfărul“ nr. 18 (602), din 14.03.2003, pentru corecta informare a cititorilor, vă rog să publicați următorul drept la replică:

Corina Sandu habar n-are ce-am făcut în vara anului 2000. Că presupune, o privește (imaginație bogată, la o vârstă fragedă). Nu eram deloc într-o „criză apocaliptică“, ci, dimpotrivă, cât se poate de senin și optimist, mai ales că la sfârșitul acelei veri mi se decernase Premiul Uniunii Scriitorilor - Filiala Craiova, pentru o altă piesă, intitulată *Cetatea interzisă*, apărută în 1999, culmea, și aceea, tot într-o ediție bilingvă, ca să nu mai spun că textul a beneficiat de o punere în scenă, încă din primăvara lui 2000, în regia lui Horațiu Ioan Apan.

Producția mea ulterioară (*A doua venire*), recent defăimată în „Lucașfărul“, a fost definitivată la sfârșitul anului 1999; în 2001, prima parte a acestei piese a fost

publicată în „Convorbiri literare“ - Iași, și un fragment important din partea a doua în „Ramuri“ - Craiova. După ce a apărut în volum, un an mai târziu, în toamna lui 2002, piesa a fost premiată (iarăși?) de Uniunea Scriitorilor, Filiala Craiova, spre marea mea bucurie că acești oameni de litere au înțeles corect mesajul ei. Se cuvine, deci, să le mulțumesc încă o dată celor care au comentat textul până atunci: Mihai Iovănel (*Un Brecht autohton/ „Cronica română“* - 21.08.2001), Ion Zubașcu (*Premieră în literatura noastră/ „România liberă“* - 31.08.2001), Dania-Ariana Moisa (*Simbolica dualului* - „Ramuri“, nr. 4/2002), S. Lucaciu (*Dialog teologic* - Iași, nr. 7/2001) etc.

Dacă după toate acestea, biata piesă este luată în zeflema, sub protecția înaltă a unei reviste importante, înseamnă că demersul meu, născut din cele mai bune intenții, este subminat cu un anume scop.

Totuși, nici măcar nu încerc să ghicesc cine a comandat terfelirea mea în „Lucașfărul“. Cum România este țara tuturor posibilităților, firește că nimic nu mă mai

miră. Probabil ar trebui să mi se pară chiar normal ca la pagina 16 (rubrica „literatura lumii“) să se publice versuri de Ioan Paul al II-lea, traduse de Nicolae Mareș, cu intenția de a sărbători o mare personalitate a lumii moderne (18.05.2003- 83 de ani), și puțin mai încolo, la pagina 22, să regăsim același personaj, de data asta,

dreptul la replică

însă, chiar din titlul unui articol infamant. Halal aniversare, halal ecumenism!

În ceea ce mă privește, sunt de-a dreptul mișcat de atenția pe care mi-o acordă revista „Lucașfărul“, începând din 1986, când îmi publica prima povestire (*Cei nouă din Nord*) și până la recenta denigrare.

Orice alte precizări sunt de prisos. Să lăsăm concluziile la latitudinea cititorilor.

Cu mulțumiri și un plus de seninătate,

Isidor Chicet

mariana criș

Zi de zi alerg într-un București care și-a pierdut identitatea. Străzi și case, cărora cu greu le mai poți descoperi farmecul, din cauza invaziei de kitsch sau a țiganilor, se întind placide, în tăcere. Undeva, pe Calea Griviței, am rămas înmărmurită în fața unei clădiri căreia i-au căzut pereții în interior, rămânând din ea doar fațada, pe vremuri, probabil, un luxos restaurant. Nimeni nu se interesează, nimeni nu vrea să-i ia molozul și să i-l arunce. Prin fața ei trec, ca o sfidare, Mercedesurile sau Jeep-urile, cu câte un tânăr sau o tânără la volan interesați, doar, de trafic. Pe trotuar, țiganii cu scăunelele ies la aer. Un peisaj pitoresc, s-ar putea spune. Ce să mai vorbesc de gropile orașului? De ele se face multă tevdură și chiar mai marii zilei, îmbrăcați - vezi Doamne! - "de lucru" iau măsuri drastice. În tot acest peisaj amalgamat, eu duc mai multe existențe. Îmi dau seama, din ce în ce mai mult, că trăiesc într-un paradox. Mițici și Tipătești, cu spinările îndreptate, după ce ani în șir au stat cu ele plecate, se îngheșuie să apară pe ecranele televizoarelor pentru a-ți explica ce este mai bine pentru țară. Cuvântul de ordine este integrarea. În NATO, în UE, oricum integrați trebuie să fim. Costurile? Astea sunt doar sugerate și trăite de mine, de tine, în fine, de populație. Se vorbește în stânga, în dreapta, în general foarte mult, de tot felul de probleme. În genere, teoretice. Practic, marea parte a oamenilor caută cu disperare să supraviețuiască. Spunem că în timpul unei zile traversez mai multe existențe. Ei bine, așa este. Dimineața dau nas în nas cu oroarea străzii. Oameni prost îmbrăcați, gropi pline de apă stătută sau noroi, case arătând jalnic. Apoi ajung la redacție. Sunt asaltată de mulțimea fax-urilor pe care le primesc. Aproape toate mă anunță că în orașul X are loc un festival, că la Parlament se vernisează o expoziție, că teatrele au premiere, că la Uniune se lansează nu mai știu ce titlu de carte. Dacă le privești pe toate poți spune că avem o viață culturală înfloritoare. Nu mai pun la socoteală Bookarestul, care a fost mai mult un târg, decât un loc al cărții. De ce spun acest lucru? Pentru că, pe culoarele foaierei Naționalului bucureștean nu este loc pentru un târg, în adevăratul sens al cuvântului, de carte. Spații mici, lipsă de aer, îmbulzeală, neexistența unui loc al lansărilor de carte ș.a.m.d. Mai puteai respira pe Terasa La Motor, unde îți vedeai confrății, mulți dintre ei triști, amețiți de halbele de bere, băute în grabă, pe stomacul gol. Bucuria sărbătorii cărții a fost doar o aparență și de ce să nu spun și o afacere. În primul rând, pentru organizatori, iar în al doilea rând, pentru editori. Dar asta e o altă problemă. Să revin la existențele mele.

Românul s-a născut poet?

După ce trec în revistă fax-urile, încep să scriu. Acum este ca la uzină. Articolele se scriu ca pe bandă rulantă. Fie că scriu despre literatură, muzică, film, teatru, plastică, nu contează, ele trebuie scrise. Intri în viețile oamenilor, prin interviuri, în viețile cărților, prin recenzii, în viața teatrului, prin cronici. Doamne, câte vieți ai la îndemână! Oricine mă poate considera o fericită. Oare câtor oameni le este dat ca într-o zi să intre așa, tam-nesam în atâtea vieți? Apoi te duci pe la diverse lansări, vernisaje, conferințe. Aici, oameni scrobiți, bărbați care nu au uitat să-și facă nodul la cravată corect, înainte de a pleca de acasă, femeii care nu au uitat să-și dea cu kilograme de fard pe pleoape sau obraji, pentru că vin televiziunile și trebuie să arate bine, prezintă tot felul de fapte culturale. Unele dintre ele sunt puse și sub sigla "înalțului patronaj" fie al premierului, fie al președintelui. Pentru că o asemenea "siglă" dă bine în fața populației, ni-i așa? După ce termin cu toate acestea, adică seara, mă întorc în umilul meu apartament să mă mai gândesc la ce? Abia noaptea, întinsă în pat, îmi vin în minte versurile poemelor, pe care mă rog la Dumnezeu să le țin minte până dimineața, ca să le aștern pe hârtie, dacă nu cumva sună telefonul sau nu-mi aduc aminte că trebuie să mă duc urgent undeva, unde am programat un interviu. Și ziua încep din nou. V-am spus

Neptun, Întâlnirea scriitorilor români de pretutindeni.

Pentru o astfel de manifestare nu s-au găsit bani. La fel, Gala Premiilor Uniunii a fost amânată din lipsă de bani. Se spune în stânga și în dreapta că românul s-a născut poet. Dar ce poet poate fi românul, dacă el se zbate să supraviețuiască de azi pe mâine, dacă banii care îi ia pe o carte nu-i ajung să plătească nici întreținerea la bloc? Și atunci, despre ce act cultural vorbim? O paradă, în care personajele trebuie să fie la costum și cravată, să zâmbescă larg, să aplaude la orice tâmpenie jucată pe scena unui teatru, într-un cuvânt să cânte la unison cu mai marii zilei. În rest, cel care într-adevăr duce povara culturii trebuie să fie umilit, pus la colț, și, eventual, plătit din firimituri. Din înaltul Casei Poporului se mai aruncă câte o fărâmă de lege, care oricum va "suporta" o Ordonanță de Guvern și, inevitabil, o sumă de amendamente. Așa înțeleg parlamentarii noștri să gândească legile. Aproape nici o lege nu este bătută în cuie. După ce a fost aprobată de președinte, ca un blestem, vine ordonanța guvernului, care contrazice puncte din ea. Rezultatul? Un hățiș, din care nimeni nu mai înțelege nimic. Dar în tot acest timp românul este un poet, căruia îi place să stea la o halbă de bere și să compună versuri ce din coadă au să sune, după cum spune Eminescu. Nu domnilor, această imagine este

fonturi în fronturi

toate acestea, pentru că am observat că în această lume în care tronează ca un monstru cu mai multe capete prostul-gust, vulgaritatea, infatuarea, parada și - de ce nu - afacerea, actul de cultură este mai mult de fațadă. Asistăm la zeci de festivaluri de toate genurile, la zeci de concerte, premiere, dar ne-am întrebat vreodată ce este profund în toate aceste manifestări? Nu cumva multitudinea lor dă o aparență a dinamicii noastre culturale? Înclin să cred că așa este. Și de ce spun acest lucru? Pentru că atâta timp când afirmi peste tot că nu ai bani pentru cultură, când Legea sponsorizării este deficitară, când revistele literare o duc foarte greu, când scriitorul român este umilit de editori, oficialități, marginalizat în redacțiile în care lucrează, atunci nu poți spune că ai o cultură înfloritoare. Când în cinematografie se fac aranjamente pe influențe politice, cum se întâmplă în unele locuri și în teatru, chiar și în muzică, atunci despre ce act cultural este vorba? M-am întrebat de multe ori de ce pentru zecile de festivaluri de muzică sau teatru se găsesc bani, iar pentru scriitor, nu? De ce scriitorul nu poate trăi de pe urma muncii lui? De ce unii editori își pot permite vile de vacanță sau plecări foarte dese în Occident, iar un scriitor, nu? Oare, editorul nu trăiește de pe urma scriitorului?! Și vă aduc un argument. Acum, la începutul lunii iunie, trebuia să aibă loc, la

cu totul deformată. Și deformată cu buștință. Scriitorul român trebuie să apară fața publicului - așa gândesc mulți dintre Cațavencii noștri - drept insul umil, prost îmbrăcat, cel care veșnic este cu capul în nori. Realitatea este cu totul alta. Mulți dintre scriitorii noștri nu sunt cu capul în nori. Ei știu foarte bine ce se întâmplă în jurul lor, ce se întâmplă în Europa sau SUA. Ce nu înțeleg este cum s-a ajuns la o asemenea clasă politică, care disprețuiește creația literară? Simplu. Clasa politică este mult prea mult interesată de propria-i bunăstare materială încât să se mai gândească la altceva. Atunci când vechilii, căci boierii îi numeri pe degete câți sunt în ea, vor să se distreze, plătesc. Cu literatura nu pot face așa. Aici e o zonă mult prea rarefiată pentru ei, iar banii au mai puțină importanță. Și atunci, ei, vechilii se feresc precum dracul de tămâie, de scriitorii Sunt oameni care nu le spun nimic. Nu au tractoare de vânzare, nu au împărțit contur bancare, nu se pricep la afaceri neortodoxe. E știu să creeze lumi, personaje. Ei îl imită pe Dumnezeu. Pe bună dreptate, ei trebuie să stea la întins mâna și să se roage de vechili, dacă au chef să le arunce câțiva sfați pentru niști ce întâlnire. În această băltoacă balcanică unde compromisul este o haină pe care o îmbraci zilnic, românul mai este poet?